

Stranvland

Lucerne.

september, 19

DE DANSKE I GUINEA

KAY LARSEN

DE DANSKE I
GUINEA

NORDISKE FORFATTERES FORLAG
KØBENHAVN MCMXVIII

Udgivet med Støtte af Carlsbergfondet

G 26548

1/JP/D T507. L321
Africana Cases

Hans Majestæt
Kong Christian X af Danmark
allerunderdanigst tilegnet

Benyttelse af Tekst og Billeder uden Kildeangivelse er ikke tilladt

DE dansk-guineiske Koloniers Historie har længe svaret til det »mørke« Fastlands Navn. Den trykte Litteratur om vore gamle afrikanske Besiddelser er langtfra udtømmende og i mange Tilfælde fuld af Fejl og Misforstaaelser med Hensyn til Fremstillingen af Koloniernes Historie i ældre Tid. De talrige engelske Skrifter om Guineakysten er gennemgaaende endnu mere misvisende og ikke sjældent usandfærdige, naar Talen er om de danske »Etablissementer«.

Det har derfor under Studiet til »De Danske i Guinea« været nødvendigt at lægge langt mere Vægt paa at skabe et nyt og mere solidt Grundlag end paa at benytte det foreliggende trykte Materiale, og dette Arbejde er ganske overvejende bygget paa Arkivundersøgelser.

Danmark har haft Kolonier i Guinea i to Aarhundreder. Senere er der banet ny Veje, og vort Flag vajer hyppigere end før paa de vide Have, takket være store Mænd fra vor egen Tid, men der er Grund til at se tilbage paa det, der blev udrettet før. Jeg forelægger nu Offentligheden dette beskedne Skrift for at fylde et lille tomt Rum i vor Historie, for at berette om Skibsfarten paa Guinea, Forterne, Faktorerne og Plantageanlægene under dansk Flag paa Afrikas Grund — og for at riste de Mænd, som har virket derude, en Minderune.

Gentofte, d. 5. September 1918.

KAY LARSEN.

DE DANSKE I GUINEA

GULD, ELFENBEN OG SLAVER! Og Æventyr!
Den vise Salomo af Jødeland og den driftige Kong
Heram af Tyrus udrustede Skibe til Ofir og hentede
prunkende Skatte hjem. Fønikierne og Romerne fulgte de
gamle Spor, og langt senere naaede Portugiserne, Englænderne,
Hollænderne og Franskmandene og derefter Skandinaverne de
attraede Skattes Land.

Nordevropæerne nøjedes ikke med at hjemføre Rigdom-
mene; de slog sig ned i Guinea, og paa den Tid, da Danskes
Trang til Delagtighed i Foretagenderne brød igennem, var alle-
rede store Dele af Peberkysten, Guldkysten, Elfenbens og Slave-
kysten besat. Der var dog endnu et aabent Rum omkring Rio
Volta med et Stykke af Guldkysten paa den vestlige Side og
Slavekysten paa den østlige, som lokkede.

Danskerne og Svenskerne begyndte omtrent samtidigt — i
Slutningen af Kong Frederik II's Regeringstid — at befare denne
Kyst i Ny og Næ. Medens de Danske i Ostindien*) tog fat
med Kraft og Iver og langt overfløjede Naboerne, fik Svenskerne
Forspringet for en Tid i Afrika. Allerede i Begyndelsen af det
syttende Aarhundrede blev Rammerne lagt for deres Handel paa
Guineakysten og fra 1649 dreves den i større Stil af et svensk-
afrikansk Kompagni.

Først efter at det dansk-ostindiske Kompagni havde vist sin
Eksistensberettigelse, blev der gjort Bestræbelser for at faa den
danske Guineafart i regelmæssig Gænge. Der blev arbejdet hen
til Oprettelsen af et »dansk-afrikansk Compagnie«, som skulde
drive Handel paa Guinea, Vestindien og Sydamerika. Den 25.
Januar 1625 fik den driftige Købmand Jon de Willom kongelig
Tilladelse til at oprette et saadant Kompagni med 8 Aars Eneret

*) Se: »De dansk-ostindiske Koloniers Historie«. I—II. Kbhvn. 1907—1908.

paa Handelen paa disse Egne. Resultater deraf kendes ikke. Man ved blot, at der senere af og til udrustedes Skib til Guinea af forskellige Rhedere i Fællesskab.

I 1636 blev der givet Brødrene Gødert og Johannes Braem Privilegium paa Oprettelsen af et »guineisk« eller afrikansk Kompagni. Fra den Tid blev Besejlingen af Guinea noget hyppigere, og i Løbet af nogle Aar blev Kompagniet til Virkelighed, og de Danske fik Smaaløger i Gemorie, Vest for Capo tres puntas, i Negerbyen Quegva ved Capo Corso og i Byen Ursu i Akraernes Land, 7 Mil østligere. Det var vistnok oprindeligt midlertidige Loger, Faktorier, som oprettedes, naar Skibene kom ud til Kysten, og ophævedes ved deres Afrejse, men Faktorierne blev efterhaanden (c. 1650) »faste«, og nogle Handelsbetjente blev »overliggende« med de tiloversblevne Varer, indtil der igen kom Skib ud.

Svenskerne var da naaet langt videre. De havde ved Capo Corso begyndt at bygge et anseligt Fort, der stod færdigt 1652 og som fik Navnet Carolusborg, og ved Midten af det syttende Aarhundrede havde de faste Loger i Taccaray og Annemabo samt i Ursu, tæt ved de Danskes. Svenskerne drev ret udstrakt Slavehandel og afsatte deres »sorte Elfenben« i de spanske Kolonier i Vestindien.

Den 19. Oktober 1653 fik »Jens Lassen og Participanter« i København Privilegium paa at besejle nogle Pladser i Nordsøen og de »caribaiske Insuler« (vestindiske Øer), og det synes, som om Tilladelsen er blevet udstrakt til ogsaa at gælde Guinea.

De danske Skibe gik dengang sjældent eller aldrig i Slavefart. Optegnelserne fra denne Tid er imidlertid faa og ganske ufuldstændige. Om en Guineafarer, som i Marts 1654 afgik fra Danmark, siges 24. November 1655, at det er kommet fra Guinea »kosteligt og rigt ladet med Elfenben, Sukker, Guld og andre kostbare Varer«, og Vestindien omtales ikke. I »Siællandske Registre« er nævnt en Tilladelse af 29. Oktbr. 1655, at »det afrikanske Compagnies« Skib maatte gaa frit gennem Øresund, og 3. Novbr. 1655, at det afrikanske Kompagni maatte »holde en Raflineadeur«. D. 28. Juni 1656 udstedte Kongen Privilegier for Kompagniet for 20 Aars Eneret paa Farten under dansk Flag paa den »Afrikanske og Guineiske Kust«. Kompagniet skulde have sit Sæde i Glückstadt. Samme Aar var to Guineafarere rede til at afgaa, men heller ikke de skulde tage Slaver ind.

Flodlandskab, Guldkysten.

Da Svenskekrigen brød ud, blev der fra dansk Side gjort alt for at standse de Svenskes Guineahandel og styrke de Danskes Magt paa Kysten. Svenskerne havde begyndt at befæste Logerne i Taccaray og Annemabo og var i alle Henseender kommet langt videre end de Danske derude.

Rostockeren Heinrich Carloff, der en Tid havde været Kommandant paa Carolusborg og forestaaet det svensk-afrikanske Kompagnis Besiddelser i Guinea og senere var blevet Meddirektør med Sæde i Hamborg, kom i Strid med de øvrige Direktions-

Skitse af Guineakysten.

medlemmer, der anklagede ham for at drive Handel i Guinea for privat Regning. Striden blev udjævnet, men »Ritter Carloff« frasagde sig kort efter sit Hverv. Han drog til Emden og tilbød derfra den danske Konge sin Tjeneste.

Kong Frederik III modtog Tilbudet, paalagde ham at søge at bemægtige sig de svenske Pladser paa Guineakysten og gav ham Ret til at drive Kaperi mod Landets Fjender. I Efteraaret 1657 alsejlede Carloff fra Emden med et dansk Skib, der førte 18 Kanoner og havde 48 Mands Besætning. Skibet kom velbeholdent til Gemorie, hvor Carloff fik Underretning om Tilstanden i de svenske Forter, der længe ikke havde faaet Tilførsler hjemmefra, og fortsatte Rejsen Øst paa. Ved Capo tres puntas lod

Carloff kaste Anker 26. Januar 1658. Hos Hollænderne laante han 4 store Baade og 46 Remidorer (Neger-Rorkarle) og gik den næste Nat med dem gennem Brændingen omtrent udfor Fæstningen Elmina og marcherede 27. Januar til Carolusborg, der laa $1\frac{1}{2}$ Mil østligere.

Om Natten lagde han sig i Baghold med sine Folk i et Krat nær ved det svenske Fort og opsnappede en Del Negere, som hørte til paa Carolusborg. Ved Daggry var det stærk Taage, og han benyttede Lejligheden til at nærme sig Fæstningen. Da Portene blev lukket op for Arbejdsnegerne og Slaverne, trængte Carloff sig ind med sine Folk og overrumplede Vagten.

Kommandanten, Johan Philip Krusenstjerne, og hele Besætningen blev taget til Fange. Paa Rheden laa et svensk Skib, »Stockholm«, der allerede havde indtaget en Del Last. Ogsaa det blev i en Hast taget og besat. Baade paa Fortet og Skibet blev straks det danske Flag hejst og det danske Løsen, 3 Kanon-skud, afskudt. Ogsaa de befæstede Loger overgav sig. Det svenske Kompagnis samlede Tab blev anslaaet til 300,000 Daler.

Ridder Carloff gav sig ikke Tid til at befæste de Danskes forøgede Magtstilling i Guinea; deraf havde han ingen Interesse. Han tog Fangerne ombord, indladede de væsentligste Varer og Værdigenstande i de to Skibe, overlod Kommandoen over de erobrede Pladser til Samuel Smit og afsejlede fra Kysten. Carloffs Skib naaede Glückstadt 8. Juni 1658, og en Uge efter kom ogsaa Prisen dertil.

Skibenes Komme vakte stort Røre, og den svenske Gesandt i Hamborg, Vincenz Møller, lod straks ved to Afsendinge nedlægge Protest i Glückstadt og anmodede om Frigivelse af Byttet og Prisen. Der var truffet den Bestemmelse, at Priser, som ikke var bragt i Havn før Taastrupforliget, skulde tilbagegives. Den danske Øverstkommanderende, Ernst Albrecht von Eberstein, svarede, at han maatte afvente Kongens Ordre.

Saasnaart Carloff fik at vide, at de svenske Afsendinge var komne, lod han Guld, Elfenben og den kostbareste Del af de ilandsatte Varer igen bringe ombord i sit hurtigtsejlende Skib og stak om Natten i Søen. Han sejlede til Emden og derfra til Antwerpen, hvorfra Byttet blev ført til Holland og omsat i klingende Mønt.

Rong Karl Gustav blev højligt opbragt ved Efterretningen

om Carloffs Flugt og krævede de danske Myndigheder, der ikke havde hindret ham, til Ansvar. Han lod Kong Frederik III tilskrive og fordrede Satisfaktion. Efter Fredstraktatens § 11 skulde Skibet og det tilbageblevne Bytte tilbagegives og Erstatning ydes for det, Carloff havde ført med sig. Fra dansk Side blev der hævdet, at Sagen kom ind under § 14, saa at kun de erobrede Pladser skulde tilbagegives. Prisen og Byttet havde været i dansk Havn i Afrika!

Kong Karl Gustav lod 17. Juni Wrangel kalde til sig fra Fyen, og det menes, at Guinea-Sagen i høj Grad var medvirkende til hans Beslutning om igen at angribe Danmark. Han lod Kong Frederik III vide gennem sine Gesandter i København, at han forbeholdt sig Ret til at tage Guineabesiddelserne igen med væbnet Haand. Forhandlingerne var ikke tilendebragt før Krigen brød ud igen.

Carloff, som havde bosat sig i Holland, fik Tilbud om at faa »Stockholm« og en Del af det tilbageblevne Bytte (der havde indbragt 3600 Rdlr.), mod at gaa til Guinea igen og befæste de Danskes Magt derude, men endnu 1659 havde han ikke efterkommet Kongens Ønske om at indlinde sig i Glückstadt.

Ved Efterretningen om de Svenskes Nederlag paa Guinea-kysten og de forøgede Muligheder for den danske Skibsfart og Handel derude, blev der fra forskellige Sider med stor Iver arbejdet for Oprettelsen af et stort dansk guineisk Kompagni, og i 1659 blev det dannet. Slavehandelen skulde optages, dels efter det svenske Forbillede med Afsætning af Slaverne fra Guinea til de spanske Kolonier i Vestindien, men ogsaa med Forsøg i samme Retning i Sydamerika. Renteskriver Jens Lassen var Sjælen i Dannelsen af og senere i Arbejdet for Kompagniet, som fik Vind i Sejlene, da Svenskerne ved Freden i København 1660 afstod sine Rettigheder i Guinea til de Danske. Krusenstjerne var imidlertid død i Helsingør 20. Marts 1659.

De oprindelig svenske Forter var ikke længe i dansk Besiddelse. De ældre trykte Beretninger siger, at den hollandske Generalguvernør Jesper van Henssen indbildte Samuel Smit, at Danmark var bukket under i Krigen mod Sverrig, og at Frederik III med hele den kongelige Slægt var ført til Stockholm. Grunden var dog vistnok den, at Generalguvernøren fremlagde Beviser for, at Carloff havde afsat sit Bytte i Holland, og at

han foregav — med eller uden bedre Vidende —, at de tidligere svenske Forter og Logen ligeledes var solgt. I hvert Fald rømmede Samuel Smit 16. April 1659 Carolusborg med sine Folk, og Hollænderne satte sig i Besiddelse af alle de tre befæstede Pladser, som Carloff havde erobret fra Svenskerne. Carloff skulde efter Smits »Kapitulation« have udbetalt 130 Mark Guld i Erstatning af det hollandsk-vestindiske Kompagni.

De Danske havde da allerede paabegyndt Anlægget af et Fort nær ved Capo Corso, noget østligere, paa den Grund ved Landsbyen

Quegva, hvor den danske Loge laa.

Kompagniet sendte et Par Skibe ud, og Handelen trivedes godt. Grundstenen blev lagt 1659 af den danske Guvernør Jost Cramer, og Fortet blev døbt Frederiksborg.

»Fæstningen

»Frederiksborg«

laa tre Fjerdingvej Øst for Capo Corso paa en Bakke, der endnu et Hundrede Aar efter kaldtes »det danske Bjærg«. De Indfødte havde afstaaet Højdedraget, Landsbyen Quegva og den omliggende Grund »til ævig Tiid«, og Opperhoveden Jost Cramer fik en Overenskomst i Stand med Englænderne, hvorved de Danskes Ret til Stedet sikredes.

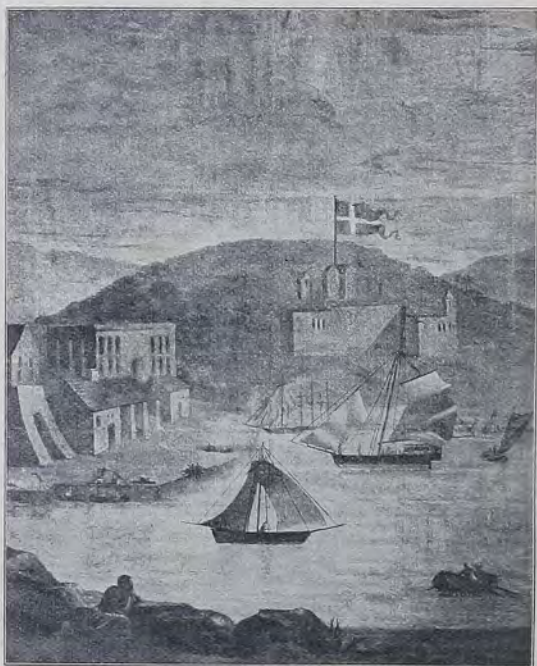
I Løbet af et Par Aar var Fortet omtrent færdigt, og de solide,

Frederiksborg.

A. Udskeibningssted. B. Byen Quegva. C. »Det danske Bjærg«, Manfro, ogsaa kaldet Frederiksbjerg.

skinnende hvide Mure knejsede paa Højdedraget. De Indfødte, Fetuerne, havde troligt hjulpet til med Opførelsen. Murene var svære og bestod af en Blanding af Sten og Ler. Bestykningen var 14 Kanoner. Paa Kommandantens Bolig blev der endeligt tilbygget et »Galleri«, hvorfra der skal have været en pragtfuld Udsigt over Kysten og Havet. En knap halv Mil fra Fortet i

Fortet Frederiksborg.

nordøstlig Retning lod Kommandanten indrette en »skøn Hauge« med et prægtigt »Lysthus« (Landsted). Frugthaven skal ikke have haft sin Lige paa hele Kysten.

Ved Bakkens Fod, i Negerbyen Quegva, blev kort efter den gamle Loge erstattet af et solidt Stenhus, der fik en Belægning af en Officer og en Trop Soldater. Handelen blev dog hovedsagelig drevet fra Faktoret paa Fortet.

De Billeder, der findes af Fortet Frederiksborg, er meget forskellige — og meget mangelfulde. Bakken skal have været

300 Skridt høj, og Fortet (eller det befæstede Faktori) laa 100 Fod tilvejs paa en cirkelrund Plads. Det havde tre Bastioner, hvoraf den ene kunde bestryge Vejen mod Syd, den anden Cape Corse og den tredje det hollandske Fort Nassau mod Øst.

Frederiksborgs Besætning talte — eller skulde tælle: 1 Guvernør, 1 Overkøbmand, 1 Underkøbmand, 1 Præst, 1 Løjtnant, 1 »Bartskær«, 2 Assistenten, 1 Sergeant, 1 Konstabel, 2 Korporaler, 6 Adalbuser, 1 Tambur og 28 Soldater. En Del af de »faste« Slaver paa Fortet var indøvet til at gøre Tjeneste ved Kanonerne.

I Styrke var Fortet Nummer tre i Rækken blandt Kystens »Casteller«. Kanonbestykningen forøges, og i Løbet af faa Aar var Antallet af Kanoner 24. Byen Quegva kunde stille 400 vaabenføre Mænd; deres Bevæbning var endnu mest Spyd, Skjold, Bue og Pile, men Flinterne fandt mere og mere Indpas.

Mod Øst låkkede Akraernes Land med sine rige Hjælpkilder. Ursulogen var en af de Danskes bedste Handelspladser, og Jost Cramer indledede Underhandlingerne med Kongen af Akra, Konkoy, om Afstaaelse af et nyt Stykke Land omkring Ursu og Ret til at opføre et Fort der. I Reglen var det Tilfældet i Guinea, at Negerne ikke vilde sælge Land, men gav Europæerne »Tilladelse« til at bosætte sig mod Gave og »Coustume«. Det lykkedes Cramer at faa sin Vilje, og Kontrakten med Negerkongen blev afsluttet 18. August 1661; Grunden blev betalt med 7 Mark Guld, efter den Tids Værd: 896 Rdlr. Der blev straks taget fat paa Opførelsen af et anseligt Fort, som lik Navnet Christiansborg.

Det blev lagt stort an. Adskillige Materialer maatte bringes ud fra Europa. Fortet blev bygget i en Firkant, omgivet af fire Bastioner med 20 Kanoner; foreløbigt maatte man dog nøjes med 3 af Bastionerne, da Materialierne slap op, og den nordre maatte vente til bedre Tider. Hovedbygningen blev forsynet med fladt Tag (»Platning«), hvorpaa der kunde anbringes Kanoner. Negerbyen Ursu trivedes ved den danske Beskyttelse, og Stedet tegnede snart til at blive et af de væsentligste paa Kysten. Dets første Kommandant blev »Faktoren« Christian Cornelisen, der fik Titel af »Overkøbmand«; han havde i 7 Aar været i svensk Tjeneste i Guinea og kendte Landets Sæd og Skik, Handel og Vandel ud og ind.

Cornelisen var en — for sin Tid — usædvanlig human, re-

delig og ligefrem Mand; han udfoldede en stor Virksomhed, og Handelen kom i Flor. Forbindelsen med Negerne, baade Kabuserer og Menigmand, blev usædvanlig venskabelig, og Faktoret fik Tilførsler langvejs fra. Negerne skønnede i høj Grad paa hans Redelighed og Mandighed og kappedes om at vise Christian

Cornelisen deres Agtelse. En Negerkonge inde i Landet sendte ham en af sine unge Døtre med Gaver af Guld og ærbødig Anmodning til Cornelisen om at besvangre hende, saa at hun kunde hjemføre et velsignet Afkom. Samtidig og Efterkommeres Beretninger samstemmer i, at Cornelisen begik det — i Datidens Øjne — diplomatiske Fejltrin, »at hjemsende Jomfruen uberørt«.

Cornelisen havde kun Fjender mellem sine hvide Brødre, der i ham saa en Modstander af »de Blankes« Overlegenhed. Han fik imidlertid Støtte hjemmefra af den øverste

Ledelse, der ikke kunde undgaa at se, at Handelen trivedes og at de Danskes Interesser i enhver Henseende skete Fyldest. Efter 6 Aars udmærket Tjeneste vendte Cornelisen tilbage til Danmark og gjorde ogsaa hjemme et stort Arbejde for Guineafartens Opkomst.

Ved Jost Cramers Død (6. Juni 1662) overtog Fortløjtnanten

Frederiksborg og Logen i Cabo Corso c. 1674.

paa Frederiksborg, Henning Albrecht, Kommandoen. Begge Forterne var da saa vidt deres Fuldendelse nær og fik en saadan Betydning, at de blev en Torn i Øjet paa Hollænderne, som paa enhver Maade søgte at hindre andre Nationers Handel paa Kysten. Under intetsigende Paaskud begyndte de at belejre Frederiksborg, og den gamle danske Loge paa Cape Corso blev taget 23. Marts 1664. Logens danske Folk blev ført bort som Fanger — eller rettere: som Misdædere!

Frederiksborg blev fra 24. Marts hver Dag beskudt med svært Skyts og vilde utvivlsomt være faldet, om ikke »GUD u-formodentlig havde skicket dend nogen Hielp«. D. 14. April ankrede den engelske Admiral Robert Holmes paa Rheden med en stor Flaade. Han havde Ordre til at bekæmpe Hollænderne og støtte de Danske.

Med stort Besvær fik man i Hast ført groft Skyts gennem Brændingen til Frederiksborg, og saasnart Kanonerne var sat i Stilling, begyndte de Allierede et Bombardement paa Capo Corso baade fra Søsiden og Landsiden, »dog allermest og trofastest fra Frederiksborg«.

I otte Døgn i Træk drøned de svære Kanoner og udspyede Dag og Nat deres Jærnkugler over det omstridte Fort. Svenskerne havde bygget det under en Schweitzers Ledelse, Danskerne havde taget det under en Tyskers Førerskab, Hollænderne havde haft det og mistet det til de Indfødte, der gav det tilbage til Svenskerne, som tog det i Besiddelse med Hamborgeren Anthoni Voss som Guvernør. Negerne havde igen 1663 erobret det tilbage ved List og samme Aar solgt det til Hollænderne, hvis Guvernør Tobias Pensade var fransklødt. Nu blev det erobret af Englænderne ved dansk Hjælp. Den danske Besætning talte baade Danske, Nordmænd og Portugisere.

Hollænderne maatte give tabt. Den 1. Maj sendte Pensade sin Fændrik (en Ungarer) til Frederiksborg for at anmode om »Accord«, og 3. Maj 1664 overgav Fæstningen Capo Corso sig til Englænderne. De Danske maatte nøjes med Glæden over at være blevet befriet og ved Retten til vedblivende at have Faktori i Capo Corso; de benyttede dog Lejligheden til at fortrænge Hollænderne fra den tidligere svenske Loge i Ursu. Englænderne omdøbte Capo Corso til Cape Coast Castle, der indtil den Dag i Dag vedblev at være i engelsk Besiddelse. Robert Hol-

mes gav paa Englændernes Vegne Løfte om stadig Beskyttelse af de danske Interesser paa Kysten.

Kompagniet hjemme gav 10. September 1664 Henning Albrecht Bestalling som »virkelig« Opperhoved. Ligesom sine For-gængere »residerede« han vedblivende paa Frederiksborg, som stadig betragtedes som den fornemste af de danske »Nedsættelser«. Henning Albrecht grundfæstede, hvad Cramer havde begyndt, og Kolonien gik frem Aar for Aar.

Det dansk-afrikanske Kompagni (i Glückstadt) havde 1661 antaget en Missionær, W. J. Müller, som tillige skulde være Præst paa Frederiksborg; han kom dertil d. 13. December 1662 og virkede i 8 Aar i Guinea. Siden den Tid var der næsten altid en Præst ved det danske Hovedfort. Missionen kom ikke til nogen Udvikling; den kunde ikke trives ved Siden af Slavehandelen.

Grundrids af Frederiksborg efter Reversen af en Dukat, præget 1682 af guineisk Guld.

Slavehandelen var allerede længe før de Danskes Ankomst til Kysten fuldt organiseret. Indfødte Købmænd gennemrejste Landet og »købte op«, dels hos »Kongerne og Høvdingerne, dels hos Menigmand. De fleste Slaver var Krigsfanger, og mange Krige mellem de talrige Stammer havde sin Aarsag i Ønsket om at faa Fanger, der kunde sælges. Mange smaa Folkeslag, der før Europæernes Komme havde levet fredeligt indbyrdes, laa nu i stadig Krig med hinanden for at kunne forsyne »de Kristne« med Slaver og selv skaffe sig Skydevaaben, berusende Drikke og Pynt.

Et stort Antal Slaver var endvidere »Forbrydede«, Tyve og — Horkarle. En Kvinde blev befriet for Straf for Hor, naar hun angav den skyldige Mand, som da kunde sælges som Slave af den krænkede Ægtefælle. Adskillige velstaaende Negere holdt *bevisligt* mange »Hustruer« for at fremme Horeriet og derved skaffe sig Dom — og Slaver til Salg. Dommen gjaldt undertiden ogsaa den Skyldiges Familie, — ja, hele den Landsby, »Horkarlen« tilhørte, maatte ofte lide Slavedommen for den enkelte Brøde.

Den 26. April 1667 fejrede Fetukongens Svigersøn en stor Fest i Capo Corso til Minde om en Sejr over Akkanierne. Om Eftermiddagen kom Høvdingen i stort Optog til Frederiksborg for at vise sit gode Sindelag overfor de Danske. Forrest kom

20 Trommeslagere, 16 Hornblæsere og 12 af hans Kvinder, klædt fra Bryst til Knæ i Damask og Taft, Felicher paa Hovedet og Guldarmaand, Koralsnore og Elfenbensringe om Arme og Ben.

Høvdingen fremtrent med Lændeklæde af blaat Taft, som slæbte efter ham ned ad Jorden. Hans fjersmykkede Hovedklædning var prydet med Pandeskaller af de Fjender, han selv havde nedlagt. Paa de nøgne Arme og Ben havde han kostbare Guldsmykker og i Hænderne to smaa Vifter af Hestehaar. To Slaver bar store Skjolde paa hver Side af ham og to fulgte efter med hans Assegaj, Bue og Pile. Derefter kom 60 Slaver og en Mængde af Høvdingens Krigere.

Skaren blev indladt i Fortet, og paa Gaardspladsen opførtes Minde-, Krigs- og Hædersdansen. Kommandanten trakterede med Brændevin, og om Aftenen blev Høvdingen og hans Folk lukket ud igen.

Henning Albrecht blev afløst af Bartholomæus v. Gronstein (Grünenstein), en Brasilianer, der havde faaet Direktionens Ud nævnelse 13. September 1667, men først den 20. Januar 1670 naaede at tiltræde sin Post.

I København var imidlertid et »vestindisk Kompagni« blevet oprettet 11. Marts 1671, og d. 10. December 1672 blev der udstedt Patent om et »guineisk Compagnies« Oprettelse. De to Kompagnier skulde arbejde Haand i Haand. Alle Rigets Undersaatter kunde deltage i det guineiske Kompagni ved Henvendelse til Kommercekollegiet. Kongen lovede at udstede Oktroj, naar Kompagniet var indrettet. Interessen for de guineiske Anliggender var dog ikke stor, hverken i Folket eller hos Styrelsen. Først 11. Oktober 1673 blev der udstedt Pas for det næste Guinea-skib, »Den forgyldte Ørn«, og det lød ikke paa Kompagniets Navn, men paa »Cort Adelaer og Marquor Rodsteen«. Skibet kom velbeholdent til Guinea, men bragte kun 103 Slaver derfra til St. Thomas.

Bartholomæus v. Gronstein var da død (23. Januar 1674) og var blevet afløst af Conrad Crull, der fik drøje Tider at gennemgaa, da Besejlingen af Guinea svandt hen, og den ringe Interesse hjemme fra fik Kolonien til at visne.

For at faa Liv i Udrustningerne, gav Regeringen 11. Juli 1674 nogle Købmænd i Bergen, som havde ansøgt derom, bl. a. den driftige Jørgen Thormøhlen, Tilladelse til i Fælleskab at sende Skibet »Jomfru Cornelia« paa en Guineafart, og Kong

Christian V. gav 28. November samme Aar det vestindiske Kompagni Ret til at handle paa Guineakysten.

Det vestindiske Kompagni, som allerede efter sin Oktroj var berettiget til at drive Handel paa Guinea, havde 4. Marts besluttet at lade Kysten besejle, og da det havde modtaget den fornyede Bevilling, afsendte det 31. December 1674 det veludrustede Skib »Charlotte Amalie, Regina Daniæ«, men det strandede 18. Januar 1675 ved Vinga (nær Gøteborg) og blev totalt Vrag. Kongen havde da netop 13. Januar (senere bekræftet 12. Februar) tilstaaet Kompagniet, der havde overtaget Forterne i Guinea, Toldfrihed for 400 Læster Salt for at skaffe det Midlerne til »Forternes Underhold«. Forterne var da i Forfald, og Udbedringen af Frederiksborg vilde koste 7000 og af Christiansborg 3000 Rdlr. Kompagniets »Participanter« fik Ret til selv at udrede Skibe til Guinea mod en »Rekognition« af 10 pCt. til Kompagniets Kasse.

I 1675 gik »Statholder Gyldenløves« Skib »Friederick« fra Christiania til Guinea og i 1678 endeligt »Thobia« fra Altona dertil. Ialt altsaa kun 5 Udrustninger i Aarene 1671—80, og deraf forliste »Charlotte Amalie«, og »Jomfru Cornelia« blev 1675 i Guinea taget af Hollænderne. Imedens forfaldt Kolonien, der saa temmeligt var overladt til sig selv.

Conrad Crull blev efterfulgt af Peter With, der havde god Støtte i den »brave Commis«, Faktoren paa Christiansborg Johan Ulrich (fra Glückstadt). Da Ulrich døde, blev Peder Bolt Faktor paa Christiansborg og Peter Valck paa Frederiksborg; begge var ansat af Glückstadtkompagniet og begge var lige uheldige, Valck ved sin Uduelighed og Bolt ved sin Uvederhæftighed.

Paa Frederiksborg var der i Maj 1679 foruden Guvernøren og Valck 2 Danske, 2 Portugisere, 1 Græker og 120 Slaver og paa Christiansborg foruden Bolt 1 Græker og 40 Slaver. Samtlige »Blancke« ønskede Afløsning, vel vidende, at Forternes Skæbne snart vilde være beseglet, om der ikke hurtigt kom Forstærkning ud.

Nationernes indbyrdes Forhold paa Kysten var mærkeligt uafhængige af Forholdet mellem Nationerne hjemme i Europa. Der kunde opstaa krigerske Forviklinger mellem de forskellige europæiske Landes Kommandanter og Soldater — og desuden mellem de paagældende Egenes underliggende Negerstammer, medens der i Europa var dyb Fred. Og der kunde være Krig i

Europa, medens de krigslørende Folks Kolonister, baade Guvernementer, Krigsfolk og Handelsmænd, levede i god Forstaaelse i Guinea.

Guvernementet i Guinea indberettede 4. December 1675, at Englænderne, uden ellers at gaa til Værks mod de Danske, fuldstændigt havde »demoleret« den danske Loge paa Capo Corso og umuliggjort de Danskes Handel dér.

Landingsplads. Guldkysten.

Selve Christiansborg gik tabt i 1679 ved en saadan »lokal Forvikling« og ved Faktoren, Kommandant Bolts Forræderi. En rig Hidalgo, Portugiseren Julian de Campo Baretto, kom med et veludrustet Skib til Fortet. Han var Guvernør paa en af Øerne i Guineabugten og søgte baade ved Vaaben og ved Penge at udvide sit Magtomraade. Peter Bolt solgte ham Christiansborg for 36 Pd. Guld: 9216 Rdlr. Efter nogle Festligheder drog Bolt bort for at »søge sin Fortun« andetsteds og bruge Summen.

Interimsguvernøren Peter With paa Frederiksborg, der var optaget af Forviklinger med de omboende Negere, kunde intet væsentligt gøre for Tilbagegivelsen. Han protesterede forgæves over for Hidalgoen og sendte Rapport og Klage hjem.

Portugiserne omdøbte Christiansborg til St. Francis de Zavier's Fort, lod det med betydelige Omkostninger udbedre og lagde en Besætning derpaa paa 80 Mand.

Ved Efterretningen om Forræderiet greb Kongen ind og traf Bestemmelser om den guineiske og vestindiske Handel ved Forordning af 3. Marts 1680. Kongen lovede at udruste et Skib paa egen Bekostning til et Slavetogt og at sende en ny Besætning til Christiansborg. Da Lysten til at vove Pengemidler i Farten paa de fjerne Egne var taget stærkt af, bestemte Forordningen, at alle Indskudsrestancer straks skulde betales, og at Participanterne skulde indskyde endnu 10 pCt. Alle Embedsmænd, som havde 300 Rdlr. og derover i Løn eller Pension, skulde indsætte et nærmere fastsat Beløb i Kompagniet eller have 10 pCt. fra-draget i Løn eller Pension, »hvorfor de i Compagniet skulle participere«. Enhver, som holdt Karosse, skulde endvidere, dersom de ikke allerede var »interesseret« med 500 Sldr., indskyde 60 Sldr. Kompagniet fik Oktroj 30. September 1680 og Monopol paa Guineahandelen.

Fregatten »Havmanden« blev udrustet af Kongen og afsendes i September 1680 under Kommando af Kapt. Ove Ovesen. Det kom først afsted ud af Sundet 23. Oktober, en Maaned elter, at det nystiftede Brandenburg-Kompagni havde sendt Skibe til Guinea. Med »Havmanden« fulgte en ny Guvernør, Magnus Prang, Ljnt. Hans Lykke, en Præst, en Del Handelsbetjente, 2 Korporaler, 6 Adelburser og 19 Soldater, ialt »40 høye og Nedrige Persohner, till at forblifue der udj Landet«.

»Havmanden« kom 2. Februar 1681 til Frederiksborg, hvor Magnus Prang overtog Kommandoen, medens Peter With vendte hjem med Skibet. Det lykkedes ikke Prang at faa Christiansborg tilbage, hverken ved List eller Magt. Baretto var forberedt paa Overrumpling til hver en Tid, men frygtede ikke de Danske, der var ringere i Antal. Prang bukkede under for »Kystfeberen« 21. April, og Overkøbmanden, Conrad Busch, som indtog hans Plads, holdt straks et stort »Gouverneur-Coustume« og fortsatte med Festligheder, Svir og Sværm, saa at han »i sit governemente paa en 10 Dages Tid for *domminerte* ofwer 8te March guld«. Han holdt ikke op, før han blev afsat, arresteret og hjemsendt.

Fortløjtnanten Hans Lykke overtog Styret og gjorde sig ærlige Bestræbelser for at faa Christiansborg tilbage, men fik intet Resultat. »Naturellerne« (de Indfødte, Fetuerne) kom i Krig, og Handelen hørte omtrent op. Hjemme havde Regeringen efter at have modtaget Prangs Indberetning, gennem Gesandten i Portugal, Alexander Heins, gjort Forestillinger overfor den portugisiske Regering om Christiansborgaffæren, medens man i Guinea foreløbig opgav Ævret med Hensyn til det tabte Fort.

Hans Lykke fik bragt det venskabelige Forhold til Kongen af Fetu i Stand igen. I 1682 holdt han en stor Fest for den sorte Hersker. Festen blev indledet med et prægtigt Maaltid i Fortet, og Kommandanten og Gæsterne gik derefter ned i Parken og samledes i Landstedet, der var omgivet af Orangetræer. Straks kom 100 Negere i fuld Krigsudrustning med Hjelme af Krokodilleskind og Elefanthud, Irem. De havde alle hvid Krigsmaling, paa hver Side en rød Muslingeskal — og »paa Bagen« et Bundt Hestehaar eller tunge Jernkæder. De opførte en vild Krigsdans, slog løs paa hinandens Skjolde, skød Flinterne af og lod sig endelig falde paa Jorden.

Et indfødt Orkester spillede op »efter de Sortes Maade«, og Kommandantens og de andre Danskes »Bisloppersker« mødte op med en Flok af de fornemste Negerkoner fra Qegva i al deres Pragt og Stads. De blev trakterede ligesom Gæsterne med Franskvin og Palmevin, Mumme, dansk Brændevin og søde Oranger. Fortets Negere begyndte igen deres krigerske Øvelser og Danse, larmede og skød, sprang og fægtede, medens de indfødte Musikanter slog paa deres Kobberbækkener, Trommer, Rangler, Skralder og »Cympler« (seksstrænget Zither) og blæste i Horn.

Derefter dansede Kvinderne, alt imens Pokalerne stadig blev tømt, og Fortet skød Salver paa 5 Kanonskud ad Gangen. Henad Aftenen vendte Selskabet tilbage til Fortet, medens alle de væbnede Negere ordnede sig i to Afdelinger, hver under sin Høvding, med Musikanter — og danske Flag. De stillede sig i Slagorden, og da Kommandanten kom frem paa Fortets Galleri, begyndte de to Hobe en Krigsdans, en Skinkamp, som varede til Mørket var faldet paa. Den ene Skare vendte da hjem til Manfrov og Quegva, medens den anden blev om Natten som Æresvagt i Fortet ved de danske Faner og beværtedes med Vin og Brændevin. Festen kostede Kommandanten 5 Bender Guld (40 £ Sterling).

I Begyndelsen af 1682 sendtes to Skibe, Charlotte Amalie« og »Friederich« fra Glückstadt. Det derværende afrikanske Kompagni vedblev at eksistere og det sendte den paafølgende Tid aarligt et Skib til Guinea. Fra København hørte Udrustningerne omtrent op. Risikoen havde skræmmet; Faren for Sørøveres — og Hollændernes — Overgreb gjorde Udrustningerne til et Vovestykke, som kun sjældent blev forsøgt.

Paa »Hovedcastellet« Frederiksborg havde man imens slaæet sig til Ro og opgivet alt Haab om en lykkelig Udgang af Sagen, da der d. 24. Februar 1683 aldeles uventet kom Bud fra Akra om, at den portugisiske Guvernør med »hele sin Guarnison og Kiøbmandskab« efter streng Ordre fra Portugal havde forladt Christiansborg, kun efterladende 6 Mand, som ønskede at gaa i dansk Tjeneste. Julian de Campo Baretto var med sit Skib »Maria« sejlet til St. Thome i Guineabugten.

Christiansborg var besat af »Naturellerne, under fortresset boendis (Ursuerne), till de Dansches Ankomst«. Hans Lykke, som imidlertid havde faaet Tillørsler hjemmefra med de to Glückstadt-Skibe, lod Fortet besætte 8. Marts 1683 og fandt alt i god Orden og i bedre Tilstand end før Baretto's Tid. Peter Hofmand fra Glückstadt blev indsat som Faktor (Kommandant) paa Christiansborg og Lorents Lassen paa Frederiksborg.

Dette Aar kom den kongelige Fregat »Havmanden« igen til Guinea; det havde siden Afrejsen fra København været i Vestindien og medbragte derfra 10,000 Mursten, 150 Planker, 400 Brædder og Tusindvis af Søm til Udbedring af Forterne — og en halv Snes Straffelanger(!) til Forstærkning af Besætningen. Skibet medbragte en, nu overflødig, Ordre fra det portugisiske Hof til Tilbagegivelse af Christiansborg.

Af hjemlige Varer havde det en god Forsyning med, som forøgede Glückstadtssendingen, og en Tid blev der Handel, Travlhed og Trivsel i Kolonien, men desværre blev Tillørslerne hjemmefra snart igen uregelmæssige. Som sædvanligt i dansk Kolonipolitik blev der kun ydet større Anstrengelser i sidste Øjeblik, naar Faren for at miste Besiddelserne blev overhængende; derefter fik det gaa som det kunde og vilde. Holger Danske vaagnede af og til til Selvforsvar, til fortvivlet Forsvar for Landet og Retten, men ikke til Arbejde. Naar Kampen var endt, faldt han igen i Søvn derhjemme, ikke i et *Taarn*, let til at vaagne

og lysten til Færd, men i *Kælderen* paa Kronborg, tung og sløv som Uffe hin spage.

Altfor sjældent kom der Skibe hjemmefra til Guinea, et eller højst to om Aaret. De maatte betale 2 pCt. »Recognition til Forternes Vedligeholdelse«, hvortil Kongen (siden 31. Marts 1682) ydede 1500 Rdlr. aarligt, men det slog ikke til.

At Kolonierne led derunder, var en Selvfølge. Faktorerne manglede Varer, Embedsmændene fik ikke Afløsning, og Hullerne i Rækken blev ikke udfyldt. I Firserne blev Pengemanglen saa stor, at Guvernørens Kredit forspildtes. Hans Lykke maatte optage Laan hos sine engelske Naboer for ikke at blive nødt til at fortrække, hvad han endda vilde have haft Vanskelighed ved.

Efterhaanden blev han en daglig Gæst paa Cape Coast Castle hos Englænderne, der hjalp man i Pengemanglen. Han maatte gøre Gengæld ved Festligheder paa Frederiksborg, og efterhaanden kom han i bundløs Gæld. Da den omboende Negerbefolkning blev indviklet i Krig med andre Stammer, hørte Handelen helt og holdent op. »Garnisonen« paa Forterne maatte efterhaanden klare sig som den kunde bedst og fik i 8 Maaneder ingen Løn.

— For at holde Besejlingen af Guinea i Gang havde Kongen 1682 tilladt »Fremmede« at befare Kysten, naar de havde faaet Bevilling og Pas af Regeringen. Der meldte sig kun een, Jøden Moses Josva Henriques, der var villig til aarligt at udruste to Skibe fra Glückstadt og med hvert Skib vilde overføre 7 Mand og Varer for 2000 Rdlr. fragtfrit. Han fik Tilladelsen og sendte ogsaa i den nærmest følgende Tid et Par Skibe ud.

Hans Lykkes Laan blev efterhaanden af et saadant Omfang, at han 11. Juli 1684, med sine Faktoreres Billigelse, maatte give Pant i Forterne. Frederiksborg skulde, hvis Pengene ikke rettidigt tilbagebetaltes, være Haandpant, og Christiansborg tjene til yderligere Sikkerhed. Der var længe ingen Skibslejlighed hjem, og Frederiksborgs Skæbne var allerede besejlet. »Fæstningen paa Bjærget«, hvis vestlige Bastion beherskede det engelske Fort (man kunde fra Bastionen se alt, hvad der foregik paa Vaabenpladsen i Capo Corso og naa dertil med Kanonerne), saa sin Skæbne i Møde: at falde som et modent Æble i det engelske Kompagnis brede Skød.

Hjemme i Danmark gik Regeringen og Kompagniet saa vidt, at der 8. April 1684 blev givet Kompagniets Overbogholder

Oliger (Holger) Paulli særlig Tilladelse til at sende »Slaveskibe« fra København til Guinea og Vestindien. Hans Skibe, »Københavns Børs« og »Holger Danske«, der udgik Aaret efter, skulde betale en lille »Recognition« til Forterne i Guinea.

Længe før disse Skibe naaede ud, havde Frederiksborg skiffet Besætning, Flag og Navn.

Da Laanene, som alle i Guinea havde forudset, ikke blev rettidigt indfriet, kom den engelske Guvernør Henry Nurse d. 16. April 1685 til Frederiksborg med et Følge af 150 Mand og tog Fortet, Pantet, i Besiddelse. Portene blev stængede »af frøckt for Naturellerne under steden«. De danske Soldater maatte aflevere deres Vaaben. Henry Nurse stillede sig midt i Fortgaarden, omgivet af en stærk Vagt, og oplæste »Accorden«. Det danske Flag blev sænket, og det engelske hejst.

Derefter »blev schudt Castellet rundt med *Alle* Støckerne, Huilket scheede Noegle gange Naar *gouverneurerne* drache«. De danske Soldater lik deres Tilgodehavende, Pas og Afregningsbrev. Enkelte gik over til engelsk Tjeneste, Resten fulgte Hans Lykke og Handelsbetjentene ombord i Skibet »Speramonde«, der samme Dag lettede Anker. Frederiksborg blev omdøbt til »Fort Royal«, de derværende 40 Slaver blev tilbage som pantsatte Ejendele.

Paa Christiansborg var der da kun 11 voksne Slaver og 7 Slavebørn. »Speramonde« kom 22. April 1685 dertil og samme Dag blev Guvernementet sat der, hvor nu det danske »Hoved-Castell« skulde være. Først d. 16. Maj skrev Lykke og Lassen til København om Pantsættelsen, og tre hjemvendende »Betiente«, Ljnt. Friderich Krauchenberg, Erich Tilleman og en holstensk Konstabel lik det ubehagelige Hverv at være Budbringere af de slette Tidender fra Guinea.

Kort efter rejste Hofmann og Lassen tilbage til Danmark, og Hans Lykke med nogle faa Handelsbetjente og Soldater imødesaa en kummerlig Tilværelse paa Christiansborg næsten uden Varer og Penge. De Danskes Kredit og gode Renomé paa Kysten var for lange Tider forspildt.

Efterretningen om Pantsættelsen af »Etablissementerne paa Guineakysten« vakte stor Opmærksomhed hjemme, hvor man havde begyndt Forhandlinger om en delvis Overdragelse af Kolonierne til Kurfyrsten af Brandenburg.

Den danske Gesandt i London, Christian von Lenthe, fik

Ordre til at tage Sagen op, og Kompagniet sendte med Kongens Billigelse Kancelliraad J. Rosenheim til Hjælp for ham ved Underhandlingerne med det engelske Kompagni.

Brandenborgerne havde i 1686 faaet Tilladelse til at handle paa Dansk - Guinea, og Glückstadt - Kompagniet sendte igen aarligt Skib ud. I 1686 udgik to Skibe fra København. Aaret efter gik igen to fra Glückstadt, hvor Moses Josva Henriques 27de April 1686 var blevet kgl. Faktor for Guinea-handelen, og to fra København, og Besejlingen af Guinea kulminerede saaledes paa en Tid, da Kolonien stod i Fare for at slippe Danmark af Hænde. Det blev imidlertid klart, at Kolonien ikke kunde holdes oppe uden Statens gennemgribende Støtte.

Hvert Glückstadt-Skib skulde nu betale 100 Rdlr. til det københavnske Kompagni og frit overføre et Par Folk til Forterne. Netop disse Har rantes imidlertid Glückstadt-

Skibene af Ulykker. »Companiets Waaben« blev 1685 opbragt af »Tyrken«, »Fortuna« blev kapret af Hollænderne 1686 ved Elmina, og yderligere blev Moses Josva Henriques Skib »Nordstjernen« beslaglagt 1688 af Hollænderne i Guinea.

Hans Lykke havde antaget den hollandske »Medicin Meister« Nicolay Fensman som Læge paa Christiansborg. Den tidligere Løjtnant Lykke var ikke handelskyndig, og da han

I »Negeriet«.

stadigt manglede Penge, idet Skibsrekognitionen ikke foreslog, bortforpagtede han Faktoriehandelen fra Fortet til Fensman, der viste sig at være en driftig og dygtig Handelsmand. Fensman blev i Virkeligheden en Tid lang Koloniens Forsørger, medens Guvernøren kun kom til at spille en Rolle som en Slags »mandhæftig Ordenshaandhæver«.

De krigerske Akvamboer, der havde deres Hovedsæde en halv Snes Mil inde i Landet Nord for Christiansborg, underlagde sig efterhaanden de nærboende Stammer og nærmede sig mere og mere Kysten. Efter talrige sejrige Indfald i Akraernes Land var 1680 næsten hele Oplandet omkring Christiansborg hærget og øde. Akraerne klumpede sig sammen i Byerne ved de europæiske Forter eller flygtede til længere borte liggende Kystbyer. Den danske Besætning paa Christiansborg havde en Tid lang maattet hente sine Forsyninger af Levnedsmidler fra Frederiksborg og fik nu Hovedfortets Tab haardt at føle.

Paa Grund af de evindelige Krige mellem Negerstammerne blev Tillørslerne inde fra Landet ringere og ringere. Ogsaa Akimmerne og Augnaerne var paa Krigsfod, og de indlødte Købmænd kunde kun sjældent — og med største Besvær og Risiko — bringe Slaver og Varer til Forterne.

Det nyttede da kun lidt, at Ankerpladsen ved Christiansborg snart blev anerkendt som den bedste paa Akrakysten. Der var ingen Trivsel, ingen Udvikling. Det lykkedes dog de Danske at komme paa god Fod med Akvamboerne, og Afsætningen af Geværer og Ammunition var i Stigning. Efter et større Slag bragte Akvamboerne i Reglen en Transport Krigsfanger, der solgtes som Slaver ved Fortet.

Guvernør Lykke havde indsendt Beretning om en Gæld paa 3481 £, og dette Beløb svarede til dem, der var nævnt i Laanekontrakten, men Gesandten i London fik forelagt en Regning paa 4295 £ (20464 Rdlr.), idet Renter og Omkostninger i meget anseligt Omfang var føjet til. Gesandten kunde intet udrette i Sagen, men Rosenheim tog fat med Iver og Dygtighed og fik Summen nedsat. Sir John Bathhurst foreslog, at det danske Kompagni afstod Fortet Frederiksborg til det engelske, som da vilde afgive sine Panterrettigheder.

Direktionen gav Rosenheim Fuldmagt, og Kongen billigede Ordningen 14. Febr. 1688. Rosenheim fik da (15. Maj) bragt følgende Ordning i Stand: Englænderne afgav enhver Fordring

paa Christiansborg, men fik til Gengæld for alle sine Krav Fortet Frederiksborg »til evig Eyendom« med Armatur, Varer og Slaver, saaledes som Hans Lykke havde overgivet det. Dog skulde det engelske Kompagni betale det danske 600 £, som senere blev forhøjet til 900, da der viste sig at være flere Slaver paa Faktoret end ventet.

Det danske Kompagni skulde vedblivende have Ret til at handle paa Capo Corso og have en Loge med »tjenlige« Pakhuse og 4—5 Persohners Belægning«. Dog maatte kun Kompagniskibe, ikke partikulære danske, handle dér.

Beløbet skulde betales i Hamborg og Ratifikationerne samtidig udveksles der. Den danske Konges Ratifikation blev afgivet 30. Juni 1688.

Saaledes gik Frederiksborg for bestandig tabt. Englænderne opnaaede kun den Fordel at faa de Danske bort. I 1692 var der kun 2 Underofficerer og 12 Mand som Vagt paa Fort Royal; Handelen blev drevet fra Cape Coast Castle.

Imens sad Hans Lykke stadig med Skam og Skade tilbage paa Christiansborg og ventede paa tilstrækkelig Hjælp hjemmefra. Han døde 19. September 1687, og Fensman maatte overtage Kommandoen ad interim. Han havde kun 75 Kugler til sine 10 Kanoner (den ene af de 20 var ubrugelig), og Varebeholdningen var skrumpet ind til 136 Musketter, 3400 Fiskekroge, et Parti Glasperler og 60 Kobberting, og det var endda alt af ugangbar Kvalitet. Han maatte antage en forløben hollandsk Assistent, en frigivet Arrestant, til Hjælp, og sendte Klage paa Klage hjem.

Endelig 1688 kom et Skib ud med gode Forsyninger, men det »octroierede guinesiske Compagnie« havde ikke Ævne til at gøre sine Privilegier frugtbringende. Kongens Guineafarer »Havmanden« var strandet 1685, og det fik foreløbig ingen Afløser.

Kompagniet opgav Ævret. I Forsommeren 1689 afgav det Rettighederne til den guineiske Handel til den københavnske Storkøbmand Nicolay Jansen Arv (mod 2 pCt. Rekognition) og i 1690 den vestindiske til den bergensiske Rheder Jørgen Thor-møhlen.

Den driftige Kommerceraad, Asessor i Kommercekollegiet N. J. Arv havde, trods alt, Mod til at overtage Guineaarten og bære Omkostningerne ved Fortet og Logerne, og den 27. Juli 1689 fandt Overdragelsen Sted, foreløbigt paa 8 Aar.

Arv fik Monopol paa Guineahandelen. Hans Skibe skulde

være Defensionsskibe, der fik Ret til at opbringe Smughandlere (Enterloppere) som Priser. Han skulde selv antage og lønne alle »civile og militaire Betiente«. Kongen støttede Kommerce-raad Arv ved at fritage ham for Told og Konsumptionsafgift for de Varer, han skulde bruge til Handelen i Guinea. Han fik Toldfrihed for 800 Læster Salt, men skulde dog til en ringe Gengæld betale 2 pCt. Afgift af hjembragte Ladninger. Hvad Arv maatte miste i Guinea »ved Vold og Krig«, lovede Kongen at erstatte, og Arvs Embedsmænd fik Tilladelse til — ligesom tidligere Kompagniet — at bruge kgl. Segl i Guinea og træffe Aftaler, der var bindende for Statsmagten.

D. 1. Juni blev der udstedt Skibsartikler for Arvs Folk paa Rejsen. Der blev givet strenge Regler for Ordenen inden Borde paa Guineafarerne. Hvis nogen trak Kniv eller andet Vaaben, skulde han, selv om han ingen Skade voldte, have sin Haand naglet til Masten med en Kniv og staa saa længe, til han selv trak Kniven gennem Haanden for at faa den fri. Hvis han saarede en Skibsfælle, skulde han køhales saa mange Gange, Skibsraadet bestemte, og hvis han dræbte sin Modstander eller saarede ham, saa han døde, skulde han levende bindes til Liget og kastes overbord med det. Opsætsighed mod Kaptajnen eller hans Officerer straffedes med Døden, og Tyveri, om det var nok saa ringe, med Krumslutning i Jærn.

Det tog en rum Tid med Anskaffelsen af Varer og Forsyninger og med Udrustningen af Skibe, og først Aaret efter »lagde han ud«. Han havde da en hel lille Eskadre klar: de smaa Fregatter »Kiøbenhavns Nye Waaben«, »Gyldenløves Waaben« og Gallioten »Laurvigen«.

Skibene stod ud af Sundet 22. Juli 1690 under Kommando af Kapt. Jørgen Meyer. Rejsen tog over 5 Maaneder, og 22 Mand døde af Skørbug, men Skibene naaede endelig 31. December 1690 til Christiansborg. Jørgen Meyer overtog efter Ordre Guvernørposten. Fensman havde allerede faaet Fortet repareret og anskaffet nogle nye Kanoner. Skibene bragte en Mængde Byggematerialer hjemmefra, og de kunde nu anvendes til Oplørelsen af den manglende »nederste Polygon«, det nordre Batteri, som blev færdigt i Juli.

Guvernøren bragte Gaver med ud til Kongen af Åkvambo for et Par Tusind Rigsdalers Værdi, og det lykkedes derved let Jørgen Meyer i Forbindelse med Fensman at faa sluttet et ven-

skabeligt Forbund med den sorte Majestæt. Nogle faa Fade Brændevin kunde have gjort det. Imens var der arbejdet paa at skaffe gode Hjemladninger til Skibene. Der blev ikke opkøbt Slaver til Vestindien. Skibene sendtes lige tilbage til Danmark i Marts 1691 med Guld, Elfenben og andre guineiske Produkter, og Fensman gjorde Rejsen med.

»Gyldenløves Waaben« kom igen til Guinea i Juli 1692, og Fensman fulgte med det for at afløse Jørgen Meyer. Desuden bragte Skibet en kgl. Konduktør »Sr. Sten winchel« dertil forordnet som optog fortressits og stedens Cituation«. Skibet gik lige hjem med Guld, Elfenben og andre guineiske Produkter uden at anløbe Vestindien med Slaver. Den ærlige Fensman, der befandt sig vel paa dansk Grund, undgik Slavehandelen i større Stil og købte kun saa mange Slaver, Faktoriets behøvede. Han oprettede et Par Handelsloger i Christiansborgs Nærhed og rejste samme Aar igen hjem for at konferere med Kommerceraad Arv, overladende (8. September) Guvernørhvervet ad interim til Harding Petersen.

Kort efter kom Skibet »Kiøbenhavns Waaben« ud med ny Folk, Varer, Ammunition og Materialer. Det fik en god Ladning og kom velbeholdent hjem. Omsider var Kolonien igen bragt paa Fode.

Negerkongerne og Kabusererne tog meget unaadigt op, at Slavehandelen ikke blev drevet paa samme Maade som før. Der blev kun solgt Slaver til fremmede anløbende Skibe. Fortet Christiansborg blev betragtet som en Hemske for Handelens Trivsel og de Danske i Almindelighed som en kvindagtig, holdningsløs Race, der ikke fulgte de europæiske og afrikanske Traditioner og derfor var foragtelig og skadelig.

Forholdet til »Naturellerne« (de Indfødte) var efterhaanden blevet saa spændt, at det truende trak op til Fjendskab. Kongen af Akra følte sig krænket af de Danske, der favoriserede de sejrige Akvamboer og ikke i samme Grad som tidligere lagde Vægt paa hans Bevaagenhed. Desuden kunde han ikke faa Afisætning for sine Slaver og han pønsede paa Hævn.

Heller ikke Forholdet til Akvamboernes Konge, Barsiar, var som før. Gentagne Gange kom det til Fjendtligheder. Fortet blev belejret. Akrakongen gav sig ind under Akvamboerne, medens Ursuenegerne, som boede tæt ved Fæstningen, stadig

holdt sig til de Danske og fik Beskyttelse »bag Forværket« og deltog i Forsvaret deraf, naar det trak op til Krig.

Christiansborgs Kommandant, som efter Akrakongens Mening skulde være mere knyttet til Akraerne end til Akvamboerne, viste overdreven Tillid til den akvamboiske Høvding og Storkøbmand Assemoni, der forhandlede de danske Faktoriens Varer inde i Landet og bragte Slaver, Guld og Elfenben til Christiansborg dels for egen, dels for andre akvamboiske Købmænds Regning.

Akrakongen intrigerede med Assemoni, fik ham paa sin Side ved at love ham Christiansborg som Belønning og planlagde saa sammen med ham et Overfald paa Fortet.

Assemoni indbildte Kommandanten, at han paa en bestemt Dag vilde møde op med et stort Antal Handelsmænd ude fra Landet, som vilde købe Geværer, og raadede ham, for at gøre ham tillidsfuld, til at sætte Prisen noget op.

Paa den fastsatte Dag — det var i Juni 1693, — mødte Assemoni (»med Kong Barsiars Bevilning«) op med 80 udvalgte Krigere, som blev indladt i Fortet, da de var ubevæbnede. Da Negerne havde tinget om Prisen og betalt med Guld, fik de Geværerne og Ammunitionen udleveret, men forlangte at prøve nogle af Vaabnene. Saasnart Geværerne var ladte, overfaldt Negerne den danske Besætning, der talte en Snes Mand, som var spredt omkring i Fortet. Nogle blev dræbt og Resten afvæbnet, fængslet og senere jaget ud i Landet; de fleste fandt Tilhold i de andre europæiske Forter.

Købmanden, der ikke hastigt nok udleverede Brændevinen og de andre mest eftertragtede Varer, blev »Barbari schlig parterit Led fra Led snart at sige af at hand døde«. Guvernør Harding Petersen fik »4 a 5 strube stick udj halsz. Alle scenerne udj hans haser ware mesten igiennem schaaren paa det Hand Ey kunde undløbe dennem, og siden Kast udj schiemans Hollit, hvor hand sig dog hafuer igien ud Practicerit, ofwer Murren huev Natter tide sig ladit falde, og tuende Nætter wærit underweys, at komme till det Hollandsche fortres (Crevecœur) udj sit behold, som ligger ongefehr $\frac{1}{4}$ miel fra det Danske Castell«.

Assemoni trak i Kommandantens efterladte Klæder og lod sine Negere udstaffere med Uniformer fra Munderingskammeret. Alt fra den danske Tid blev efter Ævne efterabel. Kanon-

salut drønedede til Ære for besøgende engelske og hollandske Købmænd, og Assemoni drev en betydelig Handel med de europæiske Skibe. Akvambokongen Barsiar gav ham stadig frit Spillerum.

Kommerceraad Arv havde bogført Fortet, Varerne, Slaver og Materialer etc., for 71515 Rdlr., og dertil kom Embedsmændenes og Soldaternes Ejendele. Alene Fensman havde Slaver og Varer paa Fortet for 4000 og Guld for 4164 Rdlr.

Samme Aar gik yderligere et Skib under dansk Flag tabt i Guinea. Skibet, »Charlotte Amalia«, var gaaet fra Glückstadt »med dansk Commission« under Kapt. Thomas Adrian Thorsen. Han var paa sin Tid den »ældste Guineafarer« indenfor det danske Rige og havde gjort adskillige Rejser fra Glückstadt til Elfenbens-, Guld- og Slavekysten. Da han nu ved Monopoliseringen var henvist til at drive Handel udenfor det danske Kolonionraade, blev hans Fregatskib udrustet med 36 Kanoner og med en talrig Besætning. Fregatten blev imidlertid 1695 ved Sierra Leone overrumplet af et lille, 4-Kanoners, men stærkt besat Søøverskib. I Løbet af faa Minutter blev det entret og taget.

Førend man hjemme havde faaet Meddelelse om de fortvivlede Forhold i Guinea, afgik (i December 1895) Arvs Fregatter »Christiansborg« og »Gyldenløves Waaben« fra Glückstadt. Først ved Ankomsten til Guinea fik de ved et af de hollandske Forter paa Elfenbenskysten at høre om Tilstanden paa Christiansborg. Rejsen blev hurtigst muligt fortsat. Da Skibene nærmede sig Christiansborg, saa man i Stedet for »it dansk Kongl: flag, et blaat flag, med en svart Morian, og en hogern udj Haanden, der af at blæse«.

Fregatterne gik til Ankers ved Crevecoeur, og Skibskøbmændene Hartvig Meyer og Johan Trane gik i Land og fik med Hollændernes Hjælp Forhandlinger i Gang med Assemoni og Akrakongen. De erfarne, besindige Købmænd »udlagde« Sagen som en Uoverensstemmelse og ikke som den udprægede fjendtlige Handling, det var. Skibene havde med Lefhed kunnet bombardere og tage Fortet, men derved vilde kun Fjendskabet uddybes og ny Skade ske. Hollænderne, som selv frygtede lignende Attentater, som de, der var overgaaet de Danske, støttede for en Gangs Skyld deres Naboer overfor »de Sorte«, der fremfor alt maatte holdes nede. Ogsaa Akrakongen var ked af

Akvamboernes nære Naboskab, og Forhandlingerne fik derved et uventet let og gunstigt Forløb. Hartvig Meyer vovede sit Skind og drog selv til Christiansborg for at afslutte Forliget med Assemoni. Høvdingen, der frygtede for at faa skudt Fortet ned over Hovedet paa sig, indvilgede i at fortrække mod en Udbetaling af 3000 Rdlr. — i Varer og ikke i Penge — og i Juni 1694 kom »Ordnningen« i Stand. Akvamboerne drog bort, og Christiansborg fik en ny Besætning fra Skibene, bestaaende af 30 Mand, der frivilligt paatog sig Soldatertjenesten, og af de tilbageblevne af den Fortbelægning, der blev frigivet og efterhaanden vendte tilbage til »det danske Castell«.

Den krigerske Barsiar, der havde været Brafu (Sværddrager, Hærlører) for den afdøde Kong Rensang Sasaraka og som paa Livstid var valgt til »Rigsforstander« for Kongesønnen Adu, fik »tillagt« en Pension eller Gage paa 32 Rdlr. maanedlig i Lighed med den Sum, Hollænderne og Englænderne paa Forterne i Akra betalte Landsherren.

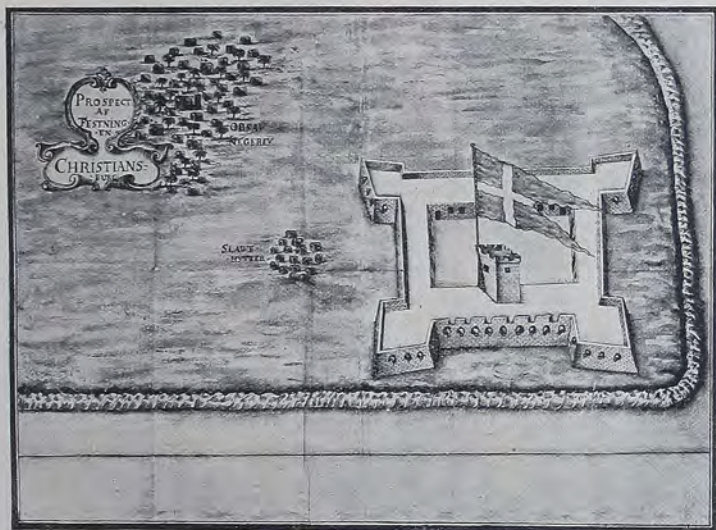
Til Guvernør blev Hollænderen Thomas Jacobsen udset, og Harding Petersen, der fik Skylden for alle Tildragelserne, sendtes ombord for at hjemgaa med Skibene. Christiansborg blev efter denne Tildragelse saaledes udstyret med Bastioner, Forværker og Kanoner, at den med en Bemanding af 35 Europæere (Blanke) og 300 Negere maatte regnes for »uindtagelig for den heele Africanske Magt, saalænge der er tilstrækkelig Mund- og Krigs-Forraad«.

Bestykningen forøgedes til 28 Kanoner, og den faste Besætning kom til at bestaa af: 1 Opperhoved, 1 Købmand, 1 Præst, 1 »Bartskær«, 3 Assistenten, 1 Sergeant, 1 Korporal, 1 Konstabel, 3 Adelsburser, 1 Tambur og 26 Soldater. Ved stadige Forstærkninger hjemme fra skulde Fortbelægningen til Stadighed holdes oppe i dette Antal og i denne S sammensætning.

Saasart Skibene havde lossat »Fæderlands-Vahrerne« og indtaget deres afrikanske Last, afsejlede de, men den onde Stjerne hvilede endnu over de Danske. Ved Øen Isle de Prince i Guineabugten blev de i August 1694 angrebet af en Sørøver. De svagt bemandede Skibe udstod en fortvivlet Kamp. Kaptajnen paa »Gyldenløves Vaaben« og en Del Skibsofficerer og Matroser paa begge Skibe faldt, og over Halvdelen af de overlevende blev ukampdygtige. En af de første, som fandt Døden, var den ulykkelige Guvernør Harding Petersen. Særligt Fre-

gatten »Christiansborg« blev aldeles forskudt. Sluttelig blev begge Skibene entret og taget.

I Oktober 1696 udgik Skibet »Kiøbenhavns nye Vaaben«, som bragte Varer og Forsyninger til Christiansborg, og lykkeligt naaede hjem med en god Ladning, men Arv var da allerede besluttet paa at opgive den guineiske Handel, hvis Udbytte ikke svarede til Risikoen. Han var forpligtet til at underholde Fort og Faktori indtil 31. Marts 1698. Samtidig med, at han opsagde

Christiansborg 1695.

sin Eneret, udrustede han et sidste Skib, Fløjten »Kiøbenhavns Mønt«, der skulde hente hans »Effecter« hjem fra Guinea og afsejlede i August 1697.

Fra den danske Governør i Vestindien indløb der paa denne Tid stadig Efterretning om Mangel paa Slaver og om Brandenburgernes indbringende Slavefart paa Guinea. Baade fra St. Thomas og København hævede der sig Ønsker om at faa den danske Slavehandel mellem Guinea og Vestindien bragt paa Fode igen. Kompagniet, der 16. Juli 1697 havde faaet Kongens

Tilladelse til at genovertage Guineakolonien, fik ny Oktroj 28. September 1697 under Navnet »Det vestindiske og guineiske Compagnie« og skulde have Monopol paa Handelen baade paa Guinea og Vestindien. (Ny Skibsartikler udstedtes 26. Marts 1698).

I Efteraaret 1697 afsejlede Skibet »Kiøbenhavns Børs« med ny og, som man vidste, højst fornødne Forsyninger, Vaaben og Ammunition til Christiansborg; med Skibet fulgte en Præst og 20 Soldater. Direktionen beordrede Ljtn. Erik Tilleman, der fik Titel af »Kiøbmand«, til sammen med Skibets Kaptajn, Jennes Petersen, at overtage Fortet og Logerne og give den af Embedsmændene paa Kysten, som bedst egnede sig dertil, Bestalling som Interimsguvernør.

»Kiøbenhavns Mønt« var imidlertid kommet til Guinea 6. December 1697 og havde taget Kommerceraadens Gods ombord. Thomas Jacobsen, der indsaa, at hans Styrelsested snart vilde være endt, frasagde sig Kommandoen og gjorde alt, der endnu var tilbage paa Fortet af Værdi, i Penge »til Skibets Negoce«. Han tog med Fløjten til Slavekysten og gjorde sig der usynlig med en klækkelig Pengesum inden Skibet forlod Guinea.

Da »Kiøbenhavns Børs« 6. Februar 1698 kom til Christiansborg, fandt Kompagniets Kommissionærer det »næsten øde«. Bogholderen Erik Olsen Lygaard, der fungerede som Interimsguvernør, havde kun en udelig hollandsk Assistent og to unge danske »Pennister«, 1 dansk Soldat og to Mulatter samt 9 Slaver at raade over. Alle Bygningerne var forfaldne, og al Handel var hørt op, da der ikke fandtes nogen Varebeholdning af Betydning. Negerne foragtede de Danske og troede, at Danmark var erobret af Brandenborgere og Hollændere.

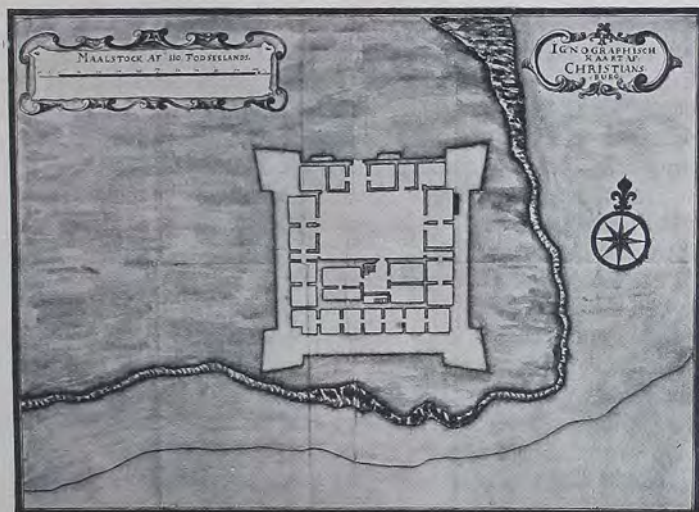
Kompagniets Kommissionærer gav »den brave Lygaard« Bestalling som Interimsopperhoved, og Erik Tilleman drog med et anseligt Følge til »Landsens Konge«, Bansiar (Ganschyar) af Akvambo, der ved rundelige Gaver uden Vanskeligheder sluttede Forbund med de Danske og aflagde Troskabsed (spiste Fetish) til den danske Konge. Der blev indkøbt 506 Slaver til Ladning for »Kiøbenhavns Børs«, som dog kun bragte 280 til Vestindien, d. v. s. at 226 Mennesker undervejs blev kastet overbord, døde, døende eller blot smittebærende.

Direktionen udnævnte imedens *Johan Trane*, som jo forinden havde vist sin Duelighed, til Guvernør og sendte ham i

August 1698 til Guinea med Fregatten »Christianus Quintus«, der 25. December samme Aar kom til Christiansborg. Trane bragte med sig 1 Købmand, 1 Bogholder og 25 »civile og militære Betiente«.

Lygaard hjemvendte over Vestindien med Skibet, der førte 549 Slaver med fra Guinea; omtrent 100 døde paa Rejsen til St. Thomas. Til København hjembragte det bl. a. 61 Elefanttænder (2371 Pd.) og Guld for 2488 Rdlr.

Endnu i Tranes Tid spillede den dristige Negeræventyrer

Grundtegning af Christiansborg 1695.

Assemoni en Rolle paa Kysten. Hans »Sejr« over de Danske gjorde ham stadig dristig, og selv efter at Forholdet til Kongen af Akvambo var kommet i venskabelig Gænge, voldte han ofte Uro og Besvær. Kongen af Akvambo fik vedblivende sin maaendlige Gage, men skulde til Gengæld varetage de Danskes Interesser ude i Landet, bringe bortrømte Skyldnere og Slaver tilbage — og selv holde sig borte fra »Sø-kanten og Forteresets Grund«.

I December 1699 dukkede Assemoni op i Labodei med en Mængde geværbøvæbnede Krigere eller — som han kaldte dem

— Soldater. Han foretog en »Handelsrejse« i en Kano af en hidtil ukendt Størrelse og Udrustning. Fortet blev alarmeret, og Trane sendte et lille Kommando »blanke« Soldater samt »Negeriets Kabuserer« med en Del geværbevæbnede Negere til Labodei, og de bragte Brev til Assemoni med Opfordring til at forlade den danske Grund. Assemoni svarede med at opstille sine Folk til Kamp — og Kabusererne fra Ursu, der frygtede Assemoni som Christiansborgs fordums Overvinder, vendte om.

Nytaarsaftensdag mødte en Trop af Assemonis Folk op udenfor selve Fortet og skød noget Kvæg, som de bragte til Labodei, fulgt paa Vej af nogle Kanonskud fra Fortet. Samme Dag sendte Kongen af Akvambo Bud med Undskyldning for det passerede. Købmand Hans Petersen blev straks sendt til Kongen for at kræve Assemoni straffet. Om Natten kom Assemoni med sine Krigere ind mod Fortet og skød op mod Bastionerne, men blev forjaget ved Kanonskud.

Den 7. Januar 1700 blev Kabusererne paa den danske Grund taget i Ed og svor de Danske evindeligt Troskab »ved deres Fetscher eller Landsens Skik«.

En Tilhænger af Assemoni, Affukoy, tog 25. Januar 4 Slaver ved det Sted, hvorfra Fortet i den tørre Tid hentede Vand, og førte dem til Assemoni. Blandt de fire var to unge, smukke Slavinder. Bortførelsen gav Anledning til en Kamp i »Negeriet«, hvor en dansk Soldat og en af Affukoys Folk blev dræbt og adskillige saarede. Hovedet af den dræbte Fjende blev stillet op paa en Stage udenfor Byen.

Nogle Dage efter ranede Assemoni en stor Kano og brød saa op fra Labodei og drog til Ningo paa Slavekysten.

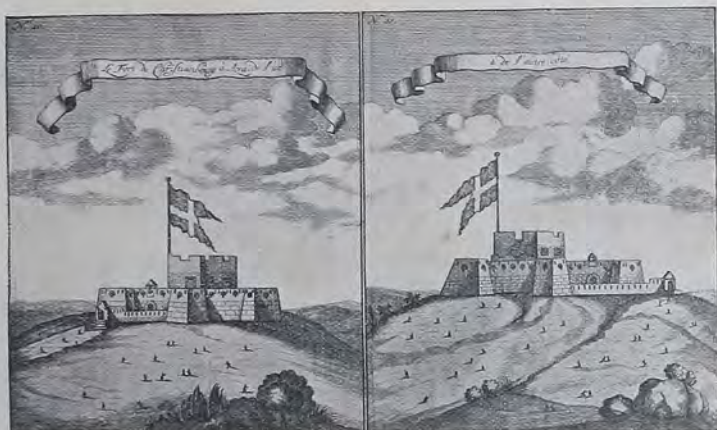
Den 17. Febr. 1700 kom Kompagniskibet »Fridericus Quartus«, der i Juli igen afgik fra Christiansborg med 538 Slaver til Vestindien, — en af de største »Ladninger«, der afgik fra Kysten. Men Sammenstuvningen ombord var for stor; der døde ikke mindre end 300 »Stykker« undervejs, og kun 238 naede Vestindien i Oktober.

Menneskerov var hyppige, og Europæerne skal ofte have gjort sig skyldig deri. Kongen Naimbanna i Sierra Leone klagede engang over, at en dansk Kaptajn havde slæbt tre af hans Paarørende til sit Skib og bortført dem til Vestindien.

Under Transporten til Kysten lænkedes Slaverne til en lang

Kæde, og Hænderne blev sammenbundet paa Ryggen. Det skete ikke alene for at værne Slavevogterne mod Angreb, men ogsaa for at hindre dem i at begaa Selvmord.

I Logerne og Forterne bunkedes de sammen i »Slave-Caserner«, og paa Slaveskibene stuedes de sammen i to Rum, et for Mændene og et for Kvinder og Børn. Mændene smededes oftest to og to til hinanden ved Hænder og Fødder. Om Dagen fik en Del af Slaverne skiftevis Lov til at komme paa Dækket i frisk Luft, men stod da bundet til en Lænke, saa at de knapt

Fortet Christiansborg 1704.

kunde røre sig. Midt i Slaveskibet var der en »Skanse«, besat med ladte Kanoner, der altid var rede til at skyde Negrene ned med Skraasække, hvis de skulde forsøge at gøre Opstand.

I Reglen døde en Mængde, ca. $\frac{1}{6}$, af Slaverne paa Rejsen, og de darlige Rumforhold gav ogsaa Anledning til en stor Dødelighed blandt Skibets Besætning. Det var ikke sjældent, at ca. $\frac{1}{4}$ af Mandskabet bukkede under for Sygdom paa Rejsen; i Vestindien og Guinea var Feberen Skarprettet, og undervejs, paa Havet, var »Skørbug« Sømandens drabeligste Banemand.

Mandskabet paa Slaveskibene var altid under Vaaben saalænge Transporten af den levende Last varede. De ulykkelige Negere, som dog havde Mishandling og Død fjernt fra Hjemlandet at vente, tog Lejligheden, hvor den bød sig, til at falde

over deres Vogtere. Ikke saa sjældent er det lykkedes nogle Slaver at gøre sig fri for »Bøjerne« og hjælpe andre af med Haandjærn og Lænker og saa gøre Forsøg paa at »overløbe« Skibet. De kendte da ingen Skaansel, ligesom de ikke selv blev skaanet. Da gjaldt kun den Stærkeres Ret.

Kun i et enkelt Tilfælde er det faldet i en dansk Besætnings Lod at maatte vige for oprørske Slaver [»Patientia«, 1753]. De øvrige Forsøg paa »Overløbninger«, henimod en halv Snes, der er forefaldet paa danske Slaveskibe, er blevet kuert med haard Haand.

Natten mellem 14. og 15. September 1708, mens »Fredericus Quartus« laa ved Slavekysten klar til at gaa til Vestindien, slog nogle Slaver sig løs og faldt over Matrosvagten. Alle Slaverummene genlød straks af Larm og Skrig; hver Mand søgte at gøre sig fri eller at komme deres Vogtere til Livs med »Bøjerne og Lænkerne«. Efter en rasende Kamp, hvor to af Skibsfolkene blev haardt saarede og adskillige fik alvorlige Skrammer og Knubs, blev Oprøret dæmpet, og næste Morgen holdtes »Execution efter Skibs-Raadets Kændelse«:

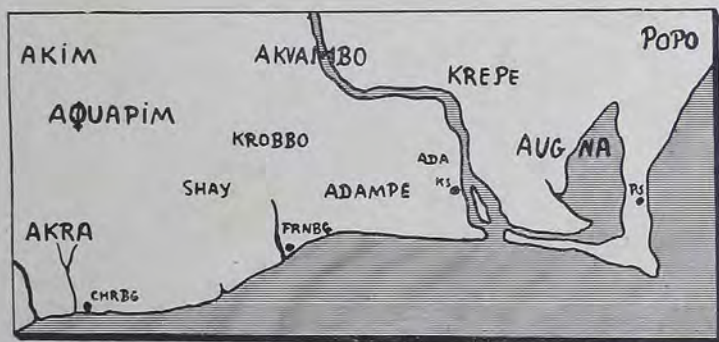
En af Negrene blev udpeget som »Anstifter«, og Baadsmanden huggede efter Ordre hans højre Haand af. Den blev vist frem for hver eneste Mandsslave ombord til Skræk og Advarsel. Derefter blev Mandens venstre Haand hugget af! Og endelig lagdes hans Hoved paa Blokken; Øksen gjorde sin Gerning, og Hovedet kastedes i Søen. Kroppen blev hejset op i Storraaen og hang der i to Dage, for at alle Slaverne, der holdvis kom paa Dækket, kunde faa den at se, inden den blev Havets Bytte.

De andre »Oprørere« slap med Livet, fordi de havde Penges Værdi, som Kaptajnen skulde staa Kompagniet til Ansvar for, men de blev ynkeligt »hudflettede, og siden over alt deres Legeme gniede med stødt Malaget, Salt og Aske«. Saaledes lod Danske af den kristne Religion Retfærdigheden ske Fyldest i det Herrens Aar 1708.

En stor Del af Kysthandelen tog tilfældige Kystfarere, »Enterloppere«, for deres Part, og ikke alene det danske, men ogsaa det engelske og hollandske Kompagni led derved. For en Gangs Skyld blev der da Tale om fælles Interesser for Guvernørerne og om et vist Samarbejde. Hollænderne sendte en

Kommission til Christiansborg, og efter Indbydelse kom ogsaa en Købmand fra det engelske St. James Fort. D. 20. April 1701 holdtes Møde paa Christiansborg, og der blev taget Bestemmelse om Enterloppernes Udelukkelse, om Tilbagebringelsen af bortrømte Slaver og om Undertrykkelse af Urostilterne blandt Negerne. Aftalen fik dog ikke Betydning for længere Tid; Hollænderne var de første til at bryde den. Fortfaktorierne havde ofte god Brug for Enterloppernes Varer og for Afsætningen af Slaver til dem.

D. 14. Maj 1701 kom Kongen af Akvambo i Besøg, ledsaget af 28 Koner, nogle af sine fornemste Kabuserer, Horn-

Negerstammerne paa det danske Omraade.

blæsere, Trommeslagere og en Mængde bevæbnede Slaver. Han blev saluteret med 18 Kanonskud; den væbnede Styrke »trakteredes« udenfor Fortet, og han selv og hans nærmeste Følge blev beværtet i Guvernementssalen med et festligt Maaltid og en overvældende Mængde Drikkevarer. I Mørkningen drog han bort igen.

Det næste Skib, »Christianus Quintus«, kom først til Christiansborg 15. September 1703. Det bragte en Afløser for Trane: Hans tidligere Kollega Hartvig Meyer, der havde faaet kgl. Ud-nævnelse til Guvernør 25. Marts 1703. Allerede 23. April 1704 døde Meyer, og Peder Sverdrup overtog ad interim Ledelsen, men opnaaede ogsaa kun et enkelt Aars Funktionstid. Han døde 6. Maj 1705, og den Næstkommanderende, Peder Pedersen, overtog Styrelsen.

Ved Efterretningen om Hartvig Meyers Død havde Kompagniet i December 1704 udsendt *Erik Olsen Lygaard*, der jo var »gammel paa Kysten«. I hans Tid var det, at Peter Wessel, den senere Tordenskjold, som yngste Skibsdreng paa Kompagniskibet »Christianus Quintus« aflagde et kortvarig Besøg i Guinea. Skibet naaede 18. Febr. 1707 Christiansborg, hvor det land-satte 4 Embedsmænd og 8 Soldater, og afgik igen 12. April med 88 Mark Guld (11,264 Rdlr.), 241 Elefanttænder og 234 Slaver. Ladningen blev noget forøget (til 447 Slaver) i Popo og Vida, og Skibet gik derfra 6. Juni til Vestindien.

Paa den Tid kostede en Mandsslave i Reglen 34 Rdlr., en Kvindeslave 25 Rdlr. og en Elefanttand paa c. 50 Pd. kun 15 Rdlr.

Kompagniet led meget alvorlige Tab ved Skibsforslis. Paa Rejsen fra Guinea til St. Thomas gik »Cronprintzen« tabt ved Isle de Prince i Guineabugten d. 31. Maj 1706 ved en Eksplosion i Krudtkammeret; kun 5 af de ombordværende reddedes.

D. 25. Maj 1709 alosejlede de to store Skibe »Christianus Quintus« og »Fredericus Quartus« fra Guinea med rige Ladninger af Guld og Slaver. De havde en haard Rejse over Atlanten og kom ud af Kurs. Af Mangel paa Proviant maatte de midlertidigt sætte 700 Slaver i Land paa et ensomt Sted paa Nicaraguas Kyst. Begge Skibene gik videre for at skaffe Forsyninger og for at blive reparerede, men strandede i Hondurasbugten 7. Marts 1710. Takket være den ene af Skibskaptajnerne, Anders Pedersen Wæro's, Standhaftighed overfor de stedlige spanske Embedsmænd, Kapere og Røvere, lykkedes det at redde en god Del af Slaverne og Godset.

Direktionen udnævnte 1711 en Afløser for Lygaard, Frans Boye, der fik kgl. Bestalling som Guvernør 30. Marts. Han rejste ud nogle Maaneder efter med et engelsk Skib og naaede 17. August til Christiansborg, hvor han straks overtog Kommandoen. Lygaard blev i Guinea, hvor han døde 13. November 1711.

Handelen blev udvidet Øst paa — og der blev indrettet Smaaafaktorer i Tuberkul og »Store Ningo« og større Loger i Ponny og i Quitta hinsides Augnalandet. Forsyningen med Varer og Brugssager hjemmefra var ikke altid omhyggeligt ordnet. Flere Aar igennem glemte man at sende Papir, Handelsbøger og Skrivemateriale ud, saa at de Danske paa Christians-

borg maatte skaffe sig det nødvendige deraf i dyre Domme fra Fort Elmina.

Direktionen tog ilde op, at Frans Boye havde drevet Handel med »Enterloppere« og ikke fik synderlig Udbytte deraf. Den lod ham hjemkalde, og Boye blev 1717 afløst af Knud Rost, som efter nogle Aars Arbejde døde i Guinea (6. August 1720). Det var blevet Skik og Brug, som senere stadfæstedes ved Direktionens Instruks af 5. Decbr. 1722, at Valget af en Interimsguvernør eller Opperhoved efter en »virkelig« Guvernørs Død skulde foregaa efter at der var afholdt Gudstjeneste i Kirken. Sekretraaderne samledes derefter i Guvernementssalen paa Christiansborg og foretog Valget under Forsæde af Præsten. Derefter aflagde Sekretraaderne Ed, saa den udvalgte Øverste, derefter Handelsbetjentene og endelig »Garnisonen«. Efter Valget gav Guvernøren en Fest, og Pokalerne blev tømt for Kongen, det højlovlige Kompagni og det ny Opperhoved under Salut fra Fortets Batterier. Endelig blev Negeriets Kabuserer trakterede (»Gouverneur-Coustume«).

Da Knud Rost døde, faldt Valget paa Sekonden Peder Østrup, en forsømmelig og nydelsessyg Embedsmand, der ikke kærede sig synderligt om Handel og Vandel. Længe efter — og viden om — talte man om »den gale Østrups« Bedrifter. Der blev imidlertid antaget en »udenlandsk Monsieur«, David Herrn, til Købmand og Overbogholder, men den øverste Ledelse var saa slet, at Indgriben var nødvendig. Da Fregatten »Haabet Galley« i Januar 1722 kom til »Kysten«, blev Østrup afsat af David Herrn i Forbindelse med Kaptajnen, Lorentz Span, der tog den afsatte Guvernør med sig, da han forlod Kysten 11. Februar. Østrup døde inden Skibet naaede Vestindien.

David Herrn var forfremmet til Interimsopperhoved, og saasnart Fregatten var afgaaet, satte han sig paa den høje Hest. Skiftende kuskede og beværtede han de yngre Embedsmænd, og da der gik lang Tid inden der igen kom Skib ud, forsumpede Kolonien hurtigt. Der blev ikke udnævnt nogen ny Bogholder; der blev overhovedet ikke ført Bøger. Guvernøren dominerede; de øvrige »Betiente« havde grundig Respekt for hans Kaarde og Hengivenhed for hans udtømmelige Forraad af Franskvin, Genever, Brændevin og Øl. Og Amor fik Lov til at vandre i Bachus Spor.

Herrn lod Instrukser være Instrukser og brugte sin »selv

optagne Myndighed«. Handelen gik trægt, og Logerne ophævedes undtagen den i Ponny. Nogle opkøbte Slaver blev solgt ved Naboforterne, men Regnskabet derfor laa kun Opperhoveden inde med, og hver Mand kunde sove, drikke og i Ny og Næ arbejde som han vilde. Hans Efterfølger indberettede senere til Direktionen med alle Raadsmedlemmernes Underskrift, at »naar man Elskede, pen blæck eller pappier, hvormed mand kunde eller vilde optegne, hvad der kunde være til de høye Herr. Directeurers paa det høyl. Compagts. weigne Deres oplysning blev der svared det kommer ingen anden ved, uden mig alleene, der Reigning, Guvernementet og Commando haver«.

Den stormægtige Herre havde nær ladet Livet for Neger-vaaben. Medens han var i Besøg hos Hollænderne paa Fortet Crevecoeur, blev han overfaldet i det hollandske Negeri. Flaget, der blev baaret foran ham, blev iturevet, og han undslap kun med Stød og Skrammer og en flaaet Uniform. Kort efter overfaldt de Danskes Ven, Kongen af Akvambo, alle Naboerne ved Kysten, Europæere og Negerfolk. Kun de Danske gik fri, hvilket havde til Følge, at de Danske blev lagt for Had. Overfaldet blev fra dansk Side udlagt som en Hævn. Augnaerne benyttede Misstemningen mod de Danske til at plyndre Logen i Quitta, og Varerne derfra skal være blevet bragt til de hollandske Faktorer.

David Herrn døde 22. Januar 1723. To Dage efter valgtes Niels Jensen Østrup til Interimsopperhoved, og der blev ryddet lidt op efter den forsømmelige Forgænger, som ikke havde efterladt sig Regnskabsbøger. Paa Forlangende fik han 3. Februar Raadets Attest for »Confussionen« efter Herrn, for at Direktionen hjemme ikke skulde give Efterfølgeren Skylden. Østrup maatte 9. Februar give Ordre for »hvad hver skal være«, og give Instruks for sine Underordnede og Reglement for Tjenesten. Et Par fuldstændig fordrukne Embedsmænd og Soldater blev sat fra Bestillingen. Logen i Ponny blev understøttet, og et nyt Forsøg gjort i Quitta. Der blev en Tid arbejdet grundigt, men allerede 30. Oktober 1723 døde Østrup.

Der ventedes daglig Skib hjemmefra, og de to Seniorer, Christian A. Syndermann og Hans Christian Brock forestod Ledelsen indtil Skibet »Christiansborg« 6. November 1723 ankom paa Rheden. Dagen efter var der Raadsforsamling i Guvermentssalen, og med Billigelse af Skibskaptajnen, A. P. Wærø, valgte Raadet Christian A. Syndermann til Interimsopperhoved.

Betegnende for Forholdet til de Indfødte er det, at den daværende Konge af Akvambo, Akvando, pludselig fik Lyst til en Panserskjorte og krævede den af de Danske. Hans Ønske kunde ikke opfyldes; han truede med at blokere alle Vejene, som førte til Fortet, men blev omsider stillet tilfreds med 5 Ankre Brændevin. Selv i en Tid som denne, hvor Faktoret var temmelig slet forsynet, var der dog flere Tusind Potter Brændevin til Raadighed.

Kompagniet havde imidlertid 17. December 1725 udnævnt »Commandeur-Capitain« Henrik Suhm til Guvernør; han ankom

Billeder af Christiansborg paa Dukater og Dobbeldukater, prægede i København 1688—1747 af guineisk Guld.

med Fregatten »Haabet Galley« den 27. April 1724, og Dagen efter overtog han Styrelsen. Med Skibet fulgte en Ljnt. Gjerding, som skulde forestaa »Soldatesken«, en Del nye Embedsmænd og nogle Soldater. Den »virkelige Guvernør« fik bragt Orden i Sagerne, som under Syndermann igen var kommet lidt tilgæters. Igen blev nogle forsømmelige eller fordrukne Embedsmænd afsat eller degraderet, Handelen blev udvidet, og i 1725 blev et nyt Guvernementshus opført. Præsten, Hr. Elias Svane, fik en ny »Casse« paa Batteriet ved Søen — og Guvernementssalen fik en ny Forsyning af — Stole: 1 Lænestol og 12 almindelige. Naar der var Gæster, havde man hidtil længe maattet tage Kister og Bænke til Hjælp!

Kong Akvando fik dette Aar som Gave:

1 Silkeskærf	12	Rdlr.	
1 Sabel	12	»	
8 Alen Silketøj	16	»	
1 ny Flint	20	»	
2 Stk. Sirts	22	»	
2 Ankre Brændevin	20	»	
1 Ost	1	»	1 mk. 8 sk.
8 Pd. Smør	1	»	4 »
6 Glas	1	»	3 »
Tvebakker	4	»	3 » 8 »
2 Huer, kantet med Guldgalloner	10	»	
			123 Rdlr.

Denne kostelige Gave skaffede de Danske hans sorte Majestæts fuldstændige Bevaagenhed, og Forholdet til den »mægtige Erobrer« blev bedre end nogensinde.

I Suhms Tid blev efterhaanden hele Fortet Christiansborg repareret, og der blev sluttelig tilbygget et »Skrivekammer« til Assistenterne.

Der var igen en Tid, hvor Kolonien stod i Udviklingens Tegn. Der blev anlagt en Handelsloge i Byen Labodei, en knap Mil Øst for Christiansborg; Indbyggerne hørte til Akrafolket, stod i Forbindelse med Ursunegerne og ønskede fastere Forbindelse med de Danske. Omtrent samtidig fik Byen Tessing, to Mil Øst for Labodei, dansk Loge.

Det var vistnok ogsaa i dette Tidsrum, at Øen Ada i Rio Volta Floden fik sin første danske, faste Loge. Øen ligger en Mil fra Munden af Floden, nærmest den vestlige Bred, og Befolkningen hørte — og hører den Dag i Dag — til Adamperne ligesom Indbyggerne i Tessing. Augnaerne fra Flodens østlige Bred trængte dem haardt, og de søgte Støtte hos de Danske, dels for at faa Beskyttelse under Flaget, dels for at faa Vaaben til Købs. Logen blev oprettet, og Handelen florerede en Tid, men tabte snart sin Betydning paa Grund af de stadige Krigsforhold. Den blev i Slutningen af Tyverne igen forladt af de danske Betjente, da Varebeholdningen var sluppet op, og Usikkerheden ved de urolige Augnaers Naboskab gjorde ny Tilførsler for vovelige.

Det faldt ikke vanskeligt at skaffe Slaver tilveje. De indlødte Købmænd og Kabuserer bragte stadig ny Forsyninger, og var der paa et Fort kommet tilstrækkelig »Beholdning«, faldt Prisen paa Stedet, og Sælgerne førte Slaverne til et andet Faktori, hvor Behovet var større og Priserne derefter.

De ofte gentagne Klager og Beretninger om Menneskerov fra de Hvides Side er sikkert overdrevne. Det er sket, at Skibskaptajnen har lokket frie Negere ombord — og ført dem med sig som Slaver til Salg hinsides Atlanten, og der er sikkert ogsaa sket Overgreb fra hvide Købmænd og Guvernører, men i større Stil har der næppe været særlige Misbrug af Magt paa den danske Grund. Slavehandelen var en gammel og almindelig Handelsegren i Afrika og dreves »regulært« mellem Negrene indbyrdes, mellem Negrene og de Hvide og mellem de Hvide indbyrdes.

Paa Christiansborg blev der ligesom paa de andre Forter og Faktorer i Reglen »gjordt Status« ved Nytaarstid. Den 1. Januar 1727 var der i Fortets Slaverum (Casserne) 82 »Stykker«, nemlig 50 Mænd til en gennemsnitlig Værdi af 84 Rdlr. Stykket, 25 Kvinder til 48 Rdlr., 3 Drengene til 50 og 4 Piger til 36 Rdlr. pr. Hoved. (Der døde flere Kvinder end Mænd inden Afleveringen i Vestindien; derovre var Prisen for en Kvinde-slave næsten ligesaa høj som for en Mand.) Opkøbene gik Slag i Slag, og da »Haabet Galley« 6. Marts 1727 afgik til Vestindien, havde det en Ladning paa 238 »Sjæle«.

Inden Slaverne blev bragt ombord, blev de altid nøje undersøgt i Fortets Gaard af Lægen, som nøje skulde paase, at ingen led af nogen smitsom Sygdom, der kunde ødelægge »Sendingen«. Lægen (»Balberen«, Kirurgen) fik et særligt Honorar pr. Hoved.

Suhm blev udnævnt til Vicekommandant i Vestindien og rejste 6. Marts 1727 fra Guinea dertil. Inden Afrejsen gav han nøjagtig Instruks for hver Bestillingsmand paa Forterne, og Efterfølgeren, Sekonden Frederik Pahl, overtog Kolonien i usædvanlig god Stand.

Det varede dog ikke længe, før Sløseriet igen tog Overhaand. Lige gyldighed og daarligt Opsyn havde bl. a. til Følge, at en Del Slaver en Nat i August 1727 brød ud af »Mandsslave-Cassen«, huggede Hovedet af Bombajen (Formanden) og flygtede. Halvdelen blev igen indfanget. Anstifteren, Fantislaven

Coffe blev 26. August dømt til at »bindes till Eet Rad, og Radebrages, og derefter parteris og Hovedet afhuggis«. Dommen blev fuldbyrdet, og Tabet af Bombajen Olyro, som vurderedes til 88 Rdrl., maatte det paagældende Vagtholds Underofficerer dække.

Pahl døde 18. September samme Aar (1727) og elterfulgtes af Andreas Willumsen, som ledede Raadet i Guinea indtil Kompagniet havde truffet Afgørelsen. Valget faldt 14. April 1728 paa Anders Pedersen Wærøe, der 28. August afsejlede fra København med »Haabet Galley« og velbeholden naaede Guinea, hvor han overtog Kommandoen 24. Decbr. 1728. Han bragte med sig Jagten »Prints Christian«, der gjorde god Tjeneste ved Varetransporten og lettede Kompagnibetjentene Rejserne mellem Logerne. Jagten forliste 1734 i Guinea; dens gamle Mandskab var død, og den ny Besætning var ikke søkyndig. Under en Storm kæntrede den i Brændingen og blev kastet op paa Strandbredden i Stumper og Stykker.

Det gik en Tid lang roligt, endda altfor roligt, med Handelen paa Kysten. I den stille Handelsperiode udartede de Danske igen, og der blev i Wærøes Tid ført et værre Liv end nogensinde før paa Christiansborg. Usædelighed og Drukkenskab florerede. Guvernørens to Døtre gik i Spidsen med et letfærdigt Levned. Wærøe selv havde en udsøgt Flok unge, smukke Slavinder, som han ofte og let fandt Afsætning for. Derimod gik det rivende tilbage med Kompagniets Slavebestand.

Den ene Fest afløste den anden, og Kirketiden blev betragtet som en gunstig Hviletid til at sove Rusen ud. Direktionen fik snart at høre om Udskejelserne paa Christiansborg, men lod foreløbig fem være lige.

Hjemme i Danmark havde Kompagniet 1729 faaet et Sukkerraffinaderi i Drift (paa Slotsholmen). Interessen for den vestindiske Handel var i Opkomst. Ved Efterretningen om, at Omsætningen i Guinea næsten umuliggjordes ved de evindelige Krige mellem Negerstammerne, indskrænkede Direktionen Udrustningerne til Guinea. I 1731 blev der endda taget Beslutning om, at lade Skibene »negociere langs Kysten« i Stedet for som tidligere at lade dem gaa lige til Christiansborg.

Fra den store Negerby Ningo, 7 Mil Øst for Christiansborg, var der nogle Gange kommet Afsendinge med Anmodning om

at faa oprettet en Loge og bygget et Fort, som kunde tjene til Beskyttelse for Byen mod Indfaldene fra Øst. Landets Overhøvding, Kong Orsu i Akim, som havde trængt Akvamboerne til Side i disse Egne og rædede over Landet i vid Omkreds, gav sit Minde til Fortanlæget.

Langt om længe blev der begyndt paa Arbejdet. Grundstenen til det senere Fort Fredensborg blev lagt 15. Januar 1732, og Kong Orsu sendte en Lok af sit Haar og 8 Unser Guld, som blev lagt under Grundstenen til Tegn paa hans Billigelse og hans Velsignelse af Værket.

det Kongelige Danske Fortet Castill
Christiansborg
paa Cuyta Guinea naar man seer Det i S.W.

Hollænderne dukkede straks op og gjorde Krav gældende; de Danske havde efter deres Mening ingen Ret til Ningo. Alle-rede 19. Januar lod de den danske Arbejdsstyrke splitte og Købmand Sparre slæbe i Arrest. Kong Orsu lod til Gengæld sine Krigere jage Hollænderne bort fra Ningo, men Guvernør Wæroe sørgede blot for at faa sin Soldebroder, Sparre, udfriet, og gjorde saa ikke mere ved Sagen.

I 1732 begyndte Kompagniet Forhandlingerne om Købet af St. Croix, og Kontrakten blev underskrevet 15. Juni 1735. Den 26. September udstedtes en Plakat om »Det Westindiske og Guineiske Compagnies Participanters Convention, Reglement og

Forening«, og da man nu maatte tænke paa en fornyet Forsyning af Arbejdere i Vestindien, d. v. s. Slaver, steg Guineakolonien Betydning igen.

Wærøes Uduelighed blev først nu en Anstødssten for Direktionen, og der blev samme Aar udsendt en ny Guvernør, Kammerraad Andreas Jørgensen. Han døde paa Rejsen (3. August 1733), og Wærøe fik endnu Tid til at tage for sig af Guinea-livets Nydelser.

Kompagniet fik 4. Februar 1734 en ny Oktroj, og ved Generalforsamlingens Beslutning af 25. Februar blev der givet de dansk-vestindiske Kolonister Tilladelse til selv at indføre Slaver fra Guinea mod en Afgift af 8 Rdlr. »pr. Hoved« til St. Thomas og 4 Rdlr. til St. Croix. Udenlandske Slayehandlere fik samme Ret.

I Juli bestemte Direktionen sig endelig til at udsende et »lille« Skib til Guinea, og 5. August 1734 fik Kancelliraad Søren Schiellerup Udnævnelse til Guvernør paa Christiansborg i Wærøes Sted.

Ved Plakat af 25. April 1735 blev det tilladt »particulair« (private) Rhedere at besejle og drive Handel paa Guinea og Vestindien mod en Kendelse til Kompagniet af 2. Rdlr. pr. Læst af Skibets Drægtighed. Hjemladningen maatte sælges i fremmede Lande saavel som i Danmark, blot maatte de private Ladninger ikke afsættes i København.

Guvernør Schiellerup rejste fra København i Maj 1735 med Snauen »Jomfruen«, og kom 12. August til Guinea. Der blev da en større Oprydning i Kolonien. Det viste sig, at 32 Mand-slaver og 9 Slavekvinder i Wærøes Tid var døde af Overanstrengelse eller Sult, og Kompagniets Slavebestand var gaaet ned til 44 »Stykker«, der var ligesaa ringe af Arbejdskraft og Udseende, som Wærøes private var unge og smukke. Wærøe angav sin Skyld til Kompagniet til 7500 Rdlr., men Schiellerup fandt al Grund til at skyldsætte ham for 18,000 Rdlr., og lod ham arrestere og hjemsende, da det mentes, at han havde bortgemt sine Midler hos Hollænderne. Wærøe blev hjemme sat for en Ret, som ikke endnu havde faaet Sagen endt, da han 1742 døde.

I Løbet af forbavsende kort Tid kom Schiellerup i godt Samarbejde med de brugbare Embedsmænd og i venskabeligt Forhold til Negerne fjærn og nær. Rygtet om den danske Guvernørs Rettænkenhed spredtes viden om og antog hidtil ukendte

Former. Fjærntboende Høvdinger og Købmænd, som før havde handlet med Englænderne eller Hollænderne, bragte deres Slaver og Varer til Christiansborg. Adskillige Negere, der var flygtede bort fra det danske Omraade, vendte tilbage, og det skete endda, at fremmede indvandrede for at nyde godt af den fortræffelige Tilstand i Kolonien.

Saaledes kom en Kabuser fra det vestlige hollandske Akra-distrikt med sine Folk og Paarørende til Ursu og slog sig ned der. Den hollandske Fortchef overtalte til Hævn en af Kabusererne paa *sit Omraade*, Dacon, til at overfalde Ursu, stikke Ild paa Byen og dræbe »Flygtningene«. Guvernør Schiellerup fik Nys om Planen og lod de hollandske Flygtninge og danske Ursunegere bevæbne med Flinter og udsatte Vagtposter. Dacons Angreb blev blodigt afslaaet, og han maatte gaa tilbage med et anseligt Antal af Døde og Saarede.

Det viste sig ved denne Kamp, at adskillige af de »Carabiner«, som Guvernøren havde udlaant og som var en af de væsentligste Salgsvarer paa Stedet, sprang under Skydningen. Det var daarlige Vaaben, som Kompagniet fandt gode nok til Negerne. Schiellerup krævede Ret og Skel og forlangte »ærlige« Varer hjemmefra.

Adamperne led meget ved Akvamboernes og Augnaernes Indfald; Folket var delt i Smaastammer og havde ingen fælles Øverste eller Ledelse. Hvert Distrikt maatte søge at hævde sig overfor Fjenderne, og Kabusererne trak ofte det korte Straa overfor de mægtigere Konger.

Adaerne, den østligste Del af Adampfolket, blev særligt haardt trængt af Augnaerne hinsides Voltafloden, og deres Kabuser, Tey, sendte Folk til Christiansborg med Anmodning om at faa Logen paa Adaøen genoprettet. D. 3. Oktober 1755 sendtes Overassistent og IV Sekretraad Peter Nicolaj Jørgensen med et Par Soldater til Øen, og Logen blev genoprettet. Fra den Tid regnede Negerbefolkningen paa Øerne i Flodmundingen og i Landstrækningen langs Flodens venstre Bred til Bataa, 7 Mil fra Kysten, sig til det danske Omraade og førte dansk Flag. Adaerne og de øvrige »Revier-Negere« hørte til de Danskes mest trofaste Tilhængere blandt de Indfødte.

Ningoerne anmodede igen om dansk Beskyttelse, støttet af Kong Orsu, der gerne vilde have en dansk Loge ved Ningo,

hvor Akimmerne kunde faa et bekvemt Afsætningssted for deres Slaver, Guld og Elfenben. Det faldt derfor Schiellerup ret let at faa en god Ordning i Stand. Orsu afstod Ningo for 20 Bander Guld og for hver Mandslave, som var i Ningo eller blev ført dertil: 7 Unzer, og for Kvindeslaver 4 Unzer. Yderligere skulde Orsu have 16 Rdlr. i maanedlig »Gage«. Til Gengæld for denne Betaling skulde Orsu erstatte Værdien af de Slaver, som fandt Lejlighed til at løbe bort, og endogsaa holde de Danske skadesløse for Tyverier, forøvet af de Indfødte.

I Foraaret 1736 genoptoges Arbejdet paa Opførelsen af Fortet ved Ningo, hvis Beboere gladeligt hjalp til ved Arbejdet. Den første Kommandant fik sin Instruks 19. Maj 1736, og Fortet fik Navnet Fredensborg. Til at begynde med anlagdes det blot med »2 Pynter i Triangel« og belagdes med 10 Kanoner; Omkostningerne derved var 1500 Rdlr., men det blev kort efter udvidet og forstærket.

Akimmerne var dygtigere Guldgravere og Guldvaskere end de undertvungne og bragte ofte for 2—5000 Rdlr. Guld paa én Dag til de Danske, som de foretrak at handle med fremfor de andre Europæere. En Unze Guld blev betalt med 16 Rdlr. i Guinea, med 20 Rdlr. i København.

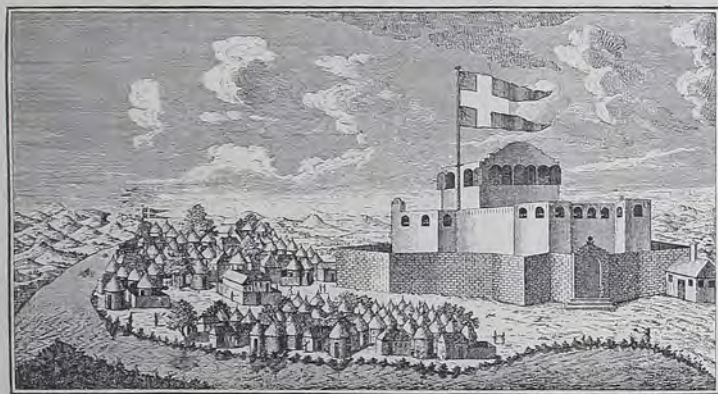
Erhvervelsen af Ningo var en god Handel for de Danske. Hollænderne naaede ikke at forpurre Købet, men gjorde alt for at skade det ny Forts Udvikling. De skal have tilbudt Orsu dobbelt saa meget for at ødelægge Ningo og Fredensborg, som de Danske havde betalt for at erhverve Stedet. Orsu holdt imidlertid sit Løfte. Han kom i December 1737 med en Hær paa 8—10000 Mand til Ningo for at hæve sin Afgift og for at vise Hollænderne sin Magt.

Søren Schiellerup havde ved sin Ankomst fundet 3648 Rdlr. i Kassen og 44 Slaver i »Slavecasserne«. Da han døde, 14. Juni 1736, overtog hans Efterfølger Envold Nielsen Boris 10318 Rdlr. i Guld, 59 Slaver og næsten 1000 Pd. Elfenben.

Ved Rio Volta stod Kampen stadigt mellem Augnaerne paa den østlige Bred og »Revier-Negerne« paa den vestlige. Revier-negerne søgte Støtte hos de Danske ligesom de øvrige Afdelinger af Adampernes Stamme, og paa Øen Ada virkede den danske Loge som et Bolværk mod Øst. Adaerne vilde uden de Danskes Støtte være blevet udryddede, og alle de vestlige Flodbyer, Amalli, Tøfri, Malfi, Mæle samt Bataa havde Forbundet

med de Danske at takke for deres Eksistens. Hinsides Bataa var Landet i et Par Miles Omkreds ubeboet. Mod Nordøst laa de berygtede Krepeers Land og mod Nord Akvamboernes.

De Danske søgte langs Kysten videre Øst paa. Augnaerne var for upaalidelige og stridbare at have at gøre med, men ved deres østlige Grænse laa en stor By, Quitta, hvis Befolkning var en Blanding af Krepeer og Popoer og bevarede en vis Uafhængighed. Der anlagde de Danske 1737 med Kabuserens Billigelse en Loge og drev en indbringende Handel. Quitta laa

*Fredensborg,
ved Ningo
paa Kysten Guinea naar man ser det i SVO.*

ved Kysten 34 Mil fra Christiansborg. Man havde ønsket Logen befæstet, men Omkostningerne havde skræmmet Direktionen. I 1738 blev den overløbet af de »Sorte« (Augnaerne). »Kommandanten« From blev fanget og 7 »blanke« massakrerede. From blev udleveret, men Logen ophævedes.

Kompagniet sendte kun sjældent Skibe ud, ofte kun et om Aaret, og de ret gode Handelsforhold blev kun lidet udnyttede. I Efteraaret 1741 gik den veltjente Fregat »Lauerburg Galley« tabt; paa Udrejsen til Guinea blev den i Kattegat oversejlet af Kinafareren »Kongen af Danmark«. Besætningen reddedes paa 3 Mand nær og landsattes i Marstrand.

Fortet Fredensborg stod fuldt færdigt i 1741. Det var nu bygget i en langagtig Firkant (»Oblongum«) med 4 Bastioner,

som senere blev omgivet af et »Forværk« eller Mur, ligesom det, der omgav Christiansborg, for at kunne optage de omboende Negere ved et fjendtligt Angreb. Boris var da død (20. Juni 1740), og hans Efterfølger som Guvernør ad interim, Peter Nicolaj Jørgensen, fik baade Æren af Fuldendelsen og Gavn og Glæde af Forsvarets Forbedring.

Asjantierne, som havde deres Hjemstavn Nordvest for det danske Omraade, stod paa denne Tid paa Højden af deres Magt og trængte sejrrikt ind over de mindre Nabofolks Lande. De kom i Krig med Akim, overvandt under Kongen Opoku denne Stamme og rykkede frem mod Kysten med en Hær paa 20000 Mand.

De danske Forter, særligt Christiansborg, maatte 1742 udstaa en alvorlig Belejring, men de holdt sig bravt, og Asjantierne trak sig tilbage hinsides Bjærgene. De Danskes Handel havde lidt meget ved Krigen, Oplandet var ødelagt, Negerbyerne afbrændte — og de flittige Akimmer trængt bort; de vendte dog senere tilbage til Egnen hinsides Akvapim. Ogsaa Akvamboerne kom en Tid under Asjantiernes Scepter. Den danske Guvernør blev træt af Fortrædelighederne og Vanskelighederne og afgav uden Direktionens Tilladelse sin Post til Faktoren Christian Glob Dorph og rejste hjem.

Efter Akimmernes Glanstid gik det tilbage med Guldopkøbene. Ogsaa Handelen med Elfenben svandt ind, mest dog fordi der ved de danske Loger betaltes mindre end ved de andre europæiske Nationers, som derved tildrog sig »Negotien«. Mest Betydning fik da Slavehandelen, og for at faa et større Opland til Indkøbene, saa Guvernementet sig om efter gunstige Pladser til Anlæg af ny Loger, men al Udvikling strandede ved Ukynlighed og Ufordragelighed mellem de overordnede Embedsmænd i Kolonien.

Fra København sendtes 1745 en ny »virkelig Guvernør«, Jørgen Billsen, en ilter Fynbo, ud med Fregatten »Wilhelmine Galley«. Han tiltraadte Embedet 3. Febr. 1744 og indførte et strængt Regimente, som stod i stærk Modsætning til Interimguvernørernes mere lemlældige og forstaaende Ledelse. De slet aflagte Soldater, Haandværkere og yngre Embedsmænd plejede at tage Varer for en Del af deres Gage og ved »egen Negoce« forbedre deres Vilkaar. Billsen gav dem ikke de Varer, som

blev bestilt, men gamle Knive, skørt Lærred og Smaaling, som Kompagniet ellers ikke kunde blive af med. Utilfredshed blev afvist med »Skiolds Ord eller Ørefigen«. Han selv forbeholdt sig Handelen med »courante Vahrer«, Vaaben, Ammunition o. l., og holdt sig for sig selv med sin Søster, der var rejst ud med ham, og sin Tjener, Johan Surmann.

De to ældste Overassistenter, S. H. Klein og L. F. Rømer, som aabent gav de Underordnede Medhold, blev i Oktober 1744 sat fra deres Tjeneste af Guvernøren uden det sekrete Raads Billigelse. Guvernøren blev mere og mere afskaaret fra Omgangen med de øvrige Overordnede og levede for sig selv sammen med Søsteren, sin Tjener og sine Slaver.

Om Aftenen d. 19. Oktober 1744, da han blandede sig i Soldaternes »Lystighed«, hvori Klein og en Reserveassistent deltog, kogte den boblende Gryde over. Klein blev kaldt op paa »Gouverneurens Sahl« og overfuset. En Korporal blev derefter hentet for at føre Klein i Arrest. Klein vægrede sig, da han havde faaet »Fribrev«. Korporalen bad om Tilladelse til at hente to Mand, og Billsen vogtede selv saa længe sin Fange med dragen Kaarde.

Korporalen sluttede sig imidlertid til Soldaterne, der havde samlet sig paa Batteriet under Guvernørens Værelser, og samtlige Underofficerer og Soldater trængte ind til Guvernøren og med Vaaben i Haand aftvang de ham Fortets Nøgler »baade til Porten og Packhuset«.

I denne bevægede Nat fik Overassistenten Jost Platfus Nøglerne overbragt med Anmodning om at tage Kommandoen indtil Skib igen kom ud, men undslog sig paa Grund af sin Alder og »Ukyndighed med Landsens Forhold«. Simon Henrik Klein, der var ældst i Tjenesten og havde fungeret som »Købmand«, tog saa imod Hvervet »i Kompagniets Navn«, for at bringe Orden til Veje.

Sindene faldt hurtigt til Ro. »Garnisonen« kom i Tanker om Følgerne af Mylteriet og om den afgivne Ed, og Billsen havde en Tid opgivet Ævret. Det lykkedes Klein og Rømer at bringe et Forlig i Stand, og d. 28. Oktober 1744 overtog Billsen igen Kommandoen.

Det varede ikke længe før den gamle Tilstand var vendt tilbage. Guvernøren hundsede sine Underordnede. Gennem Negerne fik han at vide, at en Del af Soldaterne vilde forlade

Tjenesten og søge andetsteds hen, og Rygtet kom den ophidsede Guvernør for Øre, at Garnisonen vilde møde til næste Parade med skarpladte Geværer og gøre op med ham.

Samme Nat samlede han i Smug 50 Negere og lik dem »paa en hemmelig Maade practiserede ind i Fortet og udmunderede dem med Gevehr«.

Næste Morgen mødte han med hele det sekrete Raad paa Paraden »med ladte Pistoler og med Kaarden i Haanden at inquirere Folckene«. Det viste sig dog, at ingen var mødt med ladte Geværer. Ikke desto mindre vilde han lade et Par Mand anholde. Saa greb »Soldatesken« igen til Vaaben og vilde forsvare de anklagede. Paa et Signal styrtede Guvernørens væbnede Negere til.

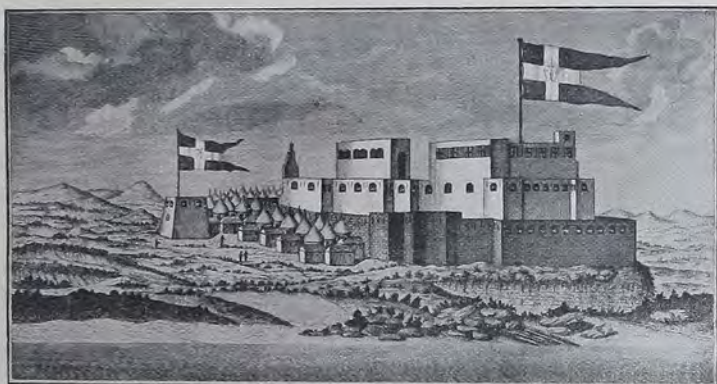
Gaardspladsen paa Christiansborg blev Vidne til en voldsom Tumult, men inden Soldaterne havde sundet sig, havde Negerne slåbt den tyske Murermester Lochou og en »fripøslig« københavnsk Soldat Bløcher til Arresten. Sergeanten og Bos'en, der ligeledes skulde have været i »jern fængslet«, slog sig igenem med Kolben og undslap til Crevecoeur.

Guvernør Billsen beholdt Valpladsen. Der vankede drøje Krubs, men Tumulten »afgick uden Mord og Drab, den højeste Gud at tacke«. Til al Lykke formaaede Billsen at tøjle sine Negere. Der blev nedsat en Ret. Blandt de Stævnede var først og fremmest Klein og Rømer, der dog slet ikke mødte, da de nu var »Frimænd«. Tiden gik med Forhør og Undersøgelser indtil 15. Januar 1745, da Billsens bedste Hjælper, Thomas Brock, lik et Slagtilfælde. Fra da af laa alt stille, indtil Guvernør Billsen selv blev syg. Han døde 11. Marts 1745.

Sekonden, den svagelige Jyde Thomas Brock, naaede blot at blive de besværlige Negere, som Billsen havde hvervet, kvit, og døde af et nyt Slagtilfælde allerede 25. Marts samme Aar. Ledelsen overgik til Johan Wilder, en ung Rostock'er, der Aaret i Forvejen var kommet ud som Assistent. Alle Billsens Retsager blev ophævet, men ogsaa Wilder naaede kun kort Tid at beklæde den højeste Magt i Kolonien og fulgte allerede 25. April sine Forgængere i Graven.

Hans Elterfølger var Lybækkeren August Friederich Hackenburg. I Løbet af Aaret 1745 var der saaledes fire Guvernører paa Christiansborg. Ved hver ny Tiltrædelse maatte der holdes »Gouverneur-Coustume« for de Indfødte, og Udgifterne derved blev en betydelig Post paa Regnskabet.

Hackenbureg skrev godt Dansk og følte sig som Dansk. Han fik de undvegne til at vende tilbage og genindsatte hver Mand i sin Post. Klein og Rømer vendte hjem med næste danske Skib. Billsen havde igen ladet Quitta tage i Besiddelse. Popoernes Konge, Asiambo, havde underlagt sig Quitta, og da han ønskede Forbindelse med de Danske, havde Guvernøren 29. Juli 1744 ladet Rømer, to andre Embedsmænd og en Del Slaver tage den gamle Loge i Besiddelse. Den blev opretholdt, skønt den endnu ikke gav Udbytte.

Christiansborg.

D. 28. Februar 1746 kom endelig Brigantinen »Postillon« med en god Forsyning af Varer til Christiansborg, hvis Pakhuse næsten var udtømte. Englænderne havde benyttet den daarlige Tid for de Danske til at slaa sig ned i Byen Lay, 1½ Mil Øst for Fredensborg, mest for at volde de evropæiske Naboer Fortrædeligheder. De fortrak igen senere, da deres Loge stadig bragte Tab.

Direktionen hjemme udnævnte imens Københavneren Jost Platfus til Guvernør, og han overtog Ledelsen 21. Juni 1746. Med »Williamina Galley«, som førte ham og Rømer ud igen, vendte 23. August Jomru Billsen, Klein og Præsten P. Meyer hjem. De mange Dødsfald i Kolonien vanskeliggjorde stadig Fremgang baade med Hensyn til Magtstillingen og til »Negotien«. I disse

Aar havde Kompagniet tre-fire Skibe til Stadighed i Fart paa Guinea og Vestindien, men Omsætningen var langtfra tilfredsstillende.

Ved Plakat af 22. Oktober 1746 blev det bestemt, at »particulære Expeditioner« til Guinea kun maatte foregaa fra København og efter Overenskomst med Kompagniet, og de private Rhederes Ret til at handle paa Kolonierne i Guinea blev endelig fuldstændig ophævet ved Forordning af 27. Marts 1747, for at Kompagniet, der ved Subskription af 6. Februar 1747 havde faaet adskillige ny »Participanter«, ikke skulde hindres af Konkurrencen.

Der var da netop (10. Marts) afgaaet et veludrustet privat Skib, Fregatten »Grevinden af Laurvigen« til Guinea, men det fik en krank Skæbne. Det forliste 7 Dage efter sin Afrejse ved Ameland udfør den hollandske Kyst; af Mandskabet blev 28 Mand reddet »med Livsfare«, 14 Mand fandt Døden i Bølgerne.

Kompagniets Besejling tog efter den nye Ordning stærkt Opsving. Stadig sattes der ny Skibe i Farten, og i 1750—51 havde Kompagniet 11 større Skibe, hvoraf 4 var Guineafarere.

Platfus blev afløst af Major Magnus Christopher Lützw, som ankom til Christiansborg 6. Marts 1751. Majoren døde imidlertid 8. Marts. Koloniens Sekonde Magnus Hachsen rykkede op i hans Plads. I denne Periode mistede Kompagniet flere Skibe, saaledes Vestindiefareren »Christian Frederich«, der paa Hjemrejsen fra St. Thomas med fuld Ladning brændte ved den norske Kyst 14. Septbr. 1751. Samme Aar forsvandt Guineafareren, Fregatten »Sorgenfri«, som paa Hjemrejsen var gaaet fra St. Thomas 2. September 1751, og 5. November 1752 forliste Fregatten »Prinsesse Wilhelmine Caroline« paa Hjemrejsen fra Guinea og Vestindien paa Jyllands Vestkyst.

Ogsaa fra Guinea lød daarlige Efterretninger, og Dødeligheden mellem de udsendte Folk var uhyggelig og nedslaaende som før. Magnus Hachsen var død 21. Juli 1752 og efterfulgt som Guvernør ad interim af Stockholmeren Carl Engmann, der 10 Aar forinden var kommet til Christiansborg som Kirurg, men snart havde gjort sig uundværlig ved »Negotien«.

I 1755 fik Kompagniet et Tab, der fuldstændigt gjorde det af med Foretagsomheden, som allerede var svækket ved de foregaaende Ulykker. Guineafareren, Brigantinen »Patientia«, som

Kongen forinden havde overladt Kompagniet, havde indtaget sin Ladning af Slaver, ialt 274 »Stykker«, ved Christiansborg d. 30. September 1755, og var naaet Vest paa mellem Elmina og Cape Coast Castle, da tre Slaver gjorde Mytteri og fik Resten med sig. Kaptajnen, Ole Erichsen, blev saaret og 3 Mand af Besætningen dræbles. Slaverne bemægtigede sig Skibet, og den saarede Kaptajn og det øvrige Mandskab maatte flygte i Baadene. Udfor Annamabo blev de optaget af det engelske Slaveskib «Triton».

Ved de Engelskes Hjælp kom de Danske med mange Omkostninger og Besværligheder igen i Besiddelse af Skibet og en Del af Ladningen, og det naaede 28. Febr. 1754 endelig St. Thomas, medbringende 146 Slaver, hvoraf 49 var Børn. I Guld og Varer mistede Kompagniet under Mytteriet for over 1000 Rdlr., og det samlede Tab blev anslaaet til omkring 20000 Rdlr.

Inden Beretningen om »Patientias« Æventyr kom til København, var der indløbet Anmodninger fra St. Croix Borgerraad til Kongen om at overtage de vestindiske Kolonier og give Handelen fri. Kompagniets Direktion følte sig trykket deraf, og da saa det ny Tab ved »Patientias Overløbning« kom til, opgav den Ævret. Paa Generalforsamlingen 24. Juli 1754 oplyste Direktionens Præses, Grev A. G. Moltke, at Kongen var villig til at indløse Aktierne (1250 Stk.) og overtage Kompagniets Aktiver og Passiver, Forter og Loger i Guinea, Skibe o. s. v. Tilbudet blev modtaget, og der blev udstedt Obligationer for 2,259,446 Rdlr., hvoraf 1,250,000 var for Aktierne — ialt »22 Tønder Guld«.

D. 30. August samme Aar udkom en »midlertidig Plakat«, hvorved Kompagniets Rettigheder inddroges og alle Rigets Undersaatte fik Ret til Handelen paa Guinea, foreløbig dog kun til Aarets Udgang.

Først 22. Apr. 1755 udkom en Forordning om Guineahandelens »endelige« Ordning. De private Rhedere blev betryggede i Retten til Frihandel paa længere Sigt, og der blev givet Lempelse i Tolden m. m. Farten paa Guinea kom derved i godt Opsving. Det var kun tilladt Rigets Undersaatte at drage Fordel af Forterne og Logerne. Omkring 1760 var der i København Rhederier, som fik flere Skibe hjem fra Guinea i et Aar, end det henvisnede Kompagni havde faaet i to—tre.

Mærkeligt nok altog Dødeligheden blandt de Danske kende- ligt en Del Aar. I 1752 døde alene i Juni Maaned 1 Sekretraad, 1 Skipper, 2 Assistenten, 1 Reserve, 1 Boss og nogle Soldater,

i 1753 døde 1 »Købmand«, 1 Kirurg, 2 Assisterter, 2 Reserver, 2 Murmestere og 7 Soldater, men i hele Aaret 1754 1 Reserve, 1 Haandværker og 2 Soldater. En lille Aarrække var Helbreds-tilstanden langt bedre end den før havde været og igen senere blev. Muligvis skyldes den forbedrede Sundhedstilstand den ny Vandcisterne, som Engmann 1754 lod opføre.

Guvernør Engmann havde arresteret Overkøbmanden Christian Lindholm Smith for Gæld og nægtet ham Brug af Pen og Blæk. Da Efterretningen derom naaede hjem, paadrog Engmann sig Kongens Unaade og han blev hjemkaldt 27. August 1756. Han blev midlertidigt afløst af Christian Jessen, der allerede 1761 var træt af Ledelsen og efter Ansøgning blev afløst Aaret efter af Carl Gottlob Resch. Der var disse Aar endnu mere Ufred end ellers i den indfødte Befolkning. Akimerne spærrede Vejen til Kysten for Asjantierne, og ogsaa de mindre Stammer i de danske Forters Nærhed havde Stridigheder med hinanden og lagde mere Vægt paa Krigerhaandværket end paa Agerbrug og Handel.

De guineiske Sager var henlagt under Rentekammeret, men Udviklingen medførte »formedelst Forretningernes Mangfoldighed« en Udvidelse. Ved Forordning af 7. Januar 1760 oprettedes det »Vestindiske og Guineiske Rente- samt General-Toldkammer«. D. 9. April 1764 udvidedes Retten til at handle paa Guinea, som før var forbeholdt Danmark, Norge og Slesvig, til at omfatte »Undersaatterne i Altona og de kgl. Steder i Holsteen«. Alle Skibe skulde have Pas fra General-Toldkammeret. De danske Skibe behøvede ikke længere at løbe ud fra Havne i Riget, men maatte vælge fremmede Søsteder som Udløbssted; de maatte da betale den gamle Slavetold, som Skibe, der gik direkte fra Dansk-Guinea til Dansk-Vestindien, befriedes for. Danske Skibe, som vendte hjem til Europa med Guld, Elfenben og andre guineiske Produkter uden at anløbe Vestindien med Slaver, skulde forpligte sig til at søge indenrigsk Havn.

Da Handelen var i fuldt Flor, begik Regeringen den Fejl, som gik igen i alle koloniale Sager, at belægge den med Afgifter i Stedet for yderligere at støtte den. Ved Afrejsen skulde for hvert Skib betales 57½ Sk. pr. Læst i »Slave-Lastpenge« samt af Skibsofficerernes Hyre 2 Sk. pr. Slettedaler og af Matrosernes 1 Sk.

Men det var Monopolernes Tid. Ordningerne med private

Rhedere synes stadig at være betragtet som et midlertidigt Mid-
del. Saasnt der kunde oprettes et »Compagnie«, som kunde
overtage baade Fæstninger og Loger, Embedslørelse, Administra-
tion og Handel, blegnede Interessen for den »particulair« Han-
del«.

I 1769 gjorde en Grosserer Henning Frederik Bargum For-
beredelser til Oprettelsen af et »guineisk Handels-Societet«, som
blev stiftet Aaret efter og allerede fik Oktroj 18. Marts 1765 paa
20 Aar. Selskabet fik 1. November 1765 Koncession paa For-
terne Christiansborg og Fredensborg og alle Logerne. Oktrojen
blev bekræftet 4. August 1766, og der blev truffet nærmere Be-
stemmelser om Handelssocietetet eller, som det nu i Almindelig-
hed kaldtes: »Slave-Handels-Societetet«, som tillige overtog et
Sukkerraffinaderi i København.

Der skulde udstedes 150 Aktier paa 1000 Rdlr., og fremmede
kunde deltage i Tegningen; Firmaet Gustmejers Enke & Bargum
skulde lede Foretagendet. De Overenskomster, som Ledelsen
sluttede, skulde have samme Kraft som om de var udstedt af
Kongen selv. Der blev givet langt større Friheder end før.
Varer, som skulde genudføres til Guinea, maatte indføres uden
Told-, Konsumtions- og Akcise-Afgifter. Skibene maatte ud-
rustes og indtage Ladning baade i alle indenrigske og udenrigske
Havne. Slavetolden i Vestindien blev eftergivet.

Ogsaa Raffinaderiet blev støttet, og der blev bevilget en
Eksportpræmie paa 5 Rdlr. for hver 500 Pd. Topsukker, men det
var en Belingelse for Societetets Privilegier, at der kun maatte
raffineres Sukker fra de danske Kolonier. Selskabet blev hen-
lagt under General-Land-Økonomi- og Kommercekollegiet.

Ved disse Ordninger blev alle private Rhedere i Riget igen
ganske og aldeles udelukkede fra Fart og Handel paa Guinea-
kysten.

Societetet gav 9. April 1766 Christian Tycksen Bestalling
som Guvernør over Forterne og Logerne og samtidig som Over-
købmand paa Christiansborg, og Kongen »konfirmerede« Udnæv-
nelsen 15. April. Overleveringen til Tycksen i Guinea fandt
Sted 18. Oktober 1766. Paa Ansøgning fik Societetet 20. Oktober
1767 Koncessionen forlænget til 50 Aar.

»Slave-Handels-Societetet« sendte hvert Aar to Skibe ud.
I 1766 bragte »Christiansborg« 196 Slaver til Vestindien, og
»Eleonora« 150; i 1767 »Fredensborg« 231 og »Ada« 182. De

to følgende Aar naaede Societetet kun een Skibsekspedition aarlig. Kapitalen (160,000 Rdlr.) slog ikke til, og fremmede Skibe maatte fragtes. Fra 1766—73 førte Selskabet 3721 Slaver til Vestindien.

Ved de danske Loger var, som nævnt, Taksten for Elefant-tænder sat altfor lavt, og Følgen var forlængst blevet, at Negerne havde vænnet sig til at afsætte deres Elfenben til Englænderne og Hollænderne, og det var derfor kun et saare ringe Kvantum, som sendtes fra Kysten med de danske Skibe.

Slavehandelen var langt den væsentligste Indtægtskilde, men der var dog i en Arrække ikke med de danske Skibe udført saa mange Slaver fra Guinea, som vore vestindiske Kolonier behøvede. Det var derfor i 1764 blevet tilladt Fremmede at bringe Slaver dertil, og denne Bestemmelse vedblev at gælde.

»Ranconen« for Slaverne paa Skibene var ikke saa vilkaarlig og knap, som det i Almindelighed antages; den var i Reglen pr. Mand saaledes:

$\frac{1}{2}$ Pd. Flæsk	ugentlig
1 Ottingkar Bønner	—
1 — Gryn	—
$\frac{1}{3}$ — Millie	—
$\frac{1}{2}$ Pægl Brændevin	—
$\frac{1}{8}$ Pd. Tobak	—
1 Tobakspibe	—

og desuden lidt Olie, Maliget m. m.

Ugens Spiseseddel var saaledes.

Søndag. Flæsk, Bønner, Gryn (Tobakspibe).

Mandag. Bønner, Gryn, Tobak, Brændevin.

Tirsdag. Bønner, Gryn, Tobak.

Onsdag. Bønner, Gryn, Brændevin.

Torsdag. Flæsk, Bønner, Gryn, Brændevin.

Fredag. Bønner, Gryn, Tobak.

Lørdag. Millie to Gange, Brændevin.

Dette Reglement var for den kgl. Fregat »Cronprintzens Ønske« 1764, men Kompagniskibenes var omtrent enslydende, og de private Rhederes Kaptajner har sikkert ikke været mindre omhyggelige for de kostbare Slavers Levedygtighed. De syge Slaver blev plejet af *hinanden* og tilset af Skibskirurgen, der

havde velforsynede Medicinkasser med. De Døde blev uden Ceremonier kastet overbord, og adskillige Slaver, hos hvem Tegn paa smitsom Sygdom fandtes, er sikkert gaaet samme Vej, hvis Rumforholdene ikke har tilladt tilforladelig Afsondring fra de andre Slaver.

Societetet indbød de evangeliske («mähriske») Brødres Samfund i Vestindien til at komme til Guinea, for at missionere og opdyrke Land, og lovede disse Hernhuter forskellige Privilegier. De sendte en Deputeret, Jacob Mecler, til København, og man kom overens om en »Foreening«, en Kontrakt, som 5. April 1768 fik kongelig Stadfæstelse. Efter nogen Tids Forløb kom virkelig en lille Flok af de vestindiske Hernhuter til Guinea og slog sig ned i Nærheden af Fredensborg. De byggede en Del Smaahuse paa en lille Højdyrg i nogen Afstand fra Fortet og gav sig til at opdyrke det omliggende Land. Missioneringen mislykkedes aldeles; der kom ingen aandelig Forstaaelse i Stand med de Indfødte. Brødrene skal være blevet til Spot viden om ved at bruge et *tomt* Romfad til Talerstol. Efter at »Landsens Sygdom« havde bragt de fleste Hernhuter i Graven, vendte de tre overlevende tilbage til Vestindien, og den frodige Natur udslettede i Løbet af faa Aar ethvert Spor af de flittige Brødres Anlæg ved Fredensborg.

Allerede 11. Januar 1768 var Tycksen død. Overkøbmanden, den tidligere Guvernør Christian Jessen, maatte efter Ordre hjemmefra ikke avancere, og Posten som Interimsguvernør tilfaldt saa — Overkirurgen, Frantz Joachim Kuhberg. Tycksen efterlod sine Regnskaber i haabløs Uorden, Kuhberg havde ikke Kendskab til Regnskaber og kunde ikke bringe Rede i Sagerne, og den krænkede Overkøbmand Jessen vilde ikke. Til alt Held var der mellem Overassistenterne en dygtig Mand, Niels Urban Aarestrup, som forfremmedes til Bogholder og bragte den manglende Orden til Veje.

Ada-Logen var en Tid lang isoleret. Krepeerne og Augnaerne hærgede Landet. Adaernes Krigere huggedes ned, og deres Kvinder og Børn bortførtes som Slaver. Stammen vilde være blevet udryddet, om ikke de Danske havde ydet de adsplittede Skarer af Flygtninge Hjælp.

Kuhberg døde 2. Juli 1769 og efterlod »sin Mulatinde« og sin

Datter Anna Barbara hver to Slaver og et ret anseligt Arvegodt. Han blev efterfulgt af Købmand Gerhard Friederich Wriesberg, der stod for Styret i Kolonien indtil »velædle og velbaarne Hr. Kaptajn, Hr. Gouverneur« Joachim Christian Otto, der havde faaet sin Bestalling i København 11. Oktober 1769, d. 31. Maj 1770 kom ud og Dagen efter blev indsat i sit Embede.

Ved Overleveringen til en ny Guvernør blev Nøglerne til Hovedfortets Porte højtideligt afleveret af den fratrædende, ligeledes Fortegnelse over alt Inventar og over alle Varerne i Pakhusene. Hver Aften blev Portene aflaaet af Vagtchefen, og Nøglerne bragt til Guvernøren. Saaledes var det ogsaa Skik og Brug hos Fortchefen paa Fredensborg og senere paa de nybyggede Forter i det østlige Distrikt.

Guvernør Ottos første og eneste Gerning paa Christiansborg var at mægle Forlig mellem hans midlertidige Forgænger og Aarestrup, som Wriesberg i Overilelse havde ladet sætte i Arrest. Sammen med Otto havde Societetet sendt en ny Overkøbmand, John Daniel Froelich. Wriesberg var traadt af som Overkøbmand og han kom straks i Strid med sin ny Kollega.

»Kystfeberen« havde imidlertid strakt Guvernøren paa Sygelejet, og han døde d. 13. Juni. Paa Raadmødet d. 15. Juni 1770 fremlagde Froelich et forsegleet Brev fra Direktionen, en Skrivelse, der bar Paaskrift om kun at maatte aabnes, hvis Guvernør Otto skulde dø i Guinea. Det indeholdt Direktionens Bestemmelse om, at Froelich skulde overtage Guvernørposten ad interim.

Societetets Udrustninger naaede deres videste Udstrækning i 1770, da der i Foraaret blev udsendt den fragtede Fregat »Montaguerre« og Selskabets egne Smaaskibe, Briggen »Ada« og Chaluppen »Quitta« i Flotille. Endnu samme Aar fragtede Selskabet to Skibe, »Le Miere« og »Bon fils«. I Almindelighed naaede det ikke over to Ekspeditioner aarlig.

Froelich døde 13. Juni 1772, og N. U. Aarestrup, der da var Overkøbmand, »succederede« ham og fik en lidet misundelsesværdig Opgave at løse. Det hollandske Naboskab blev Aar for Aar mere besværligt og var den værste Hindring for den danske Kolonis Opblomstring. Hollænderne skadede Societetet, hvor de kunde, og nøjedes ikke med at paaføre de Danske en hidsig Konkurrence, men greb ofte til voldelige Midler. Baade i Froelichs og Aarestrups Tid blev der opført ny Tilbygninger paa Christiansborg, som efterhaanden blev et ganske anseligt »Kompleks«.

Handelssocietetets Udbytte af Privilegiet svarede ikke til Forventningen, og de gentagne Stridigheder i Guinea med Hollænderne og undertiden med de Indfødte gjorde sit til, at Societetet ikke lølte sig sin Opgave voksen. Selskabet havde forpligtet sig til at varetage Kongens Rettigheder over Rio Voltas Opland, men havde det største Besvær med at holde den hollandske Indflydelse Stangen. I Slutningen af 1775 blev Adaernes Grander to Gange »inviterede« til hollandsk Akra, hvor de blev festligt beværtede, modtog kostbare Gaver og fik endnu kosteligere Løfter. Hollænderne søgte at lokke dem til at aflægge Troskabsed og »spise Fetisch« med sig og at gøre dem utilfredse med de Danskes Styre.

Der blev 7. Januar 1776 paa Crevecoeur ($\frac{1}{3}$ Mil Vest for Christiansborg) holdt et stort Møde mellem de hollandske Embedsmænd under Guvernør van der Peuge og de hollandske Negerstammers Kabuserer og Grander. Adaerne, der var kede af Ada-Logens Faktor, Weyle, deltog med to Sendemænd, men holdt sig neutrale. Det blev paa Mødet besluttet, at de Danske skulde fordrives fra Rio Volta-Eggen.

Da Efterretningen herom naaede Christiansborg, blev daværende Overkøbmænd Jens Adolph Kiøge sendt til Ada for at holde de danske Rettigheder i Hævd. Det lykkedes ham at bringe det gamle gode Forhold i Stand til Adaerne, som ikke havde glemt de Danskes Beskyttelse overfor Augnaer og Krepeer, men Hollænderne gik nu mere aabenlyst til Værks mod de Danske, rykkede ind paa dansk Grund og lod deres Negere husere i Distriktet. Takket være Prøvestens og Christiansborgs Kanoner blev de drevet tilbage og holdt sig i Ro for en Tid.

Logen i Quitta var længe i Fare. Akvamboer, Krobboer og Popoer var i Krig med Augnaer og Quittaer, der nu havde spist Fetisch sammen, og Brand og Plyndring hørte til Dagens Orden. Hollænderne havde anlagt Loger i Popo og Temma og underkøbt de omboende Negere til at »panjare« paa Ningo og forurolige Fredensborg. Alle Forterne havde Mangel paa Krudt, og maatte købe smaatvis af franske Skippere og ved de engelske Forter. Værst var dog den Fare, der truede fra Hollænderne.

I Marts kom Skibet »Ada« ud med Forsyninger, men det skortede paa Mandskab til Kolonien. Societetet opgav paa den Tid Ævret. Det tyngedes af sin Magtesløshed i Guinea. Kapitalen blev tilmed slet forrentet, Tilførslerne af Slaver til Vest-

indien var utilstrækkelige, og Risikoen skræmmede fra ny Tilskud af Energi og Kapital.

Kongen maatte igen overtage Forterne og Logerne. Handelen blev 22. Maj 1776 overgivet til Ledelsen af en »dertil anordnet kgl. Guineisk Handels-Direktion«. Den private Foretagsomhed med Hensyn til Udrustninger til Guinea var svundet hen, men der blev givet Rhedere, som »endnu« kunde have Lyst til at drive Handel dér, Ret dertil. Monopoliseringen, som stadig viste sig uhensigtsmæssig, blev endnu engang sat ud af Spillet, uden dog at have faaet Dødsstødet.

Imedens der hjemme i Danmark blev gjort Forberedelser til ny Ordninger og en ny Udrustning for kgl. Regning, stod det ilde til i Guinea. Etablissementerne paa »Kysten« var i denne Tid langt de mest stedmoderligt behandlede af de danske Kolonier.

Hollænderne vilde slaa sig ned i Tuberhul i Nærheden af Rio Volta, men Augnaernes Øverste tilbød de Danske at drive dem væk — og fik derfor 16. Marts 1776 tillagt aarlig Gage af Raadet paa Christiansborg. Det lykkedes ogsaa Augnaerne at gøre Hollænderne Opholdet i deres Land saa broget, at de snart efter fortrak.

Striden mellem Hollænderne og de Danske brød snart ud i lys Lue. Hollænderne rykkede mod Christiansborg med alt det unge Mandskab fra Negerstammerne. Aaerne holdt sig neutrale, men Løjtnanterne fra Ursu, Labodei og Ningo mødte med deres Folk. Ningoerne maatte endda slaa sig igennem Baghold, som de hollandske Ponny- og Temma-Negere havde lagt, og indlagde sig særlig Fortjeneste i de paafølgende Kampe. Aaernes Høvding indfandt sig paa Christiansborg og »spiste Fetisch« med den danske »Stor-Dreng«, men imens fandt Hovedkampene Sted »i Marken« i Nærheden af Ursu. »Bataillen« stod 4. Maj 1776, men blev uafgjort. Slaget blussede op igen 8. Maj. En Mængde Negere faldt paa begge Sider, og Hollænderne trak sig tilbage fra »Attaquen« paa Forterne, men forlod først dansk Grund, da Akvamboerne og Akimerne gjorde Mine til at angribe dem i Ryggen og kæmpe for deres »Venner«, de Danske.

Guvernør Aarestrup vandt ved Diplomati, hvad han manglede i Magt. Medens Kiøge klarede Skærene i de østlige Egne, »ordnede« han i de vestlige. Han fik en af de mægtigste Kabuserne fra hollandsk Akra til at komme til Ursu som Overkabuser,

En Høvding med sit Følge. Guldkysten.

og han hvervede en af Krobboernes Høvdinge, Tette, til at kæmpe under dansk Flag — og med dansk Gage. Derved blev Stammen optaget af indbyrdes Kampe, og Ningoer, Adaer, Shayer og andre »danske« Smaastammer slap for Overgreb af det krigerske Folk. Adaerne »excuserede« sig over for Guvernøren, og lovede fremtidig Bistand med Vaabenmagt. Krobboernes Øverste havde en Tid lang modtaget maanedlig Løn fra Hollænderne.

Paa den Tid var Fortet Christiansborg fuldt af Saarede, der plejedes af den danske Kirurg og af en fransk Skibslæge, der en Tid blev paa Fortet og til Betaling lik »en fiin Mand-Slave«. Af danske Soldater var der da paa Christiansborg kun 9 tilbage, og deraf maatte 3 »altid ligge Vagt i Taarnet« i den vestlige Udkant af Ursu (Prøvesten). Hver havde et Antal »Kompagnislaver« under sig, eller som de nu hed: »kongelige Negere« eller »Inventarie-Negere«. Alle vaabenføre Mulatter blev kaldt under Vaaben.

I Foraaret 1777 samledes Hollænderne med deres Negere i en Lejr tæt ved Grænsen, og anlagde en Skanse, for derfra at beskyde Christiansborg, men inden den var færdig, blev den d. 24. April bombarderet fra det solide firkantede »Taarn«, Prøvesten, med saa godt Resultat, at Lejren ophævedes, og »Hæren« adsplittedes. Endnu engang rykkede Hollænderne i Marken med hele Opbudet af Negere og »attaquerede« Ursu og Christiansborg 25. Maj 1777, men blev slaaet tilbage. Byen Labodei blev aldeles ødelagt under Krigen, men blev senere bygget op paany. Logen i Tessing kom uskadt over Krigen, og de Danske benyttede de urolige Forhold til at sætte sig i Besiddelse af de befæstede Smaaløger, Hollænderne havde anlagt i Temma og Ponny.

Endelig d. 21. Juni kom den kgl. Handelsfregat »Christiansborg« med den ny »kgl.« Guvernør, Major Johan Conrad v. Hemsén — og d. 27. August »Elenora«. Skibene medbragte gode Forstærkninger og Forsyninger, og Hollænderne undlod fra den Tid at gaa krigersk til Værks mod den danske Koloni.

Guvernør Hemsén havde allerede modtaget sin Bestalling 1. Juli 1776, men det havde taget et Aar at naa ud. Imedens var ogsaa den »particulære Handel« paa Guinea blevet reguleret ved Forordning af 12. Maj 1777 fra d. 1. Januar 1778 at regne. Der maatte kun drives Handel paa den danske Guineakyst med

Kongens egne eller kongelige Undersaatters Skibe, og disse skulde endda være byggede paa indenlandske Værfter og være armerede. Der blev lagt stærk Vægt paa det nationale. Skippere og Styrmand skulde være kgl. Undersaatter, og kun i Nødsfald maatte Matrosbesætningen kompletteres med Folk af fremmed Nationalitet.

Uden Afgifter maatte der udføres danske Produkter og ostindiske og kinesiske Varer, som var kommet til København direkte fra Østen med danske Skibe. Og hvad der ikke blev solgt i Guinea maatte Skibene frit tage med til Vestindien. Men alle Skibene, der vendte tilbage fra Guinea, maatte og skulde gaa lige tilbage til Rigets Hovedstad.

Af Skibsprovisionen svaredes Konsumption, men der betales stadig efter Resolution af 2. Decbr. 1768 en Godtgørelse af 4 Rdlr. for hver Mand af Skibsbesætningen »til Ekvipering«.

Al Tilførsel af Slaver til Vestindien med fremmede Skibe blev forbudt. Naar de danske Slaveskibe kom til Vestindien og Slaverne bragtes til Salg, skulde der i »Recognition eller Told« betales til den kgl. Kasse:

Af en fuldvoksen Slave	4 Rdlr.
» » halvvoxen	» 2 »
» et Barn	1 »

Først d. 10. Februar 1778 fik Guvernør Hemsén tilvejebragt en Vaabenstilstand med det hollandske Guvernement. Den skulde gælde i 2 Aar, og Stridighederne skulde imens afgøres i Mindelighed ved Underhandling i Europa mellem de to Hoffer.

Den danske Gesandt i Haag, St. Saphorin, fik Ordre til at forlange, at Hollænderne skulde rømme de hollandske Forter i Akralandet, Crevecoeur og Bonne Esperance, til Erstatning for den tilføjede Fornærmelse og Skade, men fra hollandsk Side blev der stillet lignende Fordringer om Rømning af dansk Territorium.

Imidlertid brød Krigen ud mellem Holland og England, og de to Forter — og flere til — blev erobret af Englænderne. Ved Fredsslutningen fik Hollænderne deres Guineakolonier tilbage, men i den Tilstand, hvori de forefandtes. Crevecoeur var sløffet, og Bonne Esperance havde lidt megen Skade. Dette har antage-

lig været Aarsagen til, at den danske Regering lod Sagen falde.

Christiansborg havde staaet sin Prøve under Bølejringerne 1776 og 1777, men Krigsbegivenhederne manede til Agtpaa-givenhed og Forudseendhed. Major Hemsén lod i 1778 opføre et stort, solidt Batteri med svært Skyts paa Sydvestsiden af Fortet i Retning af det hollandske Crevecoeur og det engelske Fort St. James. Hollænderne havde straks begyndt at genopføre Crevecoeur. Det befæstede Taarn, Prøvesten, paa Landsiden af Ursu By blev udbedret og udvidet. Paa Nordsiden af Byen blev der opført et langagtigt Stenhus, som var bestemt til Kirke, men blev til Pakhus i Stedet.

Selve Fortet var et enkelt Sted fire Etager højt, og regnedes snart for det anseeligste paa hele Kysten. Ursunegerne var taknemlige for de Danskes Beskyttelse og var til Gengæld stadig rede til at tage Del i Forsvaret.

Daværende Agent Jens Adolph Kiøge, Købmand paa Quitta Loge og Tilsynshavende ved Ada, udfoldede en usædvanlig Virksomhed for at skaffe Kolonien et Bolværk mod Øst. Gang paa Gang anmodede han om at faa Befæstninger oprettet de to Steder, som ofte var plyndret af Augnaer og Krepeer. I 1779 gik Augnaerne og Krepeerne over Floden, slog Adæerne og tvang dem og de øvrige Reviernegere, Malier, Agraffier og Tøfrier, til Underkastelse. Overassistenten, Stribolt, vilde »nædlægge Protest« paa de Danskes Vegne overfor Augnaerne, men blev fanget af de indfødte Løjtnanter Bonzi og Dekkenie, klædt nøgen af, rullet i »Skarn«, bundet til en Planke i Floden og slæbt til en lille Ø. Der blev han fundet af en dansksindet Augna og bragt til Christiansborg.

I Quitta var det nær gaaet lige saa galt. Krepeerne vilde tage Kiøge til Fange, men den Neger, som først trængte ind paa ham, blev »skudt for Panden«, og de danske Folk naaede ind bag Logens Mure. En Ekspedition fra Christiansborg drev Augnaerne tilbage hinsides Rio Volta og bragte Forstærkninger til Quitta.

Den danske Regering tog sig endeligt i 1779 alvorligt af de guineiske Besiddelser. I Begyndelsen af August sendtes Linieskibet »Holsteen« til Christiansborg med Forstærkning til de to Forter: 1 Ljnt., 5 Artillerikonstabler, 33 Soldater, 2 Hou-

bitzer, 2 12 Pd.s og 4 6 Pd.s Kanoner med tilhørende Ammunition. Chefen skulde kraftigt støtte Guvernøren overfor det hollandske Kompagni, men søge at undgaa Fjendtligheder. Skibet skulde fra Guinea gaa til Kap og derfra konvojere dansk-norske Skibe hjem.

Linieskibets Tilsynekomst lagde en Dæmper paa Hollænderne og paa de Negere, der stod i Forbindelse med dem, og det kom 15. Juli 1780 hjem med en Konvoj af 3 Kina- og 2 Ostindiefarere; det havde undervejs haft 84 Døde.

Udførselen af Slaver var i denne Tid:

1778	1197	Slaver	i	3	Skibe
1779	1021	»	»	2	»
1780	475	»	»	1	»

Major Hensen døde d. 2. December 1780, og da omtrent

samtidig den ældste af Overkøbmændene, Bjørn, var bukket under for »Landsens Sygdom«, blev Kiøge Interimguvernør. Han havde da været 15 Aar paa »Kysten«, og besad en sjælden Indsigt i Koloniens Forhold. I 1779 havde han faaet Guldmedaillen pro meritis, og Kongen gav ham 26. September 1781 Bestalling som virkelig Guvernør med Titel af Oberstløjtnant.

Skibsarten paa Guinea gik endnu en Tid paa bedste Beskub, men takket være den driftige Kiøges Iver og hans lovende Indberetninger, steg Regeringens Interesse for Guineafarten. Tidens Tendens var stadig de store Kompagnier, og der var al Grund til ikke at lade de afrikanske Kolonier gaa Ram forbi. Man gjorde sig store Forhaabninger til den paabegyndte slesvigske Kanal, og af denne Forbindelse mellem Vesterhavet og Østersøen ventede man sig meget. Interessen for Østersøhandelen var stadigt voksende; den havde Indflydelse paa Stiftelsen af det ny Kompagni — og ogsaa paa dets Navn. Der blev dannet et »Østersøisk Handels-Interessentskab«, som skulde lægge særlig Vægt paa Fart og Handel paa de sydlige og østlige Østersøhavne og paa Guinea-, Ostindie- og Vestindiefarten, men det skulde desuden søge at vinde Indpas i forskellige europæiske Søstæder.

Interessentskabet skulde føre Navnet: »Det kgl. octrojerede østersøiske og guineiske Handels-Selskab«, og det fik sin Oktroj d. 5. Juli 1781 (at regne fra 1. Maj) paa 30 Aar.

Det var virkelig et stort Foretagende og en betydelig Kraft-

anstrengelse fra Regeringens Side. Selskabet skulde have et Fond paa 3 Millioner Rdlr. dansk Kurant, en meget anselig Kapital efter den Tids Maalestok. For at tilvejebringe dette Fond og sætte Handelen i Drift med det samme, indskød Kongen hele Summen. Direktionen udstedte 30,000 Aktier, hver paa 100 Rdlr., og hvad der indkom ved Aktiesalg, skulde komme den kgl. Kasse til Gode.

Selskabet fik overladt den guineiske og den grønlandske Handels rede Penge og udestaaende Fordringer, Varer, Tømmer o. s. v., den grønlandske Handels Hus, Plads, Værft og Havn med Pakhuse. Dertil kom to ny Pakhuse og to Savmøller. Ikke mindre end 37 Skibe, deriblandt alle den grønlandske Handels og de gamle Guineafarere, blev afgivet til Selskabet. Havnen skulde udvides for kgl. Regning. Alt dette blev vurderet og fra-draget i de 3 Millioner Rdlr., og Resten af Summen indbetaltes i rede Penge fra den kgl. Kasse.

Gesandter og Konsuler i fremmede Lande fik Ordre til at støtte Selskabet paa bedste Maade. Det fik 10. April 1782 Eneret paa Handelen paa de danske Etablissementer i Guinea og fik overdraget baade de to Forter og Logerne. Til Opretholdelsen af Farten paa Guinea og til Embedsmændenes Underhold derude bevilgede Kongen 25000 Rdlr. aarligt mod at Selskabet forpligtede sig til at holde Forterne »i forsvarlig Defensions-Stand«. Varer, der var bestemte til Guinea, blev fritaget for Told, Konsumtion og Akcise. De gamle Bestemmelser om Skibsprovisionerne og Ekviperingsgodtgørelsen for Mandskaberne opretholdtes.

For Defensionsskibe, byggede paa indenlandske Værfter, tilstod Kongen en Præmie paa 16 Rdlr. pr. Læst. Selskabets Betjente, derunder ogsaa de guineiske Embedsmænd, og deres Hustruer skulde være fri for alle »borgerlige Tyngder«. Direktionen fik fuld Frihed til at gøre Forandringer ved Logerne i Guinea, flytte dem til hensigtsmæssigere Steder, men ikke til at ophæve nogen af dem uden særlig Tilladelse fra Kollegiet. Fandtes det tjenligt at foretage Anlæg af nye Loger, kunde Selskabet — med General-Toldkammerets Billigelse — vente at faa Omkostningerne godtgjort af den kgl. Kasse.

Selskabets Guvernør og Betjente i Guinea skulde i paakommende Tilfælde med væbnet Haand forsvare de Danskes Rettigheder i Guinea og kunde dertil paaregne Støtte fra Kongen i alle

Henseender. Hvis de danske Omraader blev overfaldet af andre Magters Folk eller fjendtlige Negerstammer, vilde Kongen erstatte Selskabet den lidte Skade. Direktionen skulde selv udnævne de guineiske Embedsmænd, og kun Valget af Guvernør, Præst og Kateket maatte have »kgl. Konfirmation«.

Paa Kysten skulde der dømmes efter de gældende danske Love og holdes en autoriseret Tingprotokol, samt Registrerings-, Auktions-, Skifte- og Delings- samt Justitsprotokoller. Direktionens Indberetninger om Justits-, Kirke- og Skolesager skulde ske til »Danske Cancelli«, Regeringssager til Generaltoldkammeret.

Der blev endeligt fra den øverste Statsmagt ydet noget stort for en stor Virksomhed. Og Tidspunktet kunde ikke være bedre. Den amerikanske Frihedskrig, som lagde stærkt Beslag paa England, skabte usædvanligt gode Betingelser for den danske Handelsflaade. Den ny Virksomhed og de nye Anlæg fik ogsaa virkelig Betydning og kom til at beskæftige en Mængde Mennesker.

Selskabet havde i Guvernør Kiøge en udmærket Arbejds-kraft, og den ny Tid kunde snart spores i Guinea. Til Tjeneste i selve Kolonien og de nærmest omliggende Egne udsendtes Briggen »St. Helena«, som var armeret med 12 Kanoner, og uden Skonnerten »Maria« samt Sluppen »Hero«.

Kiøge havde faaet Paalæg om energisk at hævde de Danskes Ret til Omraadet omkring Rio Volta, og han tog kraftigt fat paa denne Sag. I 1785 rejste han selv til Logen paa Adøen, som næsten var blevet ødelagt ved Augnaernes Indfald, og fik den bragt paa Fode. De europæiske Magter lod de Danske i Fred i denne Egn, maaske netop fordi de krigerske Augnaer gjorde det vanskeligt at drive Handel der.

Først og fremmest maatte de uroligste af Negerstammerne tuges. Selv ved det fredelige Fredensborg havde der fundet et Overfald Sted paa en af Kystfarerne, Skonnerten »Maria«. De Indfødte var blevet forurettede af en Liverpoolskipper, og hæv-nede sig ved at gaa til Værks mod det næste anløbende europæiske Skib, men Skonnerten, som førte 6 Kanoner, afslog Angrebet efter 7 Timers Kamp, under hvilken 2 Hvide og 5 af Slaverne paa Skibet blev saaret.

Byen, hvorfra de 200 angribende Krigere var gaaet ud, blev bombarderet og maatte erlægge en klækkelig Bøde i Guld, og nu stod Augnaerne for Tur.

Guvernør Kiøge vilde for Alvor byde dem Stangen. Alle deres Naboer havde lidt ved Augnaernes Indfald, og maatte kunne samles til Kamp mod dem under hans Førerskab, velanset som han var og mere end nogen anden kendt med Stammerne, deres Sprog, Skikke og indre Forhold. Kun Krepeerne kunde tænkes at ville svigte, men Kiøge, som havde sin Regering, »sin Direktion«, sine paalidelige Embedsmænd og trofaste Forbunds-fæller i Ryggen, gav sig trøstigt i Lag med sit Forehavende. I Oktober 1785 sammenkaldte han »de Danskes Allierede« ved Byen Ada paa Rio Voltas vestlige Bred, og efterhaanden mødte Høvdingerne fra hele den danske Kyststrækning op med deres Krigere, ogsaa Akraerne, som ikke umiddelbart havde lidt ved Indfaldene. Selv Popoerne hinsides Quitta lovede de Danske Hjælp.

I November havde Kiøge endnu kun c. 1200 Mand hos sig, deriblandt nogle faa Soldater og en Del godt bevæbnede og disciplinerede Kompagnislaver, som dannede hans faste Garde. Af overordnede Evropæere havde han 4 i sit Følge, deriblandt Købmand A. R. Bjørn og Lægen P. E. Isert, som har givet en udførlig Beretning om de paafølgende Kampe.

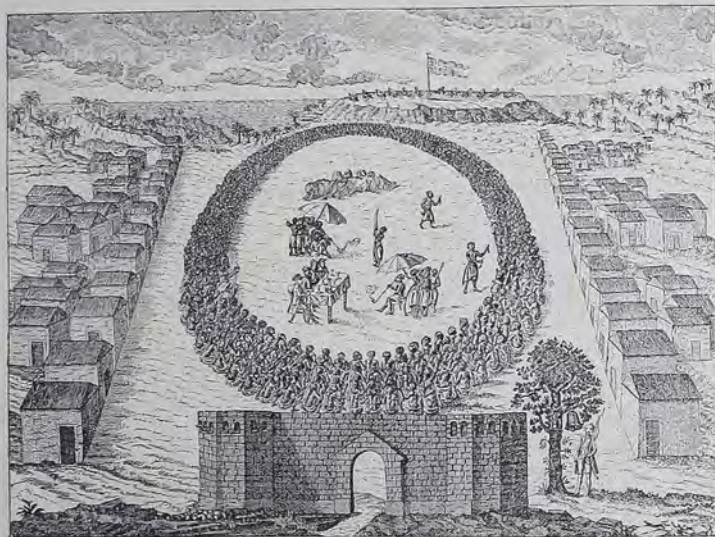
Allerede 15. Oktober 1785 var Grundstenen blevet lagt til et Fort, Kongensten, ved Ada, 1 Mil fra Flodens Munding. Der var ingen Sten, kun Kalk, at faa i Nærheden, og de fleste Materialer maatte hentes fra Christiansborg. Foreløbig anlagdes kun to Bastioner ud mod Floden, hver med 6 Kanoner, men der arbejdedes stadig paa Fuldendelsen, og i Aarets Løb var ogsaa de to andre Bastioner paa Landsiden færdige. Fortet var 136 Alen langt og 130 Alen bredt.

Kongensten laa et Bøsseskud fra Floden. Tæt ved Bredden blev der opkastet en Skanse, bestykket med Kanoner, og mellem den og Fortet laa de Hvides og Mulatsoldaternes Telte og Hytter. Uden om disse flokkedes Høvdingerne med deres Krigere. Først var »Reviernegerne« mødt, saa kom »Bjærgnegerne« og endelig »Kystnegerne«.

Paa den østlige Bred af Rio Volta samlede Augnaerne en talrig Hær. Baade de danske og de fjendtlige Krigere var bevæbnede med Geværer og Sidevaaben. »Løjtnanterne« (Underhøvdingerne) nøjedes med en Sabel, men Kabusererne, de Øverste for hver Stamme, lod deres Vaabendragere om Vaabnene, og

tog til Takke med en Solskærm. Høvdingerne paa dansk Side havde alle danske Faner, og hver Stammeøverste bar en Stav med røde og hvide Tværstriber.

Fra Christiansborg kom der Fartøjer med Vaaben, Ammunition, Byggemateriale etc., og der udfoldede sig et travlt Liv paa den vestlige Flodbred. Augnaernes Høvdingerne forsøgte at faa en Fred i Stand og sendte Gidsler til Guvernør Kiøge, men deres

Otho vælges til Feltherre.

Krigere, som var kommet sammen i et Antal af c. 3000, kunde ikke lade være med at vise deres Krigslyst og Overlegenhed i Antal, og angreb og tog nogle af de Baade, som bragte Muslingeskaller til Kalkbrænding til Fortet. Mandskabet flygtede og efterlod en Fange i Fjendens Hænder. Saa blev det til Krig!

D. 14. Februar 1784 blev der paa dansk Side holdt en stor Palaver. Guvernøren lod udnævne en indfødt Krigsøverste. Mellem Skansen og Fortet samlede en broget Skare, der nu talte c. 2500 Mand. Iblant Høvdingerne var Akraernes Otho, Ursuernes Kabuseer Naku og Akvapimmernes »Hertug« Attiambo de væsentligste.

Efter forudgjort Aftale mellem de Hvide og Høvdingerne, blev Otho valgt til Hærlører og svor Guvernøren Troskabsed. Otho fik overrakt en kostbar Sabel med Indskriften: »Gloria ex amore patriæ«, Christian VII's Valgsprog. Hele Hæren aflagde Troskabsed 23. Febr. 1784.

Fortet Kongensten blev indviet 21. Marts 1784 og blev belagt med 25 Mand danske Soldater. Den 25. Marts satte Hæren ned ad Volta Floden. Først gik en Tømmerflaade, belagt med Kanoner, derefter Kanoerne, hvoraf enkelte var armerede med en Kanon. Hæren lagde sig paa den vestlige Landtunge ved Flodens Udløb. Den 27de skulde Angrebet finde Sted: 115 Kanoer løb ud, men det viste sig, at Augnaerne havde forskanset sig saa fast, at de danske Negere trykkede sig ved at gaa over, særligt da de skulde passere nogle »hellige« Begravelsespladser. Fra Tømmerflaaden, der var armeret med en 6 Pd.s og en 3 Pd.s Kanon, og fra Kanon-Kanoerne blev Fjenden beskudt fra Morgen til Middag, men Otho anmodede da om at maatte foretage Angrebet nordligere.

Natten til den 29de førte Guvernøren og Otho 2000 Mand opad Floden til en ubeboet Plads i de berygtede Krepeeres Land Nord for Augnaernes, og hele den næste Dag marcherede Hæren Syd-Øst paa ind i Augnalandet og besatte Byen Tetehu. Den 30te gik Marschen videre, og Hæren naaede Byen Atokko, 3 Mil fra Floden nær Kysten, og stødte her paa Fjendens Hær. Takket være Adaerne og Reviernegerne, som vadede og svømmede over en Sump og omgik Augnaerne, blev »Slaget ved Atokko« en Sejr for de Danske.

Kiøge kunde ikke forhindre, at Negerne forfulgte deres Sejr paa deres egen Maade. Byerne Atokko og Huté blev afbrændt og kort efter Attitonu, Uvæko og Alapple længere inde i Landet. Endnu samme Dag gik Hæren 1½ Mil videre og angreb Fjendens Hovedstad Augna, der blev erobret, plyndret og afbrændt ved Aftentid.

Den 30. Marts 1784 med Slagene ved Atokko og Augnas Erobring var saaledes en stor Dag i Dansk Guineas Historie. Paa »dansk« Side var 8 Døde og 44 Saarede. Augnaerne førte deres Saarede og Døde med sig paa nær 13, som mistede deres Hoveder inden de Danske kunde hindre det. Kampene havde fundet Sted under djævelske Hyl, Trommen og Blæsen, og Sejrsfesten om Aftenen var fuldt saa støjende, da Negerne fik Tilladelse til at »skyde Victoria«.

Gubernør Kiøge vilde drage gennem hele Augnalandet til Quitta, hvor den østligste danske Loge laa, og som derfor ikke maatte ødelægges. Quittanegerne havde hidtil holdt sig neutrale. Den 1. April rykkede Hæren videre i kort Afstand fra Kysten. Bjærgnegerne og Akvapimerne var gaaet i Forvejen og havde afbrændt og plyndret Byen Way, Hjemstedet for de »grummeste« Augnaer, og Byen Tebe, 5 Mil fra Rio Volta. Ved Middagstid naaede Hæren Quitta, 2 Mil videre fremme. Indbyggerne, som fortrød deres Neutralitet og frygtede for de Danskes Vrede, havde skjult sig i Nærheden, og i Logen fandt Kiøge kun en gammel, trofast Kompagnislave. Assistenten og Logefolkene var længe forinden tyet til Byen Aflahu inde i Skoven 6 Mil fra Quitta; Indbyggerne af Aflahu stod i særligt venskabeligt Forbund med de Danske.

Quittanegerne vendte straks tilbage, og Logens Folk blev hentet. Den 4. April sluttede 1100 Mand af Krepeernes Stamme og fra Byerne Aflahu, Bay og Popo sig til den danske Hær. Hæren gik 10. April videre gennem Ajuga-Byerne, som havde holdt sig neutrale, og slog Lejr ved Pottebra, 3 Mil Øst for Quitta; Beboerne var flygtede. Stadig kom nye Afdelinger til, og Hæren talte snart 4000 Mand, som alle efterhaanden blev taget i Ed, saaledes Popo-Høvdingen Lathe, der havde betydelig Magt. Men ogsaa Fjenden fik Forstærkninger.

Den 11. Maj blev der holdt Mønstring paa Pottebra-Sletten og foretaget Uddeling af Ammunition og Løn (2 Skilling om Dagen til hver Mand). Imod Ordre brændte Elternølere Byen af. Næste Dag marcherede Hæren til Byen Vita, hvor Forposterne stødte paa Fjenden og angreb. De Danske havde Mistillid til Lathe, som havde stor Indflydelse paa de vilde Krepeere; kun Aflahuerne var blandt disse helt sikre. Lathe var i mange Henseender knyttet til Augnaerne, men turde for sin Handels Skyld ikke bryde med Europæerne. Han var en intrigant Mand, men flittig og sprogyndig; han talte bl. a. ret godt Dansk.

Det afgørende Slag stod den 14. Maj ved Vita. Den danske Hær rykkede mod Augnaerne, som tog Opstilling bag deres Lejr. Otho lod Lejren afbrænde og rykkede videre. Fjenden havde besat en Skov, der i Halvmaanekreds omgav en stor Engslette, som var vanskelig at komme over.

Kiøge lod Fjendens Flanker angribe og trængte ham hist og her bort fra Skovkanten. Det viste sig, at Augnaerne havde

deres Hovedstøttepunkt ved en Kilde, den eneste i vid Omkreds, som gav drikkeligt Vand. Kiøge og Otho lod de bedste Afdelinger gaa frem mod Kilden, hvor en vældig Kamp opstod ved Midt-dagstid. Augnaerne maatte langt om længe vige paa venstre Fløj og blev forfulgt gennem Skoven. Deres Forbundsfæller paa den vestlige Flanke brød da frem over Sletten og kastede den danske venstre Fløj tilbage. Midt paa Engen stod de Hvide med et Reservekorps paa 500 Mand, Størstedelen Mullatter, Fortnegere eller Kompanislaver, som Kiøge havde holdt i anden Række som Garde — og for deres *Værdis* Skyld.

Fjendens højre Fløj blev kun med Besvær drevet tilbage. Til al Lykke viste Høvdingen Lathe sig tro og mødte op med to afskaarne Augnahoveder for at bevise sin Paalidelighed. Kampen fandt Sted i den brændende Solhede i den varmeste Tid paa Dagen — og paa den aabne Slette.

Hertugen Attiambo kom i haard Nød med sine Bjærgnegere og mistede mange af sine Folk. Atter maatte Reserven frem, men en Afdeling Adaer havde da allerede kastet sig over Fjenden og delvis befriet Akvampimerne. Ved Nattetid var den danske venstre Fløj naaet frem til Skoven, og hele Hæren var uafbrudt under Vaaben og sang i de forskellige Tungemaal Krigssange til den lyse Morgen, rede til at gentage Kampen og drive Fjenden bort. For at vise den tapre Lathe Ære, var hans Folk udset til at være Guvernørens Livvagt om Natten.

Ved Daggry viste det sig, at Augnahæren havde trukket sig bort. Den danske Hær drog da tilbage til Pottebra for at forny Ammunitionen og »vederquæge« sig. I Slaget ved Vita var Tabet paa dansk Side 22 Døde og 65 Haardtsaarede og flere Hundrede Letsaarede. Augnaernes Tab viste sig at være saa store, at Lysten til at fortsætte Krigen ebbede ud.

Nogle Dage efter kom »Prinsen« Ofoly Bossum fra Øst-Popo med en Mængde Folk og aflagde Troskabsed. Han søgte at mægle Fred og sendte sine »Løjtnanter« til Kriko, hvor Augnaerne havde lagt sig i Lejr, og opfordrede dem til at sende Gesandter. Augnaernes Tillidsmænd mødte op den 27. Maj og fik Tilsagn om Fred paa følgende Betingelser:

- 1) Tilladelse for de Danske til at bygge Fort i Quitta.
- 2) Fri Passage for de Danske og deres indfødte Købmænd gennem Augnaernes Omraader.
- 3) Tilladelse til Anlæg af en Loge i Hovedstaden i Augna.

Augnaerne maatte endvidere frasige sig Retten til at have Kanoer paa Havet, men kun handle med den danske Nation. De skulde bygge deres Byer op igen og slutte Forbund med Quittanegerne. Til Sikring af Freden skulde de give 10 Høvdingesønner som Gidsler, og disse skulde sælges som Slaver, hvis Freden blev brudt.

Fredsunderhandlerne vendte tilbage til Kriko, men fire Høvdinger mødte igen op 4. Juni med Fuldmagt. Den 18. Juni 1784 blev der endelig i Pottebra holdt en mægtig Fredspalaver. Guvernøren stod med sine Embedsmænd og en Vagt af rødkjolede Mulatsoldater og Otho med sine Kabuserer og Løjtnanter indenfor en Kreds af mange Tusinde Krigere og modtog Augnahøvdingernes absolute Underkastelse. De ti Gidsler blev overgivet til Otho under mange Ceremonier, og af Otho til Guvernøren.

Næste Dag spiste de danske Negerne Fetisch med Augnaerne, og Krigen var endt. For første Gang havde man paa Guinea-kysten anvendt indfødte Krigere i saa stor Maalestok.

De Danske rejste straks til Quitta og allerede d. 20de paa-begyndtes Anlægget af Fortet. I mange Høvdingers Nærværelse blev Grundstenen lagt den 22. Juni 1784 af Guvernør Kiøge, som gav det Navnet Prinsensten. Det blev opført efter samme Plan som Kongensten, men i noget større Dimensioner. En dansk Loge blev anlagt i Aflahu.

Quittaerne var overlistede af den snilde Guvernør. De mistede ligesom Augnaerne Retten til at handle med Europæerne paa egen Haand; de maatte kun afhænde deres Slaver og Elfenben til de Danske. Som en særlig Gunst fik de dog Tilladelse til at sælge Levnedsmidler til anløbende fremmede Skibe. Byen havde dog nu Beskyttelse under Fortet, og Kabuseren frygtede baade Augnaerne og Krepeerne under den foretagsomme Lathe. Fortet laa ligesom den anelige Negerby c. 300 Skridt fra Havet.

Prins Ofoly og Høvding Lathe fra Popo blev tilbage med deres Folk i Quitta indtil Fortet var sat i Forsvarsstand, og det fik til Besætning: Købmand A. R. Bjørn, Ass. Thessen, nogle Soldater og 100 Inventarienegere. Den 26. Juni afmarscherede Resten af Hæren, Akraerne, Akvapimerne, Adaerne, Augnaerne og Reviernegrene til Rio Volta, hvor Fartøjer var rede til at sætte Hæren over Floden. Ved Ada opløstes Styrken; Guvernøren blev nogle Dage i Kongensten ved Ada, hvor Isert blev ansat som Købmand, og vendte saa tilbage til Christiansborg.

Kort efter blev der anlagt en dansk Loge Øst paa i Popo, men den eksisterede ikke længe, og det »danske« Distrikt naaede aldrig ud over Omraadet mellem Christiansborg og Prinsensten.

Den indenlandske Fart foretoges stadig med gode Kystfarere under dansk Flag, — en Tid lang med Brigantinen »Ada«, som fra sin Station ved Christiansborg forsynede Forterne og Logerne med Levnedsmidler, Materialier og Varer og bragte tilbage til Hovedfortet, hvad der var indkøbt af Landets »Produkter«, særlig Slaver, til Udførsel med de store søgaaende Skibe.

I 1784 blev Handelen yderligere udstrakt til Vita (Wyhdah, Fita), 10 Mil Øst for Popo i Dahomeys Omraade, men Forholdene der var for usikre. Dette Aar var der danske Loger i Labodei, Tessing, Temma, Ponny, Aflahu og Popo samt ved de fire Forter Christiansborg, Fredensborg, Kongensten og Prinsensten. Paa den »danske« Kyst var der kun *et* Sted, hvor Fremmede endnu gjorde Rettigheder gældende, nemlig den engelske Station i Prampram, som senere blev opgivet.

Disse Aar var den danske Slavehandels mest indbringende Tid. Tallene for denne Periode er:

1781.....	2408	Slaver i 5 Skibe.
1782.....	1831	— - 5 —
1783.....	1999	— - 7 —
1784.....	2428	— - 8 —
1785.....	2087	— - 8 —
1786.....	1227	— - 3 —

De $\frac{3}{4}$ af alle disse ulykkelige Mennesker opkøbtes paa dansk Grund, Resten i Naboejnene i Vest og Øst. Endnu nogle Aar efter Krigen mellem Frankrig og England florerede de Danskes Slavehandel, men derefter gik den stærkt tilbage.

Af 17115 Negere, som i Løbet af 12 Aar blev udskibet fra de danske Etablissementer paa Guineakysten, døde 2706 paa Rejsen — 15 Procent. De elendige Skibsforhold ryddede ogsaa stærkt op blandt Besætningerne. Af 2004 Skibsfolk, som i Aarene 1777—90 havde Ansættelse paa danske Slaveskibe, døde 691. Og Forholdene paa de danske Skibe (ligesom ogsaa paa de danske Loger) var endda gennemgaaende bedre end paa de engelske og hollandske.

Paa Fregatten »Christiansborg« forefaldt i 1786 et alvorligt »Oprør«. Det var 7. Oktober gaaet fra Kysten med 457 Slaver. Ombord var der ialt kun 36 Hvide, Passagererne medregnet. D. 9de sled nogle af Negerne sig løs, hjalp andre fri og for saa ind paa det vagthavende Mandskab, der blev overrumplet. Forskibet faldt i Negernes Hænder, Stormbatterierne blev »berendt« og Mandskabet maatte opgive baade Stordækket og Underlasten.

Dansk Slaveskib.

Paa Dækket ses en Del Slaver. Fra Takkelagen hænger Ledninger af Sejldug, tjenende til at føre frisk Luft til Rummene nede i Skibet.

Negerne truede med at sprænge Skibet i Luften, men efter 3 Timers Kamp gik de Hvide dog af med Sejren, efter at 34 af Slaverne var dræbt og en Mængde saarede. Kirurgen og Overstyrmanden blev haardt saarede under Kampen, medens Kaptajnen og 6 af Matroserne slap med mindre Saar.

En Ladning til Guinea var i Reglen saaledes sammensat: 2000 Flint, 40000 Pund Krudt, 10000 Potter Rom, 10000 Potter dansk Brændevin, 20000 Potter fransk Brændevin, et Par Tusind Stkr. dansk Sirts, Salempuris, hollandsk Lærred og et Parti ostindiske Shawler. Et Parti Koraller, 1000 Bly-

stænger, 500 Kobberstænger, 200 Hatte, 300 Piber, 1000 Dusin kortskafede Knive, 100 Dusin smaa Spejle, 500 Tinkummer, 10000 Mursten og 100000 Flintesten.

Besætningen paa Prinsensten havde en vanskelig Post. Gang paa Gang blev der Strid med Negeriets unge Mænd eller med de omboende Stammer. I adskillige Perioder maatte hver Mand være under Vaaben Dag og Nat, rede til at forsvare Fortet mod »Anslag«. I Oktober 1785 blev Bjørn afløst af Baron v. Hager, den senere Guvernør, og drog til Kongensten, som ogsaa var under hans Kommando. Et halvt Aar efter brød Stridighederne ud til aaben Krig. Fortet blev belejret og helt afskaaret fra Landsiden. Bjørn drog dertil med et Korps paa 200 Mand, slog sig igennem og tog Ophold paa Prinsensten.

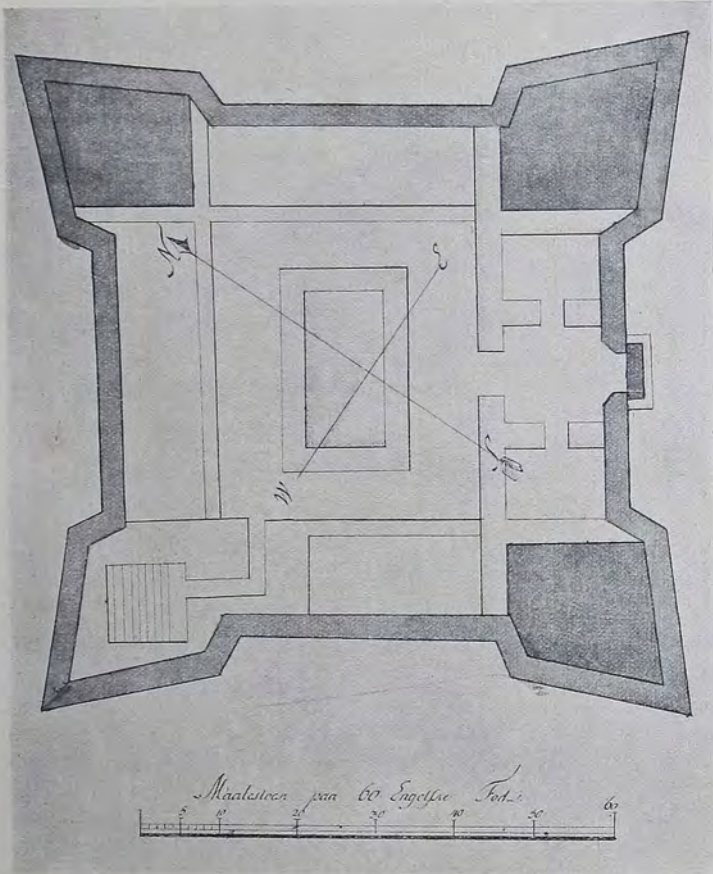
Da der endelig var bragt en tilsyneladende endelig Fred i Orden, og Besætningen til yderligere Sikkerhed var blevet forøget baade med hvide Soldater og unge, flinke Fortnegere fra de gamle Forter, fejrede de Danske Afslutningen paa Fjendtlighederne med en Udflugt. En Søndag i November tog Bjørn, en dansk Kaptajn Juul, Assistent Thessen, en Sergeant og tre Mulatter (der bar Navnene Iver Aarestrup, Peter og Christian Bjørn!) Syd paa langs Stranden, men da de ved Aftenstid kom tilbage, hørtes i lang Afstand øredøvende Spektakel af Kamp og Skrigen.

Det viste sig, at Fortbesætningen havde »tracteret Byens Piger med Drikkevahre«, og derfor var kommet i Klammeri med »Quitta's unge Mandskab«. Saa lidt skulde der til. De tilbagevendende Danske kunde ikke faa Ro tilvejebragt. Da 5 af Fortets Folk var haardt saarede og Frinegeren Coy, Akra-Kabuseren Othos Søn, dræbt, maatte Bjørn og de andre tilbagevendende trække Vaaben og gribe ind. Bjørn selv skal have dræbt »Løjtnant« Dekkenie, Angribernes Anfører, med sin Kaarde; han nægtede det senere selv, men alle, baade Venner og Fjender, bekræftede det. Da Angriberne var drevet bort, havde de Overordnede Møje med at tøjle Fortbesætningen, der vilde hævne deres Tab paa Byen Quittas Bekostning. Først langt hen paa Natten blev Fortets Porte lukket og Gemytterne bragt til Ro. Bjørn tilbød Dekkenies Slægt Mandebød, men Tilbudet blev afslaaet; Blod krævede ikke Bød, men Blod.

I 1787 blev der tæt ved Tessing, $1\frac{1}{2}$ Mil fra Christiansborg bygget en Redoute eller et lille Fort, som fik Navnet Augusta-

borg (Augustenborg); det kom dog aldrig til at spille nogen væsentlig Rolle.

Gouvernør Kiøge havde allerede 1785 anlagt en stor Lysthave

Grundrids af Fortet Augustenborg.

i Nærheden af Christiansborg med Nyttetræer, og ladet en stor Vandcisterne bygge; det var det første større Plantageanlæg i Guinea. Han opfordrede energisk andre til at tage Plantningen op; hidtil havde al Interessen samlet sig om Handelen. Køb-

mand Meyer, Kommandanten paa Kongensten, fulgte hans Eksempel og tilplantede ret anselige Jordomraader i kort Afstand fra Fortet med Bomuld og Kaffe.

En ivrig Modstander af Slavehandelen, Overkirurgen P. E. Isert, søgte ved sin Hjemkomst fra Guinea at virke for Plantageanlæg i større Stil og fandt god Støtte hos Ernst Schimmelmann, som skaffede ham Midler ved Fonden »ad usus publicos« (15. Juni 1788). Isert fik for Myndighedens Skyld Bestalling som Kaptajn ved de guineiske Tropper og rejste 1788 med nogle Haandværkere igen til Kysten.

Det var hans Agt at begynde Plantageanlæg ved Malli ved Rio Volta, men Klimaet viste sig at være for usundt for Europæere, og det var desuden ikke muligt at tilvejebringe Byggematerialer dér. Isert rejste da til Akvapim og henvendte sig til sin gamle Kampfælle, Hertug Attiambo, der i Overensstemmelse med sit Folkeraad overlod Isert et stort Stykke Land paa Højdedraget i Nærheden af Akvapimmernes Hovedby Komang. De indfødte ryddede Grund og hjalp med til at opføre en ret anselig Bygning, og Anlægget blev 21. Decbr. 1788 taget i Besiddelse og fik Navnet *Frederiksnopel*. Attiambo og to af hans fornemste Høvdinger hejste selv det danske Flag og svor Danmark evig Troskab.

Isert havde taget nogle hvide Haandværkere med sig; de tog fat paa at bygge et stort Stenhus. Negerne huggede Vej til Kysten og plantede efter Iserts Anvisning en Mængde indenlandske og europæiske Havesager. Ogsaa europæiske Husdyr var bragt med. Med Kystnegerne havde Isert truffet Aftale om et Bomuldsanlæg. Den 16. Januar 1789 sluttede han en for de Danske gunstig Overenskomst med Krobboerne og samme Dag sendte han en lovende Beretning til Regeringen. Men 5 Dage efter var han død; kort efter døde ogsaa hans Kone og Barn. Det paabegyndte Anlæg blev aldrig fuldendt.

Ved Freden i Versailles 1785 var ny Tider indvarslet for Verdenshandelen, og den danske Søfart fik snart at mærke, at Konkurrencen blev forøget. De gyldne Tider for vore Storhandelsmænd var forbi, og Kompagniets Aktier sank gradvis, men stadigt i Værdi.

Selskabet fik endnu rundelig Støtte af Kongen, og ved forskellige Resolutioner og Forandringer i Oktrojen ydedes der det store Foretagende Hjælp paa flere Omraader, men Statsmagten

kunde ikke dæmme op mod den rivende Tilbagegang. I Slutningen af 1786 vaklede Selskabet i sin Grundvold, og paa Generalforsamlingen 10. Januar 1787 blev der nedsat en Kommission, som skulde indberette om dels Tilstand til Finanskollegiet.

Kongen maatte igen træde til for at opretholde Kolonierne i Guinea og forebygge Ruin paa forskellige Omraader hjemme, og indløste 1. Juli 1787 »af særdeles Naade« samtlige Aktier i det østersøiske og guineiske Handelsselskab med 70 Rdlr. Stykket, hvilket var mere end den gængse, »sande« Værdi.

Omkring 1760 havde en voksen, lydefri Mandsslave kostet 6 Unzer Guld (96 Rdlr.); omkring 1787 var Indkøbsprisen i Guinea steget til 150 Rdlr. og for en Kvinde 120 Rdlr.. Møntsorten var dog ikke »dansk Courant«, men »Slavepriisen«, som var 25 pCt. ringere.

Slaven betaltes i Guinea ikke med rede Penge, men med Varer, og Betalingen for en Mandsslave var i Reglen saaledes sammensat:

- 5 Geværer,
- 80 Pd. Krudt,
- 2 Stænger Jærn,
- 1 Anker Brændevin,
- 4 Dusin smaa Knive,
- 2 Tinkar,
- 1 Stk. (2 Alen) blomstret Sirts,
- 3 Stk. forskelligt indisk Tøj,
- 10 indiske Shawler,
- 1 Messing Fad,
- 2 Stænger Kobber,
- 2 Stænger Bly.

Krigsførende Stammer forlangte dog ofte hele Summen betalt i Vaaben og Ammunition, og Asjantierne og Augnaerne vilde saa godt som aldrig modtage andet. Som Smaamønt brugtes i Reglen Kaurier, de saakaldte »Boss«.

De indkøbte Negere blev ikke alene afsat i Dansk-Vestindien, men ogsaa i fremmede, især de spanske, Kolonier. Til de danske Øer i Vestindien udførtes:

1778.....	908	Slaver	} i 6 Aar: 4375 Negere.
1779.....	979	»	
1780.....	438	»	
1781.....	1229	»	
1782.....	192	»	
1783.....	629	»	
1784.....	305	»	} i 6 Aar: 1854 Negere.
1785.....	115	»	
1786.....	406	»	
1787.....	492	»	
1788.....	249	»	
1789.....	287	»	

I Dansk-Vestindien betales der som oftest ringere Priser paa Slaver end i Nabokolonierne, hvor de private Skibe derfor hyppigst søgte hen. En »Skibsladning« var paa dette Tidspunkt i Reglen kun c. 250 Negere, der gennemgaaende solgtes for 300 Rdlr. »pr. Stk.«, men da Dødeligheden under Overfarten var meget stor, kunde man kun gennemsnitlig gøre Regning paa 200 Rdlr. pr. Hoved. Ogsaa Kompagniskibene solgte efterhaanden den største Part af Slaverne udenfor vort vestindiske Koloni-omraade; saaledes bragte »Baron von Schimmelmänn« 1782 505 Slaver til Martinique.

En Skibsladning fra København til Guinea kostede i Reglen c. 58336 Rdlr., og deraf var 21415 Rdlr. danske Produkter og Fabrikater, Resten ostindiske og andre udenlandske (ofte tyske) Varer.

Det havde grundigt vist sig, at Handelen ikke var lønnende, naar den dreves for kongelig Regning, og »Commercen« paa Guine blev derfor 4. August 1787 overdraget til det københavnske Handelshus Pingel, Mejer, Prætorius & Comp. paa samme Belingelser, som Selskabet før havde haft for Guineas Vedkommende. Handelshuset omdannedes senere til Duntzfeld, Mejer & Comp., som en Tid havde haft en Del af det østersøiske og guineiske Kompagnis Handel i Entreprise. Adskillige »Ekspe-ditioner« blev udrustede til Guinea, men Firmaet tabte Interessen, da Stemningen mod Negerhandelen steg og det blev øjensynligt, at Slavehandelen, Menneskesalget, snart maatte bortfalde. Der blev ikke bygget nye Skibe til Slavefarten. Udførselen fra Guinea af »sort Ibenholt« var endnu:

1787.....	1093	Slaver i 4 Skibe
1788.....	633	» » 4 »
1789.....	714	» » 2 » .

Alle guineiske Sager var, som nævnt, henlagt under General-Told-Kameret. Den højeste Embedsmand paa Kysten var stadig Guvernøren paa Christiansborg, og der var — omtrent som i Kompagniets Tid — »tilforordnet« ham et Raad, bestaaende af Cheferne for de øvrige Forter, hvis Titel nu for Fredensborgs

Vedkommende var Kommandant (før: »Overkøbmand«) og for Kongenstens og Prinsenstens »Købmand«. (I daglig Tale kaldtes dog ogsaa de før Kommandanter.) I alle vigtige Sager maatte Guvernøren »indhente« Raadets Samtykke.

Handelsbetjentene havde Titel af Overassistenter (før »Faktor«), Underassistenter og Reserveassistenter (»surnumeraire« Assisterer). Medicinalvæsenet forestodes af en Over- og en Underkirurg. For Tilsynet med de Slaver, som skulde føres ud af Landet, lik Lægerne endnu »Præmier«, der undertiden beløb sig til ligesaa meget som deres reglementerede Gage.

Gejstligheden talte ligesom tidligere kun en Præst og en Kateket og blev aldrig senere udvidet. Omkring 1786 bestod Militæret af:

Paa Christiansborg: 1 Sergeant, 2 Korporaler, 2 Tamburer, 2 Pibere, 20 Musketerer, 6 Artillerister og c. 150 bevæbnede Kompagnislaver.

Paa de øvrige Forter tilsammen: 1 Sergeant, 1 Korporal, 1 Tambur, 1 Piber, 18 Musketerer, 2 Konstabler og c. 260 bevæbnede Kompagnislaver.

Senere forøgedes Besætningen, saa at der alene paa Hovedfortet var 80 Mulatsoldater. Til Slut var der 3 Løjtnanter fordelt paa Forterne, og en Del af de højere Embedsmænd havde Officers Rang og Uniform.

Der var til Stadighed nogle europæiske Haandværksfolk i Kompagniets eller Kongens Tjeneste. Antallet af »rene« Europæere varierede mellem 25 og 60, medens Mulatterne var betydeligt talrigere. Paa hvert Fort var der c. 150 »Inventarienegere«, paa Hovedfortet ofte henimod 300. Disse blev aldrig sendt ud af Landet, men havde hver sit bestemte Hverv at varetage. De mandlige fik maanedlig 1 Rdlr., Kvinderne $\frac{1}{2}$ og de ganske unge Piger $\frac{1}{4}$ Rdlr. Slaverne kunde knapt leve deraf, men fandt i Reglen god Lejlighed til at tjene noget »ved Siden af«, mest ved Haandværk.

Det var sjældent, at europæiske Kvinder kom til Guinea, og de allerfleste Danske derude indgik — ligesom Hundrede Aar tidligere — med Raadets Tilladelse et Slags »Conkubinater«, hvilket kaldtes at »cassare«. Mulatdrengene, som sattes i Verden ved disse Forbindelser, indrulleredes i Militzen, naar de var 10 Aar gamle, og Pigebørnene fik en lille Understøttelse af Mulatkassen indtil de var forsørgede. Til denne Mulatkasse skattede alle Europæerne, Præsterne ikke undtagne.

I Kompagniets Tid havde Kongen hvert Aar ydet 25,000 Rdlr. til »Etablissementernes Vedligeholdelse«, men da Kolonierne overtoges for kongelig Regning, steg Udgifterne til 30,000 Rdlr.

Guvernementet betalte stadig en ganske lille Sum, nogle faa Rdlr. maanedlig, til Fortnegeriernes Kabuserer for det gode Forholds Skyld og for at have dem at holde sig til. Forskellige andre Kabuserer, som man kunde have nogen Nytte af, og et Par Grander fik ligeledes »Pensioner«. Den mægtige Konge af Asjanti fik som en Slags Æresgave eller »Fredsbestikkelse« 30 Rdlr. maanedlig, og hans Vasal, Kongen af Akim, 16.

Krigene mellem de Indfødte, i det Hele taget Krigene i Gui-

nea, begyndte i Reglen i Dravat-Tiden, i Juni—Juli, Høstens Tid, da Korn og Frugt modnedes. Paa den Tid kunde Krigerne overalt linde Føden uden at bringe »Fetalje« med sig. Stammernes »unge Mandskab« — eller Hærene — kunde drage i Felten uden Intendantur, uden Krigskasse. Uden Mad og Drikke, duer Helten ikke. Men om Sommeren gav Mark og Skov, Kilde og Sø, Krigeren det, han behøvede udover sin Krigslyst og sine Vaaben.

Den ihærdige Guvernør Kiøge ønskede ogsaa Logen i Popo beskyttet, og kort før sin Hjemrejse (21. Januar 1789) lagde han Grunden til et lille Fort, Isegraae, ved Stranden udfor Negerbyen. Det blev aldrig fuldført og naaede ikke en Gang at komme under Tag; Murene smuldrede hen i Løbet af faa Aar. Hans Elterfølger ad interim, Overkøbmand Johan Friederich Kipnasse, fik andet at tage Vare. Medens han var i Færd med at frugtbar gøre sin Forgængers Landvindinger og faa Kompagniets Handel i god Gang, kom Augnaerne og de vestlige Popøer, Vidaer og Pottebraer i Strid med Aadaerne og Reviernegerne, og kastede sig over dem med sædvanlig Hast og Kraft.

Den 8. Februar 1789 sendtes Assistenterne Schiønning og Børgensen med et Korps til Undsættelse for Fortet Kongensten, og i Marts afgik Kommandant A. R. Bjørn, Ljnt. Hager og Assistenterne Kock og Schandorph med alle de underordnede Embedsmænd og Soldater, der kunde undværes fra Christiansborg og Fredensborg, samt de mest betroede af de vaabenføre Negere. En Del af Styrken drog med 3 armerede Fartøjer langs Kysten og op ad Rio Volta til Kongensten.

Augnaerne faldt til Føje og fulgte den danske Styrke. Byerne Quitta, Angoya og Pottebra blev erobret og afbrændt. Samtidig kom der Tilbud om Bistand fra Kong Atokko af Akvambo og Kong Ossay af Asjanti, men da havde de Danske allerede »pacificeret Landet.«

Direktionen hjemme havde imens udnævnt Andreas Riegelsen Bjørn til Guvernør og givet Kipnasse Ansættelse som Overkøbmand og Kommandant paa Fredensborg (21. Januar 1789).

Bjørn rejste fra Prinsensten til Søs til Christiansborg og overtog sin Post, overladende Kommandantskabet paa Prinsensten til Assistent Thessen. Quittaerne, som ikke havde kunnet fuldbyrde deres Blodhævn paa Bjørn, besluttede at lade det gaa

ud over Efterfølgeren, selv om det var at rette Smed for Bager. Thessen blev overfaldet, men fik Hjælp af Kabuser Tette. Ogsaa Aflahuerne og Angoyaerne viste sig trofaste, og Kommandanten følte sig efterhaanden rolig.

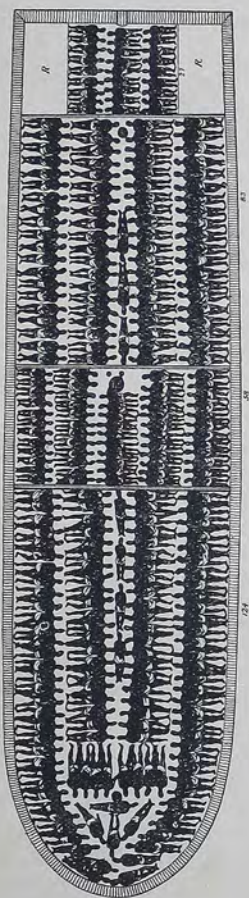
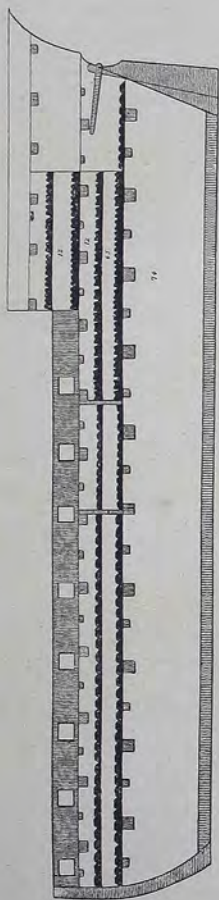
Da han en Gang blev kaldt til Raadsforsamling paa Christiansborg og samtidig dér vilde se til sin »Sara og liden Dræng«, rejste han trods Advarsler over Land. Dekkenies Slægtninge fik Nys derom og lagde sig i Baghold et Par Mil fra Prinsensten i et Buskads. Da Thessens Bærestol passerede det, faldt Hæverne over den lille Karavane.

Thessen blev bagfra gennemboret af Negernes Bajonetter, der var fæstet paa lange Stager, og dræbt; Liget blev derefter gennemskudt adskillige Gange, og Kommandantens Haarpisk afskaaret og medbragt som Tegn paa den fuldbyrdede Hævn. Guvernør Bjørn sendte en Straffeespedition mod Quitta. Byen blev nedskudt af Fortets Kanoner, og Landet der omkring lagt øde ved de opbudte Augnaers Hjælp. Resterne af den adsplittede Befolkning vendte senere tilbage og byggede med de Danskes Til-ladelse Byen op paany.

Bjørn skal — efter Negernes Udsang — have lovet Augnaerne 6000 Rdlr. i »Krigsomkostninger«, men Summen blev ikke betalt, hvilket gav Anledning til megen Bitterhed og Harme hos det krigslystne, stridbare Folk.

Der havde en Gang været en Kirke paa Christiansborg, men Bygningen var taget til andet Brug. Gudstjenesten blev derefter holdt i en Hvælving under Guvernementssalen. I Guvernør Bjørns Tid blev der paa den østlige Side af Fortet opført en smuk, lille Kirke, 40 Alen lang og 20 Alen bred. Prædikestolen var over Alteret, men saa tæt under Loftet, at »Dunsterne fra hele Forsamlingen kunde stige op og besværre Taleren ikke lidet, især da Gudstjenesten var bestemt i den hedeste Tid af Dagen fra 10 til 12«. Over Alteret var et Maleri, »Den sidste Nådver«, og paa hver Side heraf to broncerede Gibsbuster, Frederik IVs og A. P. Bernstorfs. Ligeoverfor Prædikestolen havde Guvernøren Plads til sig og sin Familie, uden om ham de øvrige Europæere, og »neden i Kirken« Soldaterne, Mulatterne og de Iaa kristne Negere.

Logen i Popo kunde ikke trives paa Grund af evindelige Stridigheder med de Indfødte. Den 23. Juni 1791 sendtes 2 Kom-

Rumforholdene i et Slaveskib.

mandanter, 2 Assisterter og 4 Grander »i Ambassade« dertil for at faa en Mægling i Stand. Det lykkedes ikke, og 31. Juli afgik Skonnerten »Active« fra Christiansborg for at ophæve Etablissementerne i Popo. Handelsbetjentene og Hovedparten af Varerne blev bragt i Sikkerhed, men en Del Gods gik tabt. Augnaerne, som nu stadig bekrigede Popoerne, led 24. Februar 1792 et grundigt Nederlag.

Negerhandelens Afskyelighed gik mere og mere op for de europæiske Nationer, og i Slutningen af det attende Aarhundrede var Stemningen for Slavehandelens Afskaffelse saa stærk, at de indledende Skridt for Afskaffelsen blev indledet. Den 5. August 1791 blev der i København nedsat en Kommission, og denne beviste, at Indførselen af Slaver til Vestindien kunde undværes, hvis man »sørgede tilbørlig for at vedligeholde Negernes Antal ved lovlige Ægteskaber«. Men da Antallet af Arbejdsnegerne paa Øerne ikke var saa stort, som det kunde ønskes, og da der særlig var Mangel paa Kvinder, tilraadede dog Kommissionen, at Slavehandelen tillodes til Udgangen af 1802, og at Tilførselen til Dansk-Vestindien indtil da skulde være fri for alle Nationer. Kommissionens Forslag blev bifaldet af Kongen 16. Marts 1792, og Danmark har derved Æren af at være den første søfarende Nation i Europa, der tog Afstand fra Slavehandelen.

Forordningen af 16. Marts 1792 fik en ganske overordentlig Betydning for Guineakolonien. Saasomt den blev bekendt, fraspagde Handelshuset, der havde haft Farten under sig, sine Retligheder og opnaaede ogsaa Fritagelse for sine kontraktlige Forpligtelser ved kongelig Resolution af 26. September. Den 1. Oktober 1792 overtoges Forterne og Logerne i Guinea for kongelig Regning, og ved Forordning af 7. Novbr. 1792 blev Handelen paa Guinea paany erklæret fri for alle kongelige Undersaatter. De sidst foregaaende Aar var der kun ekspederet et enkelt Skib aarligt med Ladning fra København til Kysten, og et ikke ringe Antal Slaver, der var opkøbt ved Logerne, maatte sendes til Vestindien med fremmede Skibe.

Fra 1. Januar 1803 maatte der saaledes ikke længere gøres Opkøb af Slaver i Dansk-Guinea, ingen kgl. Undersaatter maatte befatte sig med Negerhandelen (udenfor Dansk-Vestindien), og intet af Rigets Skibe overføre Slaver, hverken til Vestindien eller til noget andet Sted.

Frigivelsen af Farten gjaldt ikke alene Rigets egne Under-

saatter, men ogsaa Udlændinge. Alle, der kunde og vilde, fik Retten til Handelen, ikke alene midlertidigt med Slaver, men ogsaa med »andre guineiske Varer«, og Skibene maatte gaa til hvilken Havn, Rhederne ønskede baade i og udenfor Europa. Dog skulde der indtil videre, for at Kongens Udgifter til Forternes og Logernes Vedligeholdelse tildels kunde blive dækket, betales 10 Rdlr. dansk Kurant i »Forts-Omkostninger« for hver voksen Neger ved Afskibningen fra Guinea.

For at opnaa »det i Forordningen af 16. Marts 1792 omhandlede rette Forhold mellem Kønnene«, blev det imidlertid landfaderligt tilladt, at den kgl. Toldkasse i Vestindien godtgjorde Slavesælgerne 5 Rdlr. dansk Kurant (eller 6 Rdlr. 24 Skilling vestindisk) for hver voksen Negerinde, som »levende til bemeldte Øer beviisligen directe fra de Kgl. Etablissementer til Forblivelse indbringes og hvorfor Forts-Afgiften der beviisligen er betalt«.

Efterretningen om Negerhandelens Ophævelse vakte stort Røre paa Kysten, hvor man bedst forstod Betydningen af Slavehandelsforbudet. Handelshuset havde befuldmægtiget Kaptajnen paa det næstudsendte Skib »Postillon«, Andreas Hammer, til at modtage Firmaets Ejendele paa Kysten og afgive Forterne. Bjørn vilde ikke afvente en »kongelig Guvernør«s Komme, men foretog Afleveringen, indsatte Friherre, Ljnt. C. F. v. Hager, Kommandanten paa Fredensborg, som Interimsguvernør — og rejste 27. Januar 1793, trods Hammers og flere af Sekretraadernes Protest, til Europa.

Nogen Tid efter »Postillonens« Afgang fra København med Handelshusets Kommissær, udgik ogsaa den nyudnævnte kgl. Guvernør, Major Bent Olrik, som 26. Juni 1793 kom til Christiansborg. Han selv var ganske ukendt med Kolonivæsen, Hager var meget ung og uerfaren og Andreas Hammer en vranten, sygelig Mand, der kom paa Kant med alle sine Omgivelser. Mangt og meget var i Forfald. Den nordre Bastion faldt sammen og maatte bygges op fra ny. Prinsenssten blev med korte Mellemrum belejret af Krepeerne, og Handelen var i denne Egn ganske hørt op.

Inden Olrik var kommet helt i Gang med Arbejdet, døde han 3. August 1793, og Hager overtog igen Ledelsen. Han tog ret drifligt fat, men hæmmedes ved Uoverensstemmelser med de tre Kommandanter Wriesberg, Fleicher og Ahnholm, der 28. December 1794 indsendte Klage over ham for hans overmodige Op-

førsel og hans »Supperier« med nogle af Embedsmændene. Hager fik Hjemrejsetilladelse 25. September 1795, og J. P. D. Wrieseberg fik Bestalling i hans Sted, foreløbig som Interimguvernør.

I 1795 var der paa Christiansborg alene 30 danske Embedsmænd og Soldater, 56 Mulatsoldater, 12 Negersoldater og 442 Remidorer, Inventarienegere, Kvinder og Børn. Paa alle Forterne tilsammen var der langt over Tusind Mennesker, som fik Løn af den danske Kasse. Størstedelen af de Indfødte, der anvendtes i dansk Tjeneste, var fra Ursu, Ningø og Popo. Ingen af dem naaede videre end til Haandværker eller Soldat. Mulatterne kom af og til højere tilvejs. De danske overordnede sørgede i Reglen selv for deres Mulatbørn, men *alle* skattede vedblivende til Mulatkassen, Guvernøren 1 Rdlr. mnlg. og i Forhold dertil nedefter: Degnen $\frac{2}{5}$, og Soldaterne nogle faa Skilling.

Mulatbørnene fik Efternavn efter den »udlagte« Fader, og ogsaa Fornavnene var danske, Peter, Christian, Niels, Hans, Jens o. s. v. Mødrene sørgede først og fremmest for at holde dem europæisk klædt. Børnene blev altid døbt, Mødrene i Reglen, men forsømte ikke derfor »Landsens Skik« og dyrkede samtidig deres Fetish.

Forstaaelsen af, at Guineakolonierne ved Slavehandelens Ophør tabte sit bedste økonomiske Grundlag, foranledigede Planer om Ophævelse af Etablissermenterne, — Planer, som ofte senere dukkede op og skabte en Usikkerhed og Mangel paa Vovemod, som i høj Grad var skadelig for Koloniens Trivsel. Drøftelserne i denne Sag hjemme affødte en mærkelig kgl. Resolution (af 18. Maj 1796): Christiansborg og Prinsenstein skulde straks eller snarest muligt nedlægges og forlades, medens derimod Fredensborg og Kongenstein skulde bevares og vedligeholdes.

Fredensborg var imidlertid langt det ubetydeligste af Forterne, og Christiansborg og Prinsenstein uundværlige Flankestøtter mod Øst og Vest. Utvivlsomt vilde det have været ugørligt at opretholde de Danskes Prestige i Guinea eller overhovedet *Tilværelse* paa Kysten, naar en saadan Indskrænkning skulde finde Sted. Guvernementet udsatte da ogsaa Udførelsen af »Kongens Vilje« og forestillede Kongen og Regeringen Forslagets Ubetimelighed; hellere helt opgive samtlige Etablissermenter end foretage den ganske uhensigtsmæssige Indskrænkning. Sagen gled

ud, da efterhaanden saa mange andre og væsentligere Spørgsmaal stod for; det blev snart stillet i Bero og derefter glemt for en rum Tid.

I Overkøbmand og Kommandant Kipnasses Tid blev der gjort en Del for Byen Ningo ved Fredensborg. Han opførte solide Pakhuse og sørgede for bedre Boliger for Haandværkerne og Soldaterne paa Fortet og i dets umiddelbare Nærhed.

Generaltoldkammeret sendte Efteraaret 1799 med »General-

Fortet Kongensten. *Anders*

inde Schimmelmann« Kirurgen, senere Etatsraad og Deputeret i Generaltoldkammeret og Kommercekollegiet, Peter Thonning, til Guinea for at undersøge Vilkaarene for Dyrkning af Indigo, Kaffe o. l. Kolonialprodukter ved de danske Etablissementer. Thonning opfordrede varmt Regeringen til at støtte Plantninger i større Stil i Kolonien og vendte først i 1803 tilbage til Hovedstaden efter at have anstillet talrige Undersøgelser og deltaget i alskellige Dyrkningsforsøg.

Guvenør Johan Peter David Wriesberg, der var født i Guinea

og taalte Klimaet, udfoldede en ret betydelig Virksomhed. D. 1. Januar 1800 rejste han hjem for at virke for at opnaa større Ydelser fra Regeringen og overlod midlertidigt Styrelsen til Sekonden Johan David Ahnholm. Hjemme udvirkede Wriesberg, at der maatte tages fat paa Plantagedrift for kongelig Regning.

Plantagevæsenet skulde give saa mange Udførselsartikler, at Kolonierne kunde bestaa derved. Men de Indfødte havde andet at tænke paa end at tage Hakke og Spade og blive Husmænd og taalmodige Jordarbejdere; de havde ikke fulgt med Udviklingen i Europa og gik deres egne Veje.

Ligesom de europæiske Nationer havde de stadig Krigstilstand, men i Modsætning til dem havde de ingen Haab om eller Lyst til at faa »varig Fred« efter Krigen. Vaabnene var Mandens Redskaber, Hakke og Spade Kvindens. Akvapimerne laa i stadig Strid med de hollandske Akranegere, Akvamboerne lejdede mod Asjantiernes »unge Mandskab«, og Krepeerne sloges med Adamperne.

J. P. D. Wriesberg havde faaet Udnævnelse til »virkelig Guvernør« og rejste, saasnart Freden med England var sluttet, i 1802 igen til Guinea, rede til at begynde Kolonisationsarbejdet, men de evige Kampe og Skærmydsler mellem Negerstammerne hindrede en rolig Udvikling af Plantagevæsenet. Paa den sydlige Side af et Højdedrag fire Mil Nord for Christiansborg paa Grænsen af Akvapimernes Omraade blev der paabegyndt et stort Anlæg, Biabasé, og en ny Vej ført igennem Landet til Hovedfortet. En Fjerdingvej Nord for Fortet paa en Bakke, Kuku, blev der opført et Stenhus og en Mængde Negerhytter til Arbejderne. En smuk Allé førte op til Anlægget, der fik Navnet Frederiksberg. Der dyrkedes Bomuld, Citroner, Kirsebær og Tamarinder. Disse Plantninger trivedes, medens derimod Kaffe dyrkningen mislykkedes, vistnok fordi Forsøget blev gjort paa et usigtsmæssigt Sted.

Krigen mellem Negerfolkene tog snart et saadant Omfang, at Arbejdet paa Biabasé maatte ligge stille. Guvernøren foreslog at lade Anlægget befæste, men fandt ikke Øre hjemme. Paa Plantagen Frederiksberg gik det dog fremad, og i 1803 blev der plantet 2000 ny Kaffe træer. Negerne var glade for den nyanlagte Vej ind i Landet, men de fri Mænd tænkte kun paa Krigen. D. 30. August 1803 stod et stort Slag mellem Negerhærene, og Akvapimerne hjemførte 25 Akrahoveder som Tegn paa deres Sejr.

Ved alle Forterne blev der efterhaanden anlagt store Nytte-

haver eller Plantager, som blev omhyggeligt vedligeholdt. Særligt ved Prinsensten skal »Haven« have været anselig og smuk.

Kommandanten paa Kongensten, J. N. Flindt, anlagde en privat Plantage, »Ejebo«, paa den vestlige Landtunge mellem Volta og Havet, to Mil fra Fortet. Allerede 6. Juli 1792 havde han under et Ophold hjemme faaet 1370 Rdlr. af Fonden ad usus publicos til sine Plantageanlæg. Paa »Ejebo« dyrkedes Majs, Jams, Bomuld og Kaffe. Bomulden lykkedes, men Kaffen vilde ikke trives. Regeringen gav flere Gange Tilskud til disse Anlæg, men nogen rationel Plantagedrift af Betydning blev der

Plantagen Frederiksberg.

dog ikke under det danske Styre. Frederiksberg udvidedes senere. Stenhuset fik Tilbygninger og forsynedes med fladt Tag, »Platning«, ligesom Forternes.

En Tid var der Planer om at bytte Fredensborg, Kongensten og Prinsensten med de to portugisiske Øer Ilha de Principe og St. Thome, 30 Mil ude i Guineabugten. Daværende Kapt. P. W. Wriesberg blev sendt dertil, men der kom ikke noget ud af Planerne. Derimod var det 1802 lykkedes Guvernør Johan D. P. Wriesberg at erhverve en Slags Højhedsret til Øen Bimbia ved Kamerunflodens Munding, og dér blev nogle Smaaplantager anlagt. Den Kutter, som Guvernøren havde bragt med sig fra Danmark, blev omdøbt til »Bimbia Paguet« og sat i Fart paa Øen.

Her gjorde de engelske Interesser sig imidlertid gældende.

I en Aarrække havde nogle Liverpool-Skipperne drevet Handel paa Øen, og de søgte ved enhver Lejlighed at modarbejde de Danske og at ophidse Befolkningen mod de nyankomne. Allerede 22. Oktober 1803 blev Plantagerne opgivet, og Kutteren sendtes i Februar 1804 hjem til Danmark.

Det blev ved forskellige Forsøg klart bevist, at de danske Besiddelser mellem Christiansborg og Quitta var godt nok egnede til Kulturanlæg; der krævedes blot taalmodig Støtte hjemmefra og rolige Forhold i Kolonien.

Hjemmefra lød Parolen imidlertid stadig om Besparelser og Indskrænkninger. Endog Vagtskuddene fra Forterne skulde spares, men Guvernøren kunde dog ikke gaa med dertil. De Danskes Prestige blev ringere og ringere under Krigen med Engländerne, da der ingen Skibe kom ud og ingen Varer bortsendt, hvilket blev udlagt som en fuldkommen Uformuenhed fra dansk Side. De andre Forter paa Guineakysten lod alle fyre Vagtskud, hvor unyttigt det end var, og de Danske maatte følge Trit.

Under Krigen med England blev Guinea-Kolonien hverken 1801 eller 1807 besat af Engländerne. Ligesom tidligere skete det, at Etablissementerne derude paa Afrikas Kyst levede deres eget Liv uden nøje Kontakt med de europæiske Begivenheder.

Christiansborg var paa denne Tid belagt med 42 Kanoner, Prøvesten med 14, Augustaborg med 14, Fredensborg med 25, Kongensten med 26 og Prinsensten med 33 Kanoner.

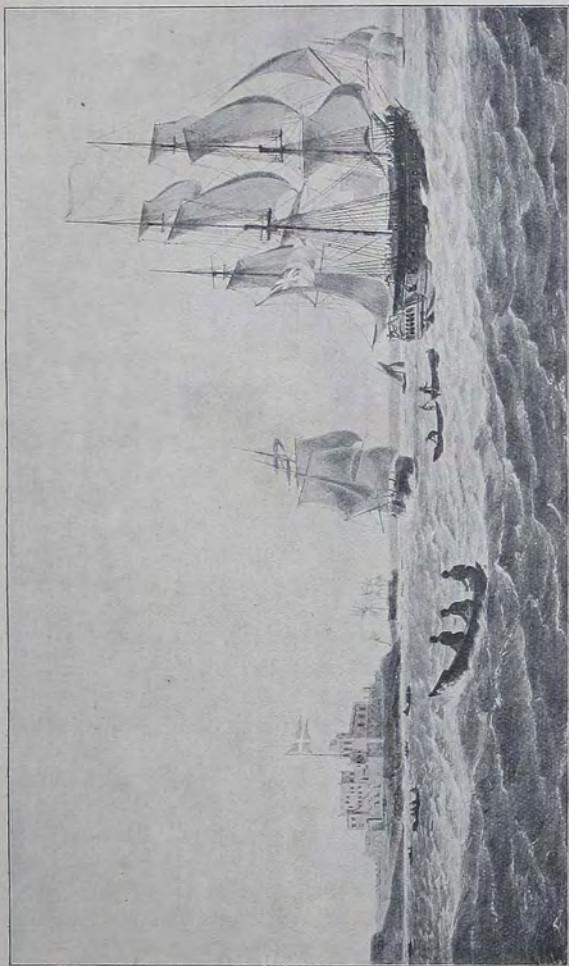
Med Besætningerne saa det daarligere ud. I Begyndelsen af 1802, da der en Tid ikke var kommet ny Folk ud, var den militære Besætning paa Forterne følgende:

Paa *Christiansborg*: Fort-Chefen, 1 Kirurg, 4 Underofficerer, 24 Soldater og 100 vaabenføre Fortnegere. Ursu By kunde paa en Times Varsel stille 500 Krigere til Besætning for Forværket, og fra det nærmeste Distrikt kunde i Løbet af 3 Dage samles 2000 Krigere. Prøvesten havde ingen særskilt Besætning, men blev besat fra Hovedfortet.

Augustaborg, der kun skulde tjene til Beskyttelse for Byen Tessing, havde 1 Underofficer og 3 Fortnegere, men Byen stillede 500 paalidelige Krigere til »Redoutens« Forsvar.

Fredensborg: Fortchefen, 1 Løjtnant, 1 Underofficer, 6 Mulatsoldater og 20 Fortnegere. Byen Ningo stillede 500 Mand.

Kongensten: Fortchefen, 1 Ljnt., 1 Underoff., 8 Mulatsoldater og 30 Fortnegere. De omboende Stammer stillede 1500 Mand.

Christiansborg 1806.

Prinsensten: Fortchefen, 1 Ljnt., 1 Kirurg, 1 Underoff., 10 Mulatsoldater og 50 Fortnegere. Der kunde man ikke gøre Regning paa paalidelig Støtte til Forsvaret hos de Indfødte.

Guvørnør J. P. D. Wriesberg rejste hjem i Foraaret 1807 og afgav Ledelsen i Kolonien til Kommandant Christian Schønning, der havde gjort Tjeneste i Guinea fra 1787. Han var i 1794 blevet sat fra Bestillingen som Pakhusmester paa Grund af sine Udsvævelser og derpaa følgende Efterladenhed, men havde rettet sig og var blevet en uerstattelig, erfaren »Kystmand«, vel kendt med Handelen, med de Indfødtes Sprog og Skikke og med alle de forskellige Embedsforretninger og ikke mindst med Plantagedrift; han forstod desuden den sjældne Kunst at sætte de Indfødte i Arbejde.

Han traadte til i en vanskelig Tid, og havde i Begyndelsen forskellige Uheld. Kort efter hans Tiltræden forliste saaledes Koloniens Kystfarer, Skonnerten »Mariane«, d. 18. April 1807 udfør Ejebo, og Forbindelsen mellem Forterne maatte en Tid lang opretholdes ved Kanoer.

Krigene mellem de Indfødte grasserede stadigt. I et Slag mellem Asjantierne og Fantierne ved Annamabo Fort faldt 3100 Mand, som blev liggende ubegravede og gav Anledning til en ondartet Pest.

Saalænge den ulykkelige Krig mellem England og Danmark varede, sled Tiden sig hen for de Danske, der ikke som før fik regelmæssige Afløsninger og Forsyninger; det eneste Lyspunkt var, at Kolonien ikke som vore andre Besiddelser i Troperne blev sat tilbage ved en engelsk »Occupation«.

Guvørnementsbygningen, der havde staaet fra 1725, var ved Schønning's Tiltrædelse saa forfalden, at den ikke længer kunde nøjes med »Reparation«. Den blev revet ned og bygget op fra Grunden, dels af det mest brugbare af de gamle Materialer, dels ved de Hjælpe midler, der kunde skaffes paa Kysten. Arbejdet blev udført af Fortets egne Inventarienegere under Ledelse af de tilbageblevne danske Haandværkere. Allerede d. 15. Oktober 1808 kunde Guvørnøren meddele Regeringen hjemme, at Bygningen stod færdig.

Schønning havde samtidig fuldendt, hvad Wriesberg havde begyndt i det smaa, og anlagt en anseelig Plantage i *Daccubie* paa en Terrasse i Akvapimbjærgene, $3\frac{1}{2}$ Mil fra Christiansborg. Plantningerne omfattede en Strækning af $\frac{3}{4}$ Mils Længde og $\frac{1}{6}$

Mils Bredde og rummede 8000 Pisanger, 80000 Kaffe træer foruden en Mængde Frugt træer og andre »Nytte vækster«.

Det skete i Reglen, at saadanne Plantager kom i Forfald, naar Ejeren døde eller rejste bort. Det var sjældent, at der i Guinea var Danske baade med Kendskab til og Interesse for Plantagerne. I Løbet af meget kort Tid blev Anlægene, naar de ikke til Stadighed blev omhyggeligt passede, tilgroede eller nedtrampede af vilde Dyr. Daccubie-Plantagen holdt sig længe i frodig Vækst; af Kaffe træerne gav $\frac{5}{8}$ godt Udbytte.

I Schønnings Tid kulminerede Forviklingerne mellem Negerfolkene, da der ikke ved Kraft kunde indvirkes paa dem ved Samarbejde mellem de europæiske Nationer. En Tid slog Fanterne og Akimerne sig sammen med Asjantierne for at faa Herredømme over Negerstammerne i syd-østlig Retning. Baade de engelske, hollandske og danske Akraer forenede sig med dem og fik Støtte af Strandnegerne lige til hinsides Ningo, og dette Sammenhold bidrog til, at Englænderne lod de Danske i Fred.

Der stod en vældig Dyst mellem Negerhærene 27. Aug. 1811. »Vore« Neger vandt, og Sejren gjorde dem overmodige overfor alle tre europæiske Guineanationer.

Planterne Meyer, Truelsen — og Schønning selv — blev fordrevet fra deres Plantager. Høsten blev røvet. Den smukke Allé til Frederiksborg blev ødelagt og ogsaa alle de tilstødende »indhegnede Haver«.

Allerede paa Slagdagen havde Ursuerne lokket Inventarierne fra Christiansborg til sig, og Fortet blev kun bevogtet af Mulatsoldaterne, nogle faa »Pakhus drenge« og Schønnings Plantagenegere. Endog de civile Mulatter opsagde Huldskab og Troskab. D. 6. November 1811 blev Porten til Frederiksberg brudt op og Hovedbygningen plyndret.

For en Gangs Skyld viste selv Ursuerne sig utro. Paa Grund af Krigen med Englænderne kom der ingen Skibe ud, og Negerne saa deri en fuldkommen Uformuenhed hos de Danske. Fra gammel Tid holdt de med Akvapimerne og Akimerne, men under den øjeblikkelige Splittelse mellem Bjærgnegerne kunde de uheldigt stillede Danske ikke tage Standpunkt, og Ursuerne gik med de vestlige Akraer.

D. 17. September 1812 var der »Bataille« mellem Augnaerne paa den ene Side og Quittaerne og Anjugaerne paa den anden.

Kommandant Holm paa Prinsensten maatte holde sig neutral, da Partierne stod lige og Retten nærmest var paa Quiltaernes Side, medens til Gengæld Augnaerne havde en uafgjort Fordring paa de Danske fra Guvernør Bjørns Tid.

Schiønning ønskede Fortet ophævet, da det efter Handelens Ophør ingen Nytte (d. v. s. Indtægtsgavn) var til, men optog $\frac{1}{4}$ af Koloniens Budget. Til alt Held var Dødeligheden i Kolonien under Krigen med England meget lille, men Støtte hjemmefra tiltrængtes i høj Grad, og Efterretningen om Fredsslutningen 1814 vakte fuld saa megen Glæde i Dansk-Guinea som i nogen anden dansk Rigsdel.

En rum Tid efter Fredsslutningen blev der udrustet en ny Guineaekspedition, og langt om længe ankrede igen et dansk Skib ved Christiansborg, medbringende Forsyninger, Afløsninger og Forstærkninger.

I Forsommeren 1816 var Schiønning udslidt; den virksomme Mand blev bundet til Sygelejet og kunde snart ikke engang »føre Pennen«. Kommandant Johan Emanuel Richter blev den virkelige Leder og fik ogsaa 12. December 1816 Udnævnelse til »virkelig« Guvernør med Titel af Major. Han modtog Bestallingen 3. Marts 1817, og Schiønning, som aldrig var naaet videre end til en »Interimsguvernør«s mere beskedne Embede og Gage, blev nu aldeles sat ud af Spillet. Schiønning døde 16. September, men allerede 5. Oktober fulgte Richter ham i Graven, og Kommandoen overgik til Bogholderen Jens Nikolaj Reiersen.

Interessen for Guineaarten var svundet helt hen; Kolonien blev blot opretholdt. Da Reiersen døde 8. Maj 1819, blev II. Assistenten Christian Svanekjær Interimsguvernør. Regeringen udnævnte hjemme 26. Oktober den afskedigede Major Philip Wilhelm Wriesberg til Guvernør, men han fik allerede en Maaned efter Afsked med Vartpenge, da han ikke ønskede at rejse ud.

Da der naaede Rygter hjem, at Svanekjær ikke tog sin Post saa samvittighedsfuldt, som han som kongelig Embedsmand under Frederik VI burde, blev der omsider taget noget alvorligere fat. Major Peter Svane Steffens fik kongelig Udnævnelse til Guvernør 6. Maj 1820, og han sendtes om Sommeren afsted til Guinea med en ny I. Assistent, Mathias Thonning, Regimentskirurg Mortensen, Assistenterne Broch og Sælbye »samt den

efter allerhøjeste Befaling udsendte Poulsen« og nogle Haandværkere og Soldater.

D. 30. December 1820 kom Skibet »Emerald« til Christiansborg med de ny Embedsmænd, og Overleveringen fandt Sted 1. Januar 1821. Svanekiær maatte nøjes med at blive II. Assistent igen.

Johan Gotfred Poulsen antoges i vide Kredse for at være en Søn af Kong Frederik VI og var udsendt som Sekretær ved Guvernementet med Kaptajns Rang, men maatte snart efter tage til Takke med Pakhusmestertjenesten, da han ikke egnede sig til at være Sekretær.

Major Steffens fik kun Tid til et kortvarigt Virke. Han foretog en Ekspedition til Temma, hvor han fangede en portugisisk Slavehandler og 4 Mand af hans Folk, der blev overgivet til Englænderne. Allerede 5. September 1821 døde Steffens, og Kommandoen overtoges af 1. Assistenten Mathias Thonning, der stod for Styret indtil en ny Guvernør, Major Johan Christopher Richelieu Aaret efter blev sendt ud.

Slavehandelen trivedes vedblivende i Guinea. Forbudet gjaldt kun Bortsendelsen fra Kysten til Amerika. Hver Negerhøvding kunde ligesom før købe, holde og sælge Slaver. Guvernementet havde, da Slavehandelen fra dansk Side »afskaffedes«, sendt Gesandtskaber med Meddelelse derom til Negerkongerne i det danske Omraades Nærhed, saaledes ogsaa til Kongen af Asjanti. Denne svarede: »Kongen af Danmark har Lov til at gøre i sit Land, som *han* vil, men jeg vil gøre i mit Land, hvad *jeg* vil.«

Endnu 1828 modtog alene Brasilien 44000 Slaver fra Afrika, skønt England og Frankrig til Stadighed havde talrige Slavekrydsere i Søen.

Asjantierne, som havde hjemme hinsides Akvambo og Akim, nord-vest for det danske Omraade, plagede Englænderne med bestandige Indfald. I Begyndelsen af 20erne rykkede de østligere paa deres Krigstog og kom i Strid baade med Akimerne og Akvamboerne.

I 1824 blev det engelske Omraade haardt trængt af Asjantierne. Guvernøren paa Cape Coast Castle, Charles Mac Carthy, blev dræbt og hans afhuggede Hoved ført bort. Englænderne maatte søge Bistand hos de Danske. Richelieu vilde nødigt

aabent lægge sig ud med det mægtige og krigerske Negerfolk, men de danske Negere krævede Opgør med Fjenden. Richelieu rykkede da ud med et stort Opbud af Strand- og Bjærgnegere samt et Par Feltkanoner, en Trop europæiske Soldater og en Del disciplinerede Fortnegere. Fra hvert af Forterne stødte Kommandanterne med deres Folk til, og Købmand H. Richter mødte med 100 Mand velindøvede Folk, som han førte med sig for sin egen Regning. Ved Majorens Ankomst var Afdelinger af Bjærgnegere allerede i Kamp med Asjantiernes Fortropper.

Under Dannebrog kæmpede i det afgørende Slag Dronningen af Akim i Spidsen for sine Krigere og erhvervede sig — ligesom den nyindsatte Ursu-Kabuseer Nothay Davunna og Købmand H. Richter — stor Hæder. Slaget skal være vundet ved de Danskes Indsats og de danske Negeres Tapperhed. Englænderne erstattede det danske Guvernements Krigsomkostninger med 2000 £, hvoraf Richelieu tog 500 £ for sin Part og derfor senere fik Regeringens alvorlige Utilfredshed at føle.

Efter Ordre hjemmefra blev Dronningen af Akim og Nothay Davunna hver belønnet med et Sølv-Æressværd og Richter med en Udnævnelse til Kommandant.

Paa Christiansborg blev Guvernementshuset forbedret og delvis udvidet; saaledes blev der indrettet en smuk Spisesal og tilbygget et Par Værelser. Fredensborg blev gennemgribende restaureret. Vejen til Bibiase og hele den forfaldne Plantage Frederiksberg istandsattes. Assistent Poulsen, den formodede Kongesøn, der var avanceret til Pakhusmester, blev afskediget paa Grund af Mangel i Varebeholdningen og hjemsendt med en Vestindiefarer; han døde kort efter Ankomsten til København, 10. Maj 1825.

Richelieu rejste snart efter hjem, og Interimguvernør Niels Brock overtog Kommandoen. Major Richelieus Styre og hans Regnskaber havde imidlertid været af en saadan Art, at Regeringen fandt Anledning til (vgl. Resolution af 28. Septbr. 1826) at sende en Kommission til Guinea for at undersøge Forholdene. Kommissionen kom til at bestaa af Kaptljnt. i Marinen Jens Peter Findt og Auditor Ludvig Vincent Hein; Findt skulde under Opholdet overtage Hvervet som Guvernør ad interim og Hein som Sekonde.

Inden Findt kom ud, maatte Brock udstaa en farefuld Tid. Asjantierne, der stadig var rykket østlig, havde aldeles overvæl-

det Akvapimmerne og Akvamboerne. De truede med et Overfald paa de danske Forter til Hævn for den danske Hjælp til Englænderne og samlede i den første Halvdel af 1826 en stor Hær.

Af Frygt for at komme til at betale Englænderne store »Krigsomkostninger«, turde Brock ikke anmode Englænderne om Bistand, men nøjedes med at gøre Forter og Mandskab kampdygtige og uddele Vaaben og Ammunition til de danske Negere. Bjærgnegerne var krigslystne nok, og ogsaa alle Strandnegerne og Reviernegerne (ved Rio Volta) rustede sig; kun Augnaerne og Quittaerne adlød ikke Opbudet. Akvambohøvdingen havde indøvet sine Folk i den asjantiske Krigslørelse og ventedes at kunne være til god Nytte.

I Slutningen af Juli 1826 rykkede Asjantierne frem mod det danske Omraade med en Hær paa 11,000 Mand. Englænderne, der frygtede den fælles Fjende, benyttede Lejligheden til at komme ham til Livs og tilbød af sig selv Hjælp. I Begyndelsen af August mødte Guvernøren paa Cape Coast Castle, Obløjnt. Purdon, op ved Christiansborg med nogle Officerer, en Trop Soldater, 4 Feltkanoner og en anselig Mængde Ammunition og »Congreve Raketter«; desuden kom c. 6500 Krigere fra det engelske Omraade, deriblandt 2000 Fanteer.

Den danske Styrke talte c. 5000 Mand. Richter var igen troppet op med en godt disciplineret Afdeling paa 150 ensartet bevæbnede Folk. Hvert Fort havde afgivet, hvad der kunde undværes af Kombattanter, og de 4 Feltkanoner fra Christiansborg kom atter i Brug.

Den kombinerede Hær samledes omkring vort Hovedfort, og Englænderne foreslog, at Fjenden skulde modtages under Fortets Kanoner, men det danske Guvernement kunde ikke skaffe Føde til den store Mængde Krigsfolk. Bjærgnegerne ønskede desuden at modtage Slaget hinsides deres Plantager paa den sydlige Skraaning af Bjærgene, for at Afgrøden ikke skulde ødelægges, saa at Hungersnød blev Fjendens Forbundsfælle.

Da Fjenden naaede de østlige Akvapimbjærg med deres Fortrop, satte Akimerne, Akvapimerne og Akvamboerne sig uden videre i Bevægelse og marcherede Nord paa, og Europæerne drog da med, fulgt af den øvrige Hær.

Efter nogle Forpostkampe stod da endelig Hovedslaget d. 7. August 1826, en blodig Mandag Morgen Kl. 8—12, ved Dudra, 6 Mil Nord-Øst for Christiansborg. Vor Hær var stillet i god

Slagorden, da Fjenden langsomt nærmede sig i fast Fylking. Paa nært Hold styrtede Asjantierne frem med et vældigt Kampraab og Gny. Over hele Linien flintrede Geværskuddene, afløst af en Regn af Kastespyd. I et Nu var Asjantierne over vor Hær og gik løs med de blanke Vaaben en Færdighed og Ilterhed, som intet andet Negerfolk overgik dem i.

Inden ret længe var Fantiernes Hærafdeling sprængt og i fuld Flugt. Heldigvis modstod Reserven Asjantiernes »rasende Indstyrtning«. I den var Kanonerne og Raketkasterne, der betjentes af Fortsoldaterne, hvide og sorte. Til Beskyttelse af Skytset stod bl. a. Richter med sine raske Folk, der fik en drøj Dyst, da Centrum allerede var fuldstændig gennembrudt og Slagordenen opløst. Kanonernes Ild — og ganske særligt Raketterne — gjorde lyst i Fjendens Rækker, og Ordenen blev nogenlunde genoprettet paa dansk Side, men Sejren var længe tvivlsom, særligt da Akvamboerne ikke havde ladet høre fra sig.

Kun en ringe Del af de tapre Akvamboer havde optaget Kampen paa deres Plads i Slagordenen. Resten var ikke til at se. Pludseligt dukkede de frem i Ryggen paa Asjantierne, omtrent 2000 Mand stærk. Under Hyl og Larm, der ikke gav Fjendens noget efter, angreb de Asjantiernes Reserve, splittede den og erobrede al Bagagen. Der blev straks Uorden og Forvirring i »Fiendens Armeer«. De danske Negere gik nu alle frem, visse paa Sejren, og Kampen endte med en Nedsabling af flygtende Asjantier. Det blev et Nederlag, som Asjantierne aldrig skal have haft Magen til. De mistede 5—6000 Krigere, dels dræbte, dels Fanger, — saaledes 37 Hærlørere og Høvdinge. Kongen, Osai Okoto, vendte straks tilbage til Mumasei med Resterne af sin Hær.

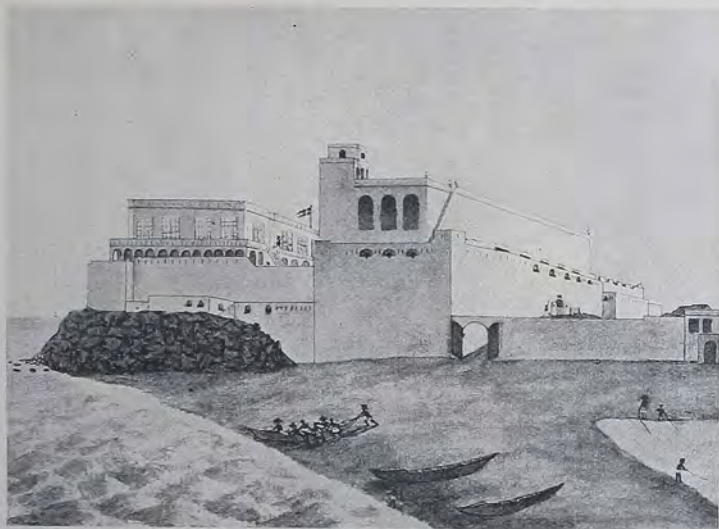
Blandt Byttet var et mærkeligt Sejerstrofæ: Sir Charles Mac Carthy's afhuggede Hoved, indsyet i Tigerskind. Den forhenværende engelske Kommandants Hoved blev af den danske Interimsguvernør højtideligt overrakt Repræsentanterne for det engelske Guvernement.

Af Danske udmærkede særligt Overkrigskommissær Richter, Aarestrup og Lutterodt sig; Richter var blevet saaret i Laaret. En dansk Murer fra Fortet faldt og nogle hvide Soldater saaredes.

Slaget d. 7. August 1826 fik stor Betydning. Embedsmændene i Kolonien omtaler det Gang paa Gang, og det regnedes for en af de »store Dage« i Koloniens Historie. Omkostningerne

ved Felttoget androg 6500 Rdlr. Den lille aarlige Gage, som Kongen af Danmark 13. December 1816 havde tilstaaet Asjantikongen, blev herefter givet til Akvamboernes tapre Konge.

Guvernør Findt var endeligt kommet afsted 1827 med sin »Kystexpedition«, Briggen »Lille Cathrine« og en Jagt »Laurina Mathilde«, ført af Ljnt. H. E. Krenckel. Skibene medførte nogle ny Kanoner til Forterne, Materialerne til en Mølle, der skulde op-

Christiansborg. Nord- og Østsiden.

føres i den kgl. Plantage, samt en Mængde Udrustningsgenstande, Varer og Ammunition. Med Findt fulgte en Løjtnant B. C. Meitzner, et Par Embedsmænd og nogle Haandværkere og Soldater samt en Møller, Grønberg, der skulde lede Opførelsen af Møllen og holde den i Drift.

Under Skibenes Ophold ved de kapverdiske Øer, blev der købt Heste og Æsler til Kolonien. Europæiske Heste kunde ikke trives i Guinea, medens de tropevante kapverdiske Heste i Reglen taalte det hede Klima paa »Kysten«. Alle Æslerne døde imidlertid inden Skibene kom til Guinea.

Briggen naaede Christiansborg 29. September 1827, og Jag-

ten 18. Oktober. De bragte et længe ukendt Liv og Røre i Kolonien. Der kom igen en Tid Fart i Tingene og Trivsel i Foretagenderne. Der blev ryddet op efter Richelieu, stiftet Fred mellem de urolige, stridbare Stammer paa det danske Omraade og tilført Plantagevæsenet ny Kraft.

Da der opstod Rygter om, at der ved Rio Volta fandtes forskellige Træarter, som var egnede til Skibstømmer, lod Guvernør Findt en Ekspedition udruste for at undersøge Floden grundigt. Ledelsen blev overdraget til Prmljnt. i Marinen H. G. Lind, og Jagten »Laurine Mathilde« med en Besætning paa 6 »Blanke« og 9 Negere gjordes sejlklar. Lind skulde samtidig foretage Opmaalinger og undersøge Sejlløbet. Hidtil var kun Indløbet til Floden blevet undersøgt af Fartøjer fra en engelsk Fregat, men Oplysningerne havde vist sig at være baade upaalidelige og mangelfulde.

Jagten afgik fra Christiansborg 24. December 1827 og kom to Dage efter til Mundingen af Rio Volta, hvor Lind straks begyndte sine grundige Undersøgelser. Flere af Smaaøerne omkring den store Ada-Ø havde danske Navne, som ogsaa er gengivne paa det Kort, Lind tegnede. Der er Truelsens-, Meyers- og Prinsens Ø, Fugleøen og Prins Frederiks og Prinsesse Wilhelmines Ø.

Hist og her fandtes Motokutræer, anvendelige til Tømmer til mindre Skibe. Ti Mil oppe ad Floden fandtes nogle faa »Klæng-Træer«, brugelige til større Skibe. Jagten blev liggende Nord for Malfi, da den slak for dybt til at komme videre, og Lind rejste videre i Kano, forbi den »danske« Grænseby Bataa til Byen Asjotjale, som endnu aldrig var betraadt af nogen Europæer.

To danske Matroser døde undervejs. Lind foretog dog fra Kongensten i Kano en Undersøgelse af Ungaame, »Quitta-Renden« i Augnalandet, og vendte derefter med Jagten tilbage til Christiansborg, hvortil Ekspeditionen ankom 1. Februar 1828.

Det blev konstateret, at Skibe med 10—12 Fods Dybtgaaende kunde løbe op til Kongensten, og Fartøjer med 6 Fods Dybtgaaende kunde naa til Bataa.

Findt fik Hjemreisetilladelse 5. August 1828, men allerede 28. Juli havde han overladt Kommandoen ad interim til Prmljnt. Henrik Gerhard Lind, og begivet sig paa Rejsen. Hjemme udnævntes Auditør Ludvig Vincent Hein, der var rejst hjem med Findt, til Guvernør 19. September 1830, og han afsejlede snart

efter med »Aurora«, der 27. Januar 1831 kom til Christiansborg.

Lind maatte endnu nogen Tid forestaa Ledelsen, indtil Hein var sat ind i Sagerne, og vendte saa hjem med »Aurora« efter at have afleveret den kongelige Plantage og desuden afstaaet en Privatplantage, som han havde indrettet i Akvapimbjærgene, for 2400 Rdlr. Denne Plantage skulde drives for kongelig Regning, og der skulde opføres et »Guvernementshus«.

Der var indledet Fredsunderhandlinger med Kongen af Asjanti, og det lykkedes Hein at fuldende dem. Traktaten undertegnede 9. August 1831. Asjanterkongen skulde give 600 Unzer Guld i Pant for Fredens Overholdelse og afgive 2 unge Høvdingesønner som Gidsler; de skulde oplæres i den danske Koloni.

Hein døde 21. Oktober samme Aar, og den Næstkoman-

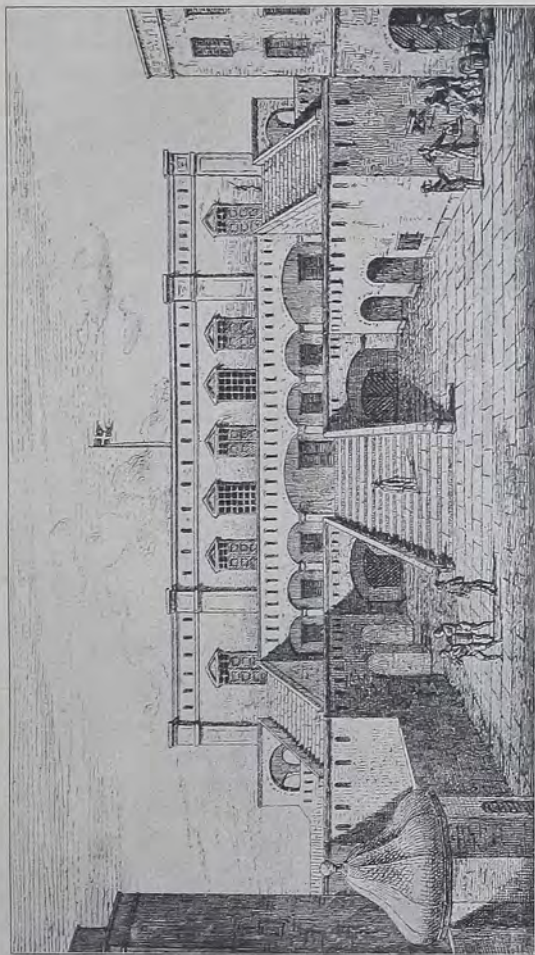
derende, Kammerjunker H. Arenstorff, overtog Ledelsen. Ved Efterretningen om Heins Død udnævnte Regeringen Lind til virkelig Guvernør 7. Juli 1832, og han afsejlede med sin »Kyst-expedition« i Slutningen af Aaret. Lind købte paa de kapverdiske Øer i Januar 1833 for egen Regning en Del Heste til Brug i Guinea og kom i Februar til Christiansborg med »Der junge Heinrich«. Endelig skulde der af en akklimatiseret, »virkelig Kystmand« igen gøres et grundigt Arbejde for Koloniens Opkomst.

Der findes mærkelige Bestemmelser for vore Kolonier, tydende paa, at Organisationsevnen og Forstaaelsen af Koloniens Forhold til Moderlandet og til hinanden — i hvert Fald efter Aarhundredskiftet — glippede. En saadan Bestemmelse fremkom 24. Marts 1850: Guineiske Varer skulde fortoldes i Dansk-Vestindien lige som »americanske Producter, kommende fra fremmede americanske Colonier«!

Til Fremhjælp af Skibsfarten og Handelen paa Guinea, blev der ikke mere foretaget noget. Den 24. Oktober 1832 udkom et meget udførligt Regulativ om Skiftevæsenet. En af Assistenterne skulde være lovkyndig og have Skiftevæsenet under sig. Guvernementet bemyndigedes til at træffe Afgørelse, om Mulatters og Negeres Stervboer skulde behandles eller uden Skiltebehandling overgives til de afrikanske Slægtninge. Der var jo en Del indfødte og Mulatter, som stod i kongelig Tjeneste og var døbte. Men alle, som i levende Live anmodede derom, kunde faa deres Bo behandlet efter dansk Lovgivning.

— Baselmissionen var begyndt at virke paa Guineakysten under dansk Beskyttelse. Ved kgl. Resolution af 2. September 1826 havde Missionsselskabet i Basel faaet Tilladelse til at sende Missionærer til Kysten. Af og til blev der udsendt nogle Prædikanter, — ogsaa danske, uddannede ved Missionsskolen i Basel, saaledes Andreas Riis, der 1831—45 arbejdede i Guinea, hvor Missionens Sæde var i Akropong. Nogen væsentlig Betydning fik Missionen ikke.

Længe efter, at Danmark og derefter en Række andre Stater havde forbudt Udførsel af Slaver fra Afrika, var Slavehandelen i fuldt Flor. Tusindvis af Negere blev stadig bragt fra Afrika til Vestindien og Sydamerika. Det viste sig snart, at der maatte en samlet Optræden af samtlige søfarende Nationer til, for at slaa den modbydelige Trafik ned. I Aarene 1851 og 1852 blev der truffet Overenskomster mellem Frankrig og England, og

Christiansborgs Gaard, set fra et Vindue over Porten.

de andre søfarende Lande fik »Indbydelse« til at deltage. Danmark tiltraadte som Nummer tre i Rækken med et Par Forbehold. Geheimstatsminister Hans Krabbe-Carisius underhandlede med de franske og engelske Gesandter, Napoleon Lannes Duc de Montebello og Henry Watkin William Wynn, og Tiltrædelsestraktaten blev underskrevet 26. Juli 1834.

Det gjaldt om Rettigheden til gensidig Visitation af Handelskibe indenfor den Zone, hvor Slaveskibene færdedes. Visitationen maatte kun foretages af Krigsskibe under kgl. Søofficerers Kommando, og Navnene paa de Krydsere, der udsendtes, skulde ligesom Chefernes Navne meddeles de allierede Magter. De forskellige Nationers Krydsere skulde have ensartede Instruktioner og have særskilt Bemyndigelse fra sin Regering. De opbragte Skibe skulde afleveres til den Nation, under hvis Jurisdiktion de hørte. Samtlige Slavekrydsere fik et særligt, hemmeligt Signal.

Slavehandelen blev jo først nu anset som »forbryderisk«. Dersom et Skib blev konfiskeret som Slavefartøj, skulde en nærmere bestemt Andel (c. 65 pCt.) overgives til det Land, Opbringeren tilhørte, og Beløbet deles mellem Opbringerskibets Officerer og Mandskab.

De danske »Forbehold« var, at Kongen selv vilde fastsætte Antallet af sine Slavekrydsere og deres Stationer, og at danske Slaveskibe, der blev taget af de Allierede i Amerika, skulde afleveres til Myndighederne paa St. Croix, i Afrika til Christiansborg og Øst for Kap til Dansborg ved Trankebar.

Guvørner Lind var imidlertid død allerede 21. Juli 1833 og efterfulgtes af en anden Søofficer, Edvard Gandil, der heller ikke længe modstod Klimafeberen. Han døde 31. Marts næste Aar. Atter var det en Søofficer, Frederik Siegfried Mørck, der traadte til, og ham var det beskikket at virke en noget længere Arrække paa Kysten; han fik kgl. Udnævnelse til virkelig Guvørner 19. August 1837.

Guvørner Mørck rejste 1835 til Bjærgene i Akvapim for sit Helbreds Skyld og samtidig for at finde en god Plads for Anlæg af en Plantage i større Stil. Medens han opholdt sig i denne Egn, opstod der Strid mellem Akvapimerne og Krobbofolket. Guvørneren søgte at mægle, men Striden udartede til Krig. Han samlede da 40 Soldater fra Forterne samt 320 Inventarienegere, der førte 3 Haubitzer og 1 Feltkanon til Akvapim. Befolkningen der sluttede sig til de Danske, men Krobboerne vilde ikke give efter.

Fra Ursu og Labodei troppede en Del Krigere op, og Negerhæren talte i Løbet af faa Dage 900 Mand, og saasnart Ledingen rygtedes, mødte Strandnegerne og Reviernegerne op, og Guvernøren kunde i Slutningen af Aaret mønstre omtrent 10000 Mand, mere end han ønskede og mere end han kunde skaffe Proviant til.

Fortkommandanterne sendte Folk; Kirurgerne, Missionær Riis og Mr. Grønberg og et Par Assisterter gjorde Felittoget med. Mørck, som vilde stifte Fred, havde Møje med at holde sine Folk fra Kamp. Elter flere Skærmydsler blev der endelig 12. Januar 1836 »Bataille«. Akvapimerne mistede 15 Døde og 30 Saarede, medens Krobboerne havde 42 Døde og henimod 70 haardtsaarede. Krobboerne bad derefter om Fred og indvilgede i at betale Omkostningerne ved Ekspeditionen. Af de danske Soldater skal særlig Sergent Henrik Malm og Menig Chr. Jelstrup have udmærket sig ved Tapperhed og Raadsnildhed.

»Sejren« faldt Englænderne for Brystet, og de protesterede mod de Danskes Ret til Akvapim og Akim. Ved et Møde paa Fort St. James indvilgede den engelske Guvernør Mac Lean dog i at lade Sagen afgøre i Europa og ikke at blande sig i de paa-gældende Folks Sager »ved at tilbyde dem Flag eller Gagebog«.

At selv et Voldsherredømme var berettiget fra Europæernes Side, viste de stadige Krige mellem Negerne. Der var paa den Tid endnu Krig mellem Akvamboerne og Krepeerne, og Mørch søgte ogsaa her at mægle. Til Støtte anmodede han stadig Regeringen hjemme om Udsendelsen af en Orlogsmænd, men fandt ikke Øre.

I 1836 blev en opsætsig »Hertug« i Akvapim, Ado Andangua, afsat af Mørck og en ny indsat. Forskellige Uroligheder blev standset med fast Haand og straffet med store Bøder. I 1837 blev den afsatte Hertug arresteret og med hele sin »Hofstat« indsat i Fængsel paa Christiansborg indtil han bøjede sig. Gang paa Gang viste det sig saaledes, at de danske Guvernører forstod at virke med de smaa Midler, der var til Raadighed. Hvis Regeringen havde støttet dem og givet dem mere Magt, vilde Kolonierne rimeligvis have bestaaet den Dag i Dag og have haft et betydeligt Omlang. Mørch ønskede et Faktori og et Fort oprettet i de højtliggende sunde Bjærgene, men fik ikke Bevilling dertil.

Plantagen Frederiksgave trivedes fortræffeligt efter nogle Aars Forløb, men da var allerede Mørchs Kraft brudt; han var efterhaanden blevet baade fortrukken og brutal. D. 6. Marts

1839 søgte han som en syg Rotte fra Christiansborg op til Frederiksgave for at lægge sig til at dø. Lægen Sannom rejste op til ham d. 14. Marts, men fem Dage efter døde Guvernøren, medens hans Værk blomstrede og trivedes om ham.

Den næstkommanderende, Lucas Dall, ønskede sig fritaget for Guvernørhvervet, og den unge II. Assistent og Bogholder Hans Angel Gjede overtog det. Der var nu en saadan Knaphed paa overordnede, uddannede Embedsmænd, at Præsten Jakob Rosborg Tørsleff og Lægen Fritz Sannom i Fællesskab maatte paatage sig Bogholdertjenesten indtil en ny Bogholder kom ud.

Den korte Tid, Gjede forestod Kolonien, skete der kun lidet af Betydning. En spansk Slavehandler, Mora, købte op paa dansk Grund, i Augnalandet, og Guvernøren, Præsten, Doktoren, en Volontør og 30 Soldater drog 20. Juli 1839 ud mod ham, og det lykkedes at faa ham og nogle af hans Folk fanget. Guvernøren var paa et hængende Haar blevet skudt af Slavehandleren, men hans Gevær klikkede. Der blev lagt Beslag paa 6 Slaver og en Del Varer, hvorefter Mora blev jaget ud af Landet. Gjede paadrog sig Feberen paa den ilsomme Rejse og døde paa Christiansborg d. 18. August. Lucas Dall maatte da overtage Styrelsen ad interim.

Hjemme konstitueredes Prmljnt. i Søetaten Bernhard Johan Christian Wilkens, der 18. Maj 1842 kom til Christiansborg og 6 Dage efter overtog Kommandoen. Ogsaa han maatte paa en Ekspedition mod en Slavehandler i Augnalandets Kystdistrikt. Med Assistent Wulff J. Wulff og 25 Soldater gjorde han Landgang en Nat ved Way. Hele Negeriets Krigeropbud samlede sig til Forsvar for Slavehandleren, Marx, der undslap. Den lille danske Styrke fulgtes til Stranden af de opbragte Negere med skarpladte Geværer. Ekspeditionen gik igen i Land ved Atokko, hvor 3 Kanoer kæntrede, og Mandskabet med stor Livslare maatte redde sig ved Svømning. Rejsen gik op ad Augna-Renden til Byen Augna uden at Slavehandleren blev truffet. Han slap bort, og Ekspeditionen vendte tilbage uden andet Udbytte end at have bragt Augnaerne i Krigstilstand.

En Maaned efter døde Wilkens (26. August) af Dysenteri, og inden Aarets Udgang havde ogsaa Assistent Wulff fulgt ham i Graven. Ved Wilkens Død overgik Ledelsen til I. Assistenten, Juristen Edvard James Arnold Carstensen, der Aaret i Forvejen var ansat ved Guvernementet »med Karakter af« Kap-

tajn. Den unge Carstensen, som var født paa Malta 1815, taalte Klimaet og tog fat med Mod og Energi. Ogsaa han anmodede om at faa en Orlogsmænd udsendt.

Plantagen Frederiksgave gav nu godt Udbytte og blev bekendt i Guinea for sin Skønhed og rige Produktion. Forholdet til de forskellige Negerfolk var en Tid helt godt. D. 6. December 1845 var Carstensen i Akrapong og indsatte med Pomp og Festlighed en ny Kabuser.

Negerbefolkningen var i mærkelig Grad uberørt af den næsten 200-aarige Forbindelse med den europæiske »Civilisation«. Endnu d. 26. November 1844 fandt der i Ursu By, selve Christiansborgs »Negeri«, Menneskeofring Sted. Det var to uheldige Børn fra Akrapong, som blev dræbt til Ære for en Fetisch. Ved Efterretningen derom paaskyndedes Afsendelsen af Orlogsbriggen »Ørnen« paa dens første Guineatogt under Kaptljnt. H. E. Krenchel. Chefen skulde, naar han kom til Kysten, være Præces i den nedsatte Undersøgelseskommision i denne Sag; han skulde være Guvernøren behjælpelig ved Undertrykkelsen af Uroligheder blandt de Indfødte og krydse efter Slavehandlere. Orlogsbriggen kom velbeholden til Kysten, udførte sin Mission og gik videre til Vestindien.

I Stor-Akra, tæt op til det danske Akra opstod der 5. September 1846 Tumulter under en Fest, der som altid blev højtideligholdt med Brændevinsdrikkeri og alskens Lystighed. Et Slagsmaal mellem en hollandsk og en engelsk Neger gav Anledning til et mægtigt Røre. Hele Byen delte sig i to Lejre, en Snes Negere blev dræbt og en Mængde saarede. Engelske Negere stak Ild paa et Hus i de hollandske Negeres Bydel, og Kampene truede med at ødelægge Byen.

Guvernør Carstensen ilede til, mæglede og ydede militær Hjælp til det hollandske Fort Crevecoeur, som var kommet i Bekneb. Videre Blodsudgydelse blev standset og Roen overholdt indtil den hollandske Guvernør nogle Dage efter kom til fra Elmina.

I Hovedstaden Akrapong (Komerang) i Akvapim boede Granden Kuffi Kra. Denne havde lovet Kongen af Asjanti mod Betaling at skaffe ham en Del Kostbarheder tilbage, som Kongen havde mistet i det store Slag 1826. Kongen af Asjanti tog mod Tilbudet og sendte to Udsendinge til Akrapong. Kuffi Kra kunde

ikke opfylde sit Løfte. Udsendingene klagede til Stammens Ældste, og disse, der frygtede Asjantikongens Vrede, dømte »Be-
drageren« til Døden.

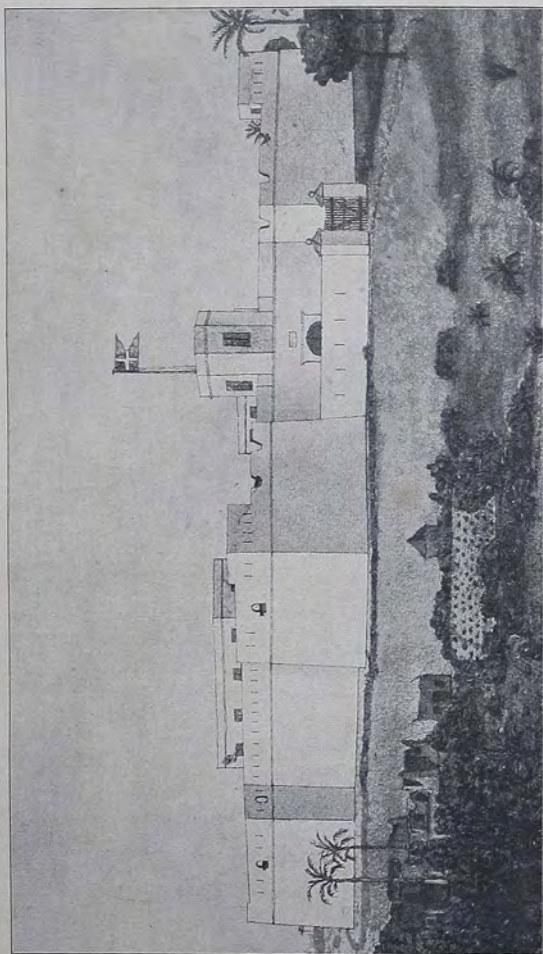
Guvernør Carstensen fik Underretning om Dommen og sendte en Trop Soldater til Akvapim. Netop som Henrettelsen skulde foregaa, kom de til og tog Kuffi Kra under Forvaring. Asjanterne fik Pengene tilbage og blev stillet tilfreds, og Kuffi Kra blev bragt i Sikkerhed til Christiansborg, hvor han straks gjorde Ende paa Sagen ved at klynge sig op i Arresten.

Til Sydamerika stod Slavesalget endnu aabent for Slavehandlerne. Priserne var endda steget, — og i Guinea, hvor Afsætningen vanskeliggjordes, — var der godt Køb paa »sort Kød«. Handelen var saaledes mere indbringende end nogensinde før. De mange Forter Vest for Voltafloden og de talrige dér stationerede Orlogsskibe forarsagede, at Udskibningen trak sig Øst paa. Længere oppe i Landet drog Slavehandlerne til Voltafloden, og de dristigste Slavekøbmænd sejlede med deres »Varer« ned ad den og videre mod Øst; mange drog frejdigt gennem Augnalandet tæt forbi Kongensten-Prinsensten, og kun de forsigtige holdt sig længere fra Kysten, indtil Prinsensten var passeret.

Alle Negerkongerne og Kabusererne var utilfredse med Forbudet, og den menige Mand forstod ikke de enkelte Nationers Ædelmodighed til Søs og Tolerance til Lands. Adærne og Adamperne forholdt sig rolige og resignerede, men Akvapimerne, som dog i mange Henseender følte sig stærkt knyttet til de Danske, foragedes, og Akvamboerne, Augnaerne og Krepeerne viste tydeligt deres Foragt og Harme.

Europære kunde tage Slaver som Pant for Laan. Deres Ejendomsret til Slaver haandhævedes i alle Forterne og Negerierne, men paa Søen var der efter Negernes Mening Anarki. Med lidt »Uheld« hørte alting op, og dér herskede kun de Stærkeres Ret.

Augnalandet mellem Rio Volta og Quitta blev en Skamplet for de Danske. Slavekaravanerne drog temmelig aabenlyst langs Kysten til Popo og gad knapt ulejlige sig i en Bue udenom Fortet. Prinsensten forfaldt, og omkring 1840 var det næsten en Ruin. Murene mod Søsiden faldt ned og dannede bekvemme Adgange til Batterierne. Besætningen indskrænkedes, og tilsidst var der kun en Sergent, hvis Hverv det var at sende Rapport til Chri-

Fortet Prinsensten. *Leitfaden*

stiansborg om, hvad der skete, og at hejse Flaget, naar fremmede Skibe passerede.

Slavetransporter drog efterhaanden forbi ved »høj lys Dag«.

Endelig i 1846 blev der taget fat paa Prinsens Reparation. Regeringen viste iøvrigt ingen særlig Interesse for Kolonien, men ønskede at undgaa Ubehageligheder fra England og Frankrig for sin ringe Støtte i Slavesagen. D. 25. December 1846 sendtes Ljnt. Svedstrup fra Christiansborg til Prinsenssten med Barken »Heinrich Sørensen«. Fortet fik igen en lille Garnison: 16 Negeroldater (Ursuer) og 20 Arbejdsnegere.

Det nyttede ikke stort. Slavekaravanerne fik blot større Eskorte og gjorde en lille Omvej om Fortet eller passerede det om Natten. Slavehandlerne havde Spioner indenfor Murene, og naar Kommandanten, Ljnt. Svedstrup, rykkede ud, viste det sig i Reglen, at Karavanen havde forandret Marschruten. En Nat lagde Ljnt. Svedstrup sig i Baghold med 8 Soldater mellem Fortet og Byen Kiddy og kom ved Morgengry paa nært Hold af en Karavane paa 48 Mandsslaver, som førtes Østpaa i 6 Tropper, hver paa 8 Stakler, bundne til Jærnlænker. Der var desuden 12 Negerinder, som bar Varepakker. Slavetransporten var eskorteret af 50 fuldt udrustede, geværbevæbnede Krigere. Negeroldaterne vægrede sig mod at gaa frem mod Overmagten, og Svedstrup maatte lade Karavanen passere. En Del af Eskorten drog næste Dag hjemad tæt forbi Fortet.

Carstensen rejste hjem fra Guinea 10. April 1847 med en engelsk Brig og overlod midlertidigt Styrelsen til I. Assistenten R. E. Schmidt. Han havde før anmodet Regeringen om at udsende et Orlogsskib, men der var i Stedet ankommet en Land-officer, Lars Larsen, med nogle faa Soldater. Anmodningen om Udsendelsen af Orlogsskibet blev gentaget hjemme og blev endeligt hørt. Carstensen indgav i København et Forslag om et »africansk Emigrations- og Imigrations-System«, men hans Umage og Interesse var ganske spildt. Hverken Regeringen eller Folket havde Sans for Kolonier og hverken Kraft eller Penge tilovers for Opdyrkning af ny Felter.

Krepeerne og Augnaerne tog meget ilde op, at der fra Prinsenssten blev gjort alt, hvad der kunde gøres, for at hindre eller i det mindste vanskeliggøre Slavetransporterne. I 1847, inden Fortet endnu var fuldt genopbygget og armeret, brød Fjendskabet aabenlyst ud.

D. 5. Juni mødte efter Aftale en Del Negerer med Bygningsmaterialer til Fortet. De fik deres Tilgodehavende, men kom senere paa Dagen tilbage og forlangte en højere Betaling. Da Kommandanten ikke kunde gaa ind paa deres Fordring, gik Købet ind, og hver fik sit tilbage. Ljnt. Svedstrup gik om Eftermiddagen gennem Negerbyen (Quitta) og blev der overfaldet af en Flok af de utilfredse Handelsnegere. Han værgede sig tappert og slog sig igennem. Paa Vejen til Fortet blev han forfulgt, men nogle Soldater kom ham til Hjælp, og der opstod en hidsig Kamp, hvorved en Neger blev dræbt og mange saarede. Til Gengæld for den dræbte Neger forlangte Augnaernes Hovdinge to Soldater udleveret, hvilket naturligvis blev nægtet. Augnaerne holdt Krigsraad og rykkede omsider frem for Fortet med en Hær paa flere Tusind Mand. Prinsensten blev omringet, Negrene gjorde Forsøg paa at udhungre det. Den kække Ljnt. Svedstrup og hans Soldater gjorde imidlertid deres Pligt til det yderste.

Der blev foretaget et Udfald for at skaffe Proviant, men det mislykkedes. Udfaldstropperne blev overvældet og trængt tilbage af Augnaerne, som tog 7 Mand tilfange. Paa de tre af dem skar Augnaerne Hovedet af, og satte dem paa Stager i Kanonskuds Afstand fra Fortet; de andre fire solgtes som Slaver.

Sidst i Juni stak Augnaerne Ild paa alle de Negerhytter, som laa nærmest Prinsensten, i Haab om at svide Fortet af. Vinden bar Ilden hen mod Fortet, men det lykkedes Ljnt. Svedstrup og hans Folk at slukke overalt, hvor Grnisterne fængede, og »Anslaget« mislykkedes. Branden bredte sig imidlertid i Negerbyen, som yderligere blev beskudt fra Fortet, og inden Aften var hele Quitta gaaet op i Luer. Alle Indbyggerne, c. 2000 Mennesker, flyttede til Nabobyerne, men Krigerne var til Stadighed ude paa Strejftog, og Belejringen blev opretholdt, omend paa længere Afstand.

Paa dette Tidspunkt kom en fransk Orlogsbrig paa Rheden, og da netop en Del Augnaer var samlede paa Strandkanten, aabnede Briggen paa Ljnt. Svedstrups Opfordring Ilden paa Krigerne, der flygtede, efterladende en Mængde dræbte og saarede. Briggen sejlede derpaa videre, men bragte Efterretningen om Belejringen til Christiansborg.

Guvernøren og alle de Overordnede dér var syge, men en Ekspedition blev øjeblikkelig gjort rede til Hjælp for Prinsensten.

Man ventede netop Skib hjemmefra, og endelig 11. Oktober ankom Orlogsbriggen »Ørnen« under Kaptljnt. C. Irminger paa sit andet Guineatogt. Skibet lossede i Hast, hvad der var bragt med til Christiansborg, og indtog Vand og Proviant. Guvernøren kom ombord med 26 Remidorer, med et Par Feltkanoner og Ammunition; to store Kanoer blev taget paa Slæbetov, og 15. Oktober afgik Briggen.

Dagen efter passeredes Mundingen af Rio Volta, og ved den østlige Pynt afskar Briggen en Kano med 12 oprørske Negere fra Byen Way. Ved Byen Tebwy gik »Ørnen« Landet nær og sendte en Del velrettede Projektiler ind mellem Hytterne under Forbifarten. Da Briggen naaede Prinsensten, vajede Flaget, næsten mod Forventning, endnu. Det var paa høje Tid, at Hjælpen kom.

Flere Gange havde Fortet været angrebet af tætte Skarer af Augnaerne, og Negersoldaterne var begyndt at tabe Modet. Ljnt. Svedstrup havde stadigt maattet være paa Pletten, hvor Angriberne trængte paa, for at opildne Folkene. Heldigvis havde han en rigelig Beholdning af Haandgranater og Raketter og forstod at bruge dem.

Især havde den berygtede Kabuseer i Byen Kiddy, som laa en lille Mil Øst for Fortet, været fremme i Angrebene ligesom til Spot og Chikaner forinden. Ved Orlogsbriggens Ankomst blev det gennem Mellemmænd forkyndt Augnaerne, at deres Byer vilde blive ødelagt, saafremt de ikke faldt til Føje. Da Truslerne ikke førte til noget, blev det af Guvernøren, Kaptljnt. Irminger og Ljnt. Svedstrup i Forening besluttet at bruge »alvorlige Midler«. Byen Kiddy skulde bombarderes.

Ved Daggy d. 18. Oktober løb »Ørnen« Øst paa og begyndte Skydningen paa Byen fra en Afstand af c. 700 Alen. Kvinder og Børn flygtede ind i Landet, medens Krigerne skød ud mod Skibet med deres Bøsser. Kanonerne blev rettet mod Kabuserens store Hytte. Da Kvinder og Børn var vel ude af Byen, tordnede alle Kanonerne fra Briggens Bredside løs. Kabuserens Tilholdssted var snart aldeles ødelagt; Hytter og Kokustrær hvirvledes om, og Kanonkuglerne og Granaterne ryddede en vid Kreds om Stedet i Byen, hvor Høvdingehytten havde staaet. Derefter lettede Briggen igen, vendte og gik samme Dag tilbage til Prinsensten.

Der blev gjort klar til Landgang, som skulde finde Sted ved

et Matroskompagni med Espingoler d. 20de, men samme Morgen, som Ekspeditionen skulde afgaa fra Fortet, kom Afsendinge fra Kiddy og flere andre Byer for at bede om Fred. De fik Betingelserne at vide, men da de ikke havde Fuldmagt til at handle paa hele Augnalokets Vegne, blev de foreløbigt afvist med den Meddelelse, at en hel Række Byer vilde faa samme Skæbne som Kiddy, hvis ikke hele Folket bad om Fred og inden en nærmere fastsat Tid lod Afsendinge fra alle Byerne møde ved Fortet.

D. 23. Oktober 1847 mødte Kabuseerer og Grander fra hver Del af Augnalandet ved Prinsensten, og Palaveren kom i Stand. Augnaerne, der havde faaet en grundig Lære ved Quittas Odelæggelse og Kiddys og Tebwys »Overhaling, gik ind paa Fredsbetingelserne: Augnaloket skulde sværge Kongen af Danmark Troskab og bede om Tilgivelse for sin oprørske Fremgangsmaade. Vejene mellem Prinsensten Vest paa til de andre Forter skulde genaabnes og Passagen sikres for Personer og Varer, og der skulde betales en Løsesum for Fangerne. Kl. 6^{1/2} om Eftermiddagen var Palaveren endt, og 2 Kanonskud fra Fortet forkyndte, at Freden var sluttet.

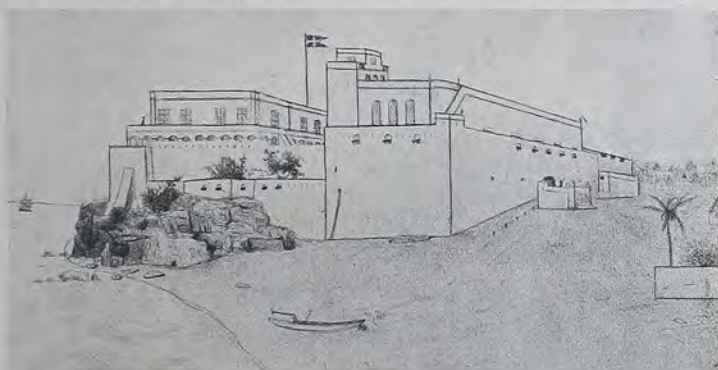
Besætningen paa Prinsensten blev forstærket, hvorpaa »Ørnen« vendte tilbage til Christiansborg med Guvernøren og fortsatte sin Rejse til Vestindien.

I 1848 maatte Schmidt foretage en Ekspedition mod Shaynegerne i Bjærgene Nord for Fredensborg; de blev tvungne til at betale en Bøde for Opsætsigheder og Uroligheder. Ogsaa til Egnen om Ningo maatte der sendes en væbnet Styrke for at fremtvinge Lydighed. Hvert Sted lykkedes det i fuldt Maal at haandhæve de Danskes Rettigheder, de Danskes Vilje, skønt der kun anvendtes saare smaa »Forcer«, men disse Stridigheder, omend det kun var Smaatterier, gjorde Regeringen træt af Kolonierne i Afrika.

Det blev snart klart, at der i en overskuelig Fremtid ikke var nogen Udvikling at vente af Forbindelsen mellem Danmark og Guineakolonien; hverken for den ene eller den anden Part var der Gavn eller Glæde af Samhørigheden. Dødeligheden mellem de Danske derude paa Kysten var stadigt afskrækkende, og i Danmark var der ingen Lyst blandt de Besiddende til at søge at bringe noget ud af Kolonihandel eller Plantageanlæg, eller blandt Menigmand til at gaa ud som Kolonister.

Der var en Tid, hvor Kolonierne i Asien og Afrika blev betragtet som et unaturligt Vedhæng til Moderlandet, taabelige Luksusgenstande, som burde afskaffes. De ostindiske Kolonier blev solgt 1845, og Nikobarøerne vederlagsfrit afstaaet nogle Aar senere. I 1849 var det de afrikanske Koloniers Tur. De blev tilbudt den engelske Regering ved Gesandten i London, og Lord Palmerston tog sig af Sagen.

Netop som Guvernør Carstensen meldte sig rede til igen at gaa til Guinea, kom der Meddelelse om, at den engelske Regering havde taget imod Tilbudet. Uventet hurtigt var Salget en

Christiansborg 1847.

Kendsgerning. Samtlige Forter, Loger og Grundrettigheder i Guinea var solgt for 10000 £. Guvernør Carstensen sendtes til London for at deltage i de afsluttende Forhandlinger og senere gaa videre til Guinea og foretage Overleveringen til Englænderne, og Overdragelsesprotokollen blev undertegnet i London 31. Decbr. 1849.

Den 1. Januar 1850 rejste Guvernør Carstensen fra London med Briggen »Contest«, medbringende sin Regerings Bemyndigelse (af 17. Decbr. 1849) til at foretage Overleveringen i Guinea. Han kom 20. Februar 1850 til Christiansborg, hvor han igen for en kort Tid overtog den øverste Ledelse.

Alt blev gjort rede til Opbrud. Regnskaber afsluttedes, og Mulatsoldaterne blev opsagt til 15. Marts. Kabuserer og Gran-

derne i Ursu, Labodei og Tessing fik Meddelelse om den forestaaende Forandring, og Soldater sendtes med Bud og Brev til Akvapim, Akim, Akvambo og alle Strandbyerne indtil Quitta. Inventar og Embedsmændenes private Ejendele, som ikke skulde hjemføres, blev solgt ved Auktion 1. Marts, og Dagen efter skulde Hovedfortet overleveres til Guvernøren fra Cape Coast Castle, Sir William Winniet.

Carstensen var imidlertid en Uge efter Ankomsten blevet angrebet af »Kystfeberen« og maatte bede om Udsættelse. Alt var dog beredt, og Overleveringen af Christiansborg blev fastsat til d. 6. Marts 1850.

Den Dag var Carstensen endnu svag og udmattet, men det gik efter Planen. I Overværelse af »Embedsmændene, Militairet, Kiøbmændene og Basel Missionærene samt Ursue og Labodei Grander« blev det danske Flag sænket og det engelske hejst paa Christiansborg under Kongesalut. Derefter marcherede den danske Garnison ud og den engelske ind. Vore Soldater førte Fanen til det lille Fort Prøvesten, hvor det danske Flag skulde vaje og Embedsmændene bo indtil samtlige Etablissementer var overdraget til Englænderne og de »lokale, danske administrative Foranstaltninger« afsluttede.

Da Sygdom forhindrede Guvernøren i at rejse, maatte han i sit Sted sende Assistent G. C. Schønning med den engelske Guvernør Winniet for at foretage Afleveringerne af Augustenborg, Fredensborg, Kongensten og Prinsensten og Logerne i Tessing, Ningo, Ada og Quitta. Allerede 7de Marts begyndte disse Overdragelser og Forklaringer og Præsentationer for de stedlige Embedsmænd og indlødte Stormænd. Schønning forestod hvert Sted Auktionerne af Inventar og saadanne Ejendele, som de bortdragende Danske ikke kunde eller vilde bringe med sig til Danmark.

Paa den vestlige Side af Rio Volta gik alt let, men hinsides Floden var der Harme mod de Danske og ligefrem Had til Englænderne. W. Winniet indrømmede overalt samtlige Indfødte samme Rettigheder og Friheder som før og lod udsænke rigeligt med Rom, der ikke undlod at gøre stor Virkning. I Augnalandet havde Portugisere og Brasilianere faaet Indflydelse, og Schønning maatte, for ikke at risikere Overfald paa den lille dansk-engelske Karavane, indlade sig med den indflydelsesrige Slavehandler Baeta i Atokko.

Ved Hovedpalaveren i Augna blev der stillet Forlangende om, at Baëta skulde have Ret til at blive i Landet, og Winniet gav endda Tilladelse til, at en slavehandlende Neger Lawson, som vort Guvernement havde jaget ud, maatte vende tilbage; dog maatte de ikke eksportere Slaver fra Landet! Ved disse Indrømmelser og Uddeling af Rom blev aabenbare Fjendtligheder undgaaet.

Guvernør Carstensen havde imens overgivet Skolen og Kirken til Baselmisionæerne, ordnet de 18 indfødte Pensionisters Sager, sørget for Indpakningen af Arkivalierne og de bedste Værker fra det lille Bibliotek og bortauktioneret Kvæg, Krudt o. s. v. Paa Winniets Ønske rejste han til Prampram, hvorfra han sammen med den engelske Guvernør d. 17. Marts drog Nord paa for at være behjælpelig med at »overlevere Bjærgstammerne«.

D. 18. Marts fandt Præsentationen for Høvdingene i Shaybjærgene Sted, d. 19de gik Rejsen over Krobbø til Adunna i Akvapim, en lang og besværlig Dagsmarsch. D. 20de fortsattes til Akropong og Abodei, d. 21de til Plantagen Frederiksgave og derfra til Christiansborg, hvor den ny Kommandant Bannermann tog mod de hjemvendende.

For sidste Gang gjordes »Postkassen« færdig, og 30. Marts 1850 sænkedes endelig Flaget paa Prøvesten, og de Danske havde udspillet deres Rolle i Guinea.

Elter et Besøg paa Cape Coast Castle kom Carstensen igen til Christiansborg. Afrejsedagen, d. 18. April, indbød Bannermann til en Afskedsfrokost paa Christiansborg, og Carstensen afsejlede fra Kysten med Briggen »The Snook«, fulgt til Stranden af »Honoratiores fra begge Akkraer«. De fleste andre Embedsmænd, deriblandt Ljnt. Larsen, var allerede d. 8. April afrejst med »Sultana«. Schønning blev tilbage, men døde allerede 10. Maj 1850.

Blandt Pensionisterne var der adskillige med Navne, som rimeligvis røber Oprindelsen: Jens Kiøge, Børgesen, der begge var affældige, Henrik Malm, der var sindssvag, Schmidt, der var fordrukken, o. s. v. Iøvrigt var der Navne som Rømer, Næser og Meyer.

Overenskomsten om Afstaaelsen havde følgende Ordlyd:

»Da Hans Majestæt Kongen af Danmark har tilbudt at afstaae til Hendes Majestæt Dronningen af det Forenede Konge-

rige Storbritannien og Irland alle Forter og Besiddelser, som tilhøre den Danske Krone paa den Deel af den afrikanske Kyst, som er kaldet Guldkysten eller Kysten af Guinea; og da Hendes Storbritanniske Majestæt har besluttet at tage imod Tilbødet, saa have Deres Majestæter, for at afslutte en Convention, ved hvilken en saadan Afstaaelse fuldbyrdes, udnævnt til Deres Befuldmægtigede, nemlig: Hans Majestæt Kongen af Danmark, Frederik Detlew Greve af Reventlow, Hans Geheime-Conferentsraad og Kammerherre, Storkors af Dannebrog og Dannebrogsmænd og Commandeur af den Portugisiske St. Bento d'Arís, overordentlig Gesandt og befuldmægtiget Minister ved det Storbritanniske Hof. Og Hendes Majestæt Dronningen af det Forenede Kongerige Storbritannien og Irland, den meget hæderlige Hendrik Johan Viscomt Palmerston, Baron Temple, Pair af Irland, Medlem af Hendes Majestæts meest hæderlige Geheimeraad, Medlem af Parlamentet, Storkors af den meest hæderlige Orden af Bath, og Hendes Majestæts første Statssecretair for de udenlandske Sager, Hvilke, efter at have meddeelt hinanden deres Fuldmagter, og fundet dem i god og tilbørlig Form, have vedtaget følgende Artikler:

Art. 1. Som en Følge af den Sum af Ti Tusinde Pund Sterling, som ved Udvexlingen af Ratificationerne af nærværende Convention skal erlægges af Hendes Majestæt Dronningen af det Forenede Kongerige Storbritannien og Irland til Hans Majestæt Kongen af Danmark, afstaar Hans Danske Majestæt til Hendes Storbritanniske Majestæt, Hendes Arvinger og Efterfølgere, til fuld Eiendom og Souverainitet, alle Forter, som tilhøre den Danske Krone, paa den Deel af den afrikanske Kyst, som er kaldet Guldkysten eller Kysten af Guinea, nemlig Fort Christiansborg, Fort Augustenborg, Fort Fredensborg, Fort Kongenstein og Fort Prindsenstein, med deres Tilhørende, samt Kanoner og Ammunition, tilligemed alle andre Besiddelser, Ejendomme og Territorial-Rettigheder af hvilkensomhelst Beskaffenhed, som tilhøre Hans Majestæt Kongen af Danmark paa ovennævnte Kyst.

Art. II. Nærværende Convention skal ratificeres og Ratificationerne udvexles i London snarest muligt. Til Bekræftelse herpaa have de to ovennævnte Befuldmægtigede underskrevet denne Convention og paatrykt samme deres Vaaben-Segl. Givet

i London, den syttende August, efter Guds Byrd Eet Tusinde Otte Hundrede og Halvtredsindstyve.

Rewentlow
(L. S.)

Palmerston
(L. S.)

Ratificationerne udveksledes i London 11. September 1850, og Pengesummen blev samtidig udbetalt.

De Indfødte fortrød snart, at de uden Indsigelse havde byttet det danske Flag med det engelske, og Englænderne maatte i Løbet af kort Tid ty til Magtmidler. Utilfredsheden med det ny Styre kulminerede 1854. I Anledning af en ret uskyldig Skat, der var paalagt Negerne, samlede 3000 Krigere i Ursu. Fjendtligheder blev endnu alværet, og en Fredspalaver i Labodei 6. Marts skable for en lille Tid Ro.

Harmen mod det ny Herredømme brød dog over enhver Dæmning, og i August 1854 var hele det forhenværende danske Distrikt i aabenlys »Rebellion« mod Englænderne. Et Orlogsskib blev tilkaldt, Fortbesætningerne forøgedes, og d. 15. September fik de Indfødte »Afstraffelsen«. Christiansborgs Kanoner beskød Ursu By, og Krigsskibet bombarderede Tessing og Labodei. Negerne tog Kampen op, og efter 3 Dages Skydning maatte Skibet gaa Vest paa for at hente Forstærkninger til Forterne. D. 19. September blev Tessing fuldstændig afbrændt. Ursu og Ningo samt nogle andre Kystbyer blev næsten ødelagt, hvorefter Kystnegerne faldt til Føje.

Englænderne maatte endnu udstaa blodige Kampe baade med Akvamboer, Akvapimmer, Krobboer og Augnaer inden Distriktet blev »pacificeret«. Derefter blev Fredensborg nedlagt som Fæstning og Prinsensten forladt 1856.

Et Par Aar efter disse Tildragelser blev Guldkysten hjem-søgt af Jordskælv. D. 10. Juli 1862 tog Christiansborg saa alvorlig Skade, at hele Fortet maatte gennemgaa en grundig Reparation. Det blev ved denne Lejlighed moderniseret, og ovenpaa Hovedbygningens Platning opførtes en »Bungalow«, som efter den Tid har tjent til Guvernementshus.

Senere har Handelen og Plantagevæsenet i Distriktet taget stort Opsving, og Negerstammerne i Kystens Nærhed er faldet til Ro, særligt efter at Asjantifolket er blevet besejret af Englænderne. Der er anlagt en Jernbane fra Akra over 300 Kilometer

op i Landet. I længere Tid har Udførselen af Kakao, Guld, Elfenben, Palmeolie og Mahogni været ret anselig (i 1913: 56000 Tons), og der er ved Christiansborg bygget en kraftig Bølgebryder til Læ for Landingsbaadene. Skibene maa stadig blive ude paa Rheden. Christiansborg er vedblivende Residens for den stedlige europæiske Øvrighed.

Gravstederne ved Forterne med de talrige danske Gravstene vedligeholdes omhyggeligt. Ikke saa faa Indfødte bærer endnu danske Navne, og langt ind i Landet fortælles den Dag i Dag mangfoldige, mer eller mindre sandfærdige, Krøniker fra den danske Tid.

Paa Christiansborg findes stadig Kong Christian VII's Navnetræk over Portalen o. a. Steder. De gamle Jernkanoner paa Bastionerne er fjernede, men paa den øverste Platform staar endnu 6 smaa Malmkanoner med Frederik V's og Christian VII's Initialer.

BILAG

LISTE

over Guvernører for de danske Etablissementer paa
Guineakysten.

	<i>appointeret</i> Bestalling	<i>ansættelse</i> Tiltraaedte	<i>Relevante datoer</i> Fratraaedte
Heinrich Carloff ...	— —	28. 1. 1658	1658
Samuel Smit	ad. int.	1658	16. 4. 1659
Jost Cramer	— —	4. 1659	† 6. 6. 1662
Henning Albrecht ..	10. 9. 1664	7. 6. 1662	20. 1. 1670
Bartholomæus v. Gron- stein (Grünenstein).	15. 9. 1667	20. 1. 1670	† 25. 1. 1674
Conrad Crull	ad. int.	24. 1. 1674	† c. 1679
Peter With	ad. int.	c. 1679	2. 2. 1681
Magnus Prang	31. 8. 1680	2. 2. 1681	† 21. 4. 1681
Conrad Busch	ad. int.	22. 4. 1681	2. 5. 1681
Hans Lykke	ad. int.	2. 5. 1681	† 19. 9. 1687
Nicolay Fensman ..	int. 14. 8. 1688	19. 9. 1687	5. 1. 1691
Jørgen Meyer	1690	5. 1. 1691	7. 1692
Nicolay Fensman ..	1692	7. 1692	8. 9. 1692
Harding Petersen ..	ad. int.	8. 9. 1692	6. 1693
Thomas Jacobsen ..	ad. int.	c. 5. 1694	28. 1. 1698
Erik Olsen Lygaard	ad. int.	28. 1. 1698	23. 12. 1698
Johan Trane	9. 9. 1699	23. 12. 1698	15. 9. 1703
Hartvig Meyer	25. 3. 1702	15. 9. 1703	† 23. 4. 1704
Peter Sverdrup	ad. int.	23. 4. 1704	† 6. 5. 1705
Peder Pedersen	ad. int.	6. 5. 1705	4. 5. 1705
Erik Olsen Lygaard	3. 11. 1704	4. 5. 1705	17. 8. 1711
Frans Boye	30. 3. 1711	17. 8. 1711	25. 11. 1717
Knud Rost	1717	25. 11. 1717	† 6. 8. 1720
Peder Østrup	ad. int.	7. 8. 1720	21. 1. 1722
David Herrn	ad. int.	25. 1. 1722	† 22. 1. 1723
Niels Jensen Østrup	ad. int.	24. 1. 1723	† 30. 10. 1723
Christian A. Synder- mann	ad. int.	7. 11. 1723	28. 4. 1724

	Bestalling	Tiltraadte	Fratraadte
Hendrik Suhm	17. 12. 1723	28. 4. 1724	4. 3. 1727
Frederik Pahl	ad. int.	4. 3. 1727	† 18. 9. 1727
Andreas Willumsen .	ad. int.	19. 9. 1727	24. 12. 1728
Anders Pedersen Wærø	14. 4. 1728	24. 12. 1728	12. 8. 1735
Andreas Jørgensen .	1735	† paa Rejsen	
Søren Schiellerup ..	5. 8. 1734	12. 8. 1735	† 14. 6. 1736
Enevold Nielsen Boris	ad. int.	15. 6. 1736	† 20. 6. 1740
Peter Nicolaj Jørgensen	ad. int.	21. 6. 1740	25. 5. 1743
Christian Glob Dorph	ad. int.	25. 5. 1743	3. 2. 1744
Jørgen Billsen	19. 3. 1743	3. 2. 1744	19. 10. 1744
Simon Henrik Klein	ad. int.	19. 10. 1744	28. 10. 1744
Jørgen Billsen	— —	28. 10. 1744	† 11. 3. 1745
Thomas Brock	ad. int.	12. 3. 1745	† 23. 3. 1745
Johan Wilder	ad. int.	24. 3. 1745	† 23. 4. 1745
August Friderich Hackenburg	ad. int.	24. 4. 1745	21. 6. 1746
Jost Platfus	ad. int.	21. 6. 1746	6. 3. 1751
Magnus Christopher Lützow	29. 5. 1750	6. 3. 1751	† 8. 3. 1751
Magnus Hachsen ..	ad. int.	9. 3. 1751	† 21. 7. 1752
Carl Engman	ad. int.	22. 7. 1752	15. 3. 1757
Christian Jessen	ad. int.	15. 3. 1757	14. 2. 1762
Carl Gotlob Resch..	24. 8. 1761	14. 2. 1762	18. 10. 1766
Christian Tycksen..	15. 4. 1766	18. 10. 1766	† 11. 1. 1768
Frantz Joachim Kuhberg	ad. int.	12. 1. 1768	† 2. 7. 1769
Gerhard Friderich Wriesberg	ad. int.	4. 7. 1769	1. 6. 1770
Christian Joachim Otto	11. 10. 1769	1. 6. 1770	† 13. 6. 1770
Johan Daniel Froelich	28. 5. 1771	15. 6. 1770	† 13. 6. 1772
Niels Urban Aarestrup	5. 5. 1774	23. 6. 1772	24. 6. 1777
Johan Conrad v. Hemsen	1. 7. 1776	24. 6. 1777	† 2. 12. 1780
Jens Adolph Kiøge .	26. 9. 1781	7. 12. 1780	21. 1. 1789
Johan Friedrich Kipnasse	ad. int.	21. 1. 1789	1. 11. 1789

	Bestalling	Tiltraadte	Fratraadte
Andreas Riegelsen			
Bjørn	21. 1. 1789	1. 11. 1789	27. 1. 1793
Christian Frederik			
Baron v. Hager ..	ad. int.	27. 1. 1793	26. 6. 1793
Bendt Olrik	20. 10. 1792	26. 6. 1793	† 3. 8. 1793
Christian Frederik			
Hager	11. 6. 1794	8. 8. 1793	† 17. 8. 1795
Johan P. D. Wries- berg	27. 1. 1796	25. 9. 1795	1. 1. 1800
Johan David Ahn- holm	ad. int.	1. 1. 1800	3. 10. 1802
Johan P. D. Wries- berg	24. 3. 1802	3. 10. 1802	30. 3. 1807
Christian Schønning	ad. int.	1. 4. 1807	3. 3. 1817
Johan Emanuel Rich- ter	12. 12. 1816	3. 3. 1817	† 5. 10. 1817
Jens Nicolaj Reiersen	ad. int.	5. 10. 1817	† 8. 5. 1819
Christian Svanekiær	ad. int.	9. 5. 1819	30. 12. 1820
Peter Svane Steffens	6. 5. 1820	1. 1. 1821	† 5. 9. 1821
Mathias Thonning ..	ad. int.	5. 9. 1821	7. 1. 1824
Johan Christopher			
Richelieu	17. 9. 1822	7. 1. 1824	17. 5. 1825
Niels Brock	ad. int.	17. 5. 1825	29. 9. 1827
Jens Peter Findt ...	28. 9. 1826	29. 9. 1827	c. 28. 7. 1828
Henrik Gerhard Lind	ad. int.	c. 28. 7. 1828	27. 1. 1831
Ludvig Vincent Hein	19. 9. 1830	27. 1. 1831	† 21. 10. 1831
Helmuth v. Ahrensdorf	ad. int.	25. 10. 1831	† 4. 12. 1832
Henrik Gerhard Lind	int. 7. 7. 1832	4. 12. 1832	† 21. 7. 1833
Edvard Gandil	ad. int.	c. 22. 7. 1833	† 31. 3. 1834
Fredrik Siegfried			
Mørck	19. 8. 1837	c. 1. 4. 1834	† 19. 3. 1839
Hans Angel Gjede ..	ad. int.	24. 3. 1839	† 18. 8. 1839
Lucas Dall	ad. int.	19. 8. 1839	24. 5. 1842
B. J. C. Wilkens....	18. 5. 1842	24. 5. 1842	† 26. 8. 1842
Edv. J. A. Carstensen	30. 7. 1844	27. 8. 1842	10. 4. 1847
R. E. Schmidt	ad. int.	10. 4. 1847	20. 2. 1850
Edv. J. A. Carstensen	17. 12. 1849	20. 2. 1850	30. 3. 1850

LITTERATURFORTEGNELSE

A. UTRYKTE KILDER.

I. *Rigsarkivet.*

Sjællandske Tegnelser og sjæll. Registre 1625, 1636, 1655—80.

Gamle guineiske Documenter Forteresserne vedrørende.

Inländische Reg. 1659, 1672.

Tyske Kancelli's »Patenten« 1660—82.

Uordnede Sager 1670—1686.

Direktions, Forhandl. og Resol. Protokoller 1671—1680 og 1682—1688.

Vestindiske Sager 1671—1699.

Konc. & Indlæg til Vestindiske Missiver og aabne Breve 1671—1699.

Skifte-Breve, Inventarier, m. m. fra Guinea 1674—1752.

Skibs-Bøger, Dok. og Regnskaber 1674—77.

Vestind. guin. Koms. Direktn. »Europæiske Documenter« 1682—1705.

Breve og Dokumenter indk. til V. G. Koms. Direktn. fra Guinea 1687—1754.

Kopibog over »hvad der er passeret ved det vestind Komp.« 1690—1713.

General-Alfabet over Vestind. guin. Koms. Betjente 1697—1762.

Erich Tillemand paa Christiansborg hans partik. Regnskab for Jacob Lerche 1698.

Mandstal og Gagebøger fra Guinea 1698—1705, 1727—50, 1731—33.

Dag-Journal, holden paa Castellet Christiansborg i Guinea 1699—1703.

Vestindiske Sager 1699—1746.

Registrering og Taxering . . . 1699—1748.

Vestind.-guin. Koms. Sekretraadsprotokoller fra Guinea 1723—29, 1729—35, 1736—42.

Sager vedk. det vestind.-guin. Kompagni (1737—78).

Brev-Kopi-Bøger fra Guinea 1735—1744.

Hovedbog fra Guinea 1744, 1745.

Brev-Kopi-Bøger fra Guinea 1744—49.

Vestindiske Sager 1746—1771.

Registrering og Taxering . . . 1750—1754.

Diarii-Bog, holden paa Fortet Christiansborg 1755—61.

1765—60. Omkostning-Bog for Fortet Christiansborg.

1755—71. Amerikansk og afrikansk Kopibog.

Europæiske (og guineiske) Brevjournaler 1760—70.

1760—70. Vestind. og guin. Relations- og Resolutions-Protokoller.

Toldkammer-Kancelliets vestind.-guin. Expeditionesprot. 1760—71.

Vestind. og guin. Bestallingsprotokoller, 1760—1837.

1765—1802. Schimmelmanske Papirer vedk. det østersøiske og guineiske Handelskompagni og de danske Besiddelser paa Guinea.

1767—1777. Secrete Raads Protocoller.

Vestind. og guin. Journaler 1771—76.

Guineiske Journaler 1776—1849.

Dagbog for Fortet Kongensteen 1799.

Kladebog 1807—15. Kgl. Gouvernement.

1816—1850. »Guineisk Resolutionsprotokol«.

II. Kgl. Bibliotek.

Een saavidt mueligt fuldstændig Historisk Efterretning ekstraheret af Det Vestindiske og Guineiske Compagnies Archiver, Bøger og Protocoller, angaaende bemelte Compagnies Etablissementer udi Vestindien og Guinea, fra begyndelsen . . . af Peder Mariager. (Ny kgl. Saml. 426).

III. Landsarkivet for Sjælland, Lolland og Falster. Vaterschoutsprotokollerne.

B. TRYKTE KILDER.

A History of the Gold Coast and Ashanti, af W. Walton Claridge. I—II. London 1915. (Meget upaalidelig m. H. t. den danske Kolonis Historie).

An account of the Gold Coast, af Henry Meredith. London 1812.

A new account of Guinea and the Slave-Trade, af William Snelgrave. London 1754.

Ashanti and the Gold Coast, af John Dalrymple Hay. London 1874.

Beretning om de Danskes Forter og Negerier paa Guinea-kysten 1788, af Andreas Riegelsen Bjørn, i »Thaarups Archiv« III. S. 195—250.

Beschreibung der Kriegsthaten des General-Feldmarschalls Ernst Albrecht von Eberstein. Berlin 1892. S. 188—91.

Beschryvinge van de Goudt-Kust Guinea. Amsterdam 1650.

Bidrag til Slavehandelens Historie, i »Nyt Archiv for Søværsenet«, 2. R., III.

Breve fra og om Guinea, af Balth. Math. Christensen i »Valkyrien«, 1851, II, S. 262—78, og III, S. 56—63.

Brieven, Confessie; Mitgaders/Advisen van verscheyden Rechtsgeleerden in de saeck van Isaac Coymans gegeven. Rotterdam 1662.

Correspondents-Efterretning fra Christiansborg paa Kysten af Guinea, af Balth. Math. Christensen i »Valkyrien«, 1851, I, S. 172—77.

Da Guinea var Dansk, af Carl Behrens. Kbhvn. 1917.

Den danske Slavehandels Historie, af C. C. Alberti i »Nyt historisk Tidsskr.«, 2. R., III.

Det danske Missionssselskabs Historie i 80 Aar, af T. Løgstrup. Kbhvn. 1901. S. 19—20.

Det Kongelige Danske Westindiske og Guineiske Compagnies Participanters Convention, Reglement og Foreening, indgaaet og sluttet d. 26. Septbr. 1753. Kbhvn. 1753.

Die africanische Landschaft Fetu, af Wilhelm Johan Müller. Hamburg 1676.

Eigten Years on the Goldcoast, af Bródie Cruickshank. I—II. London 1855.

En liden enfoldig Beretning om det Landskab Guinea og

dets Beskaffenhed ved Søekanten . . ., af Erik Tilleman. Kbhvn. 1697.

25 Aar i Christiansborg og Omegn. Et Missionærliv . . ., ved H. L. Larsen. Aalborg 1917.

Erindringer fra Kysten Guinea, af C. Irminger i »Fra alle Lande«, 1868. S. 353—370.

Guinea-Kysten og dens Indbyggere, af H. C. Monrad. Kbhvn. 1822.

Guineiske Planter, som ere fundne af danske Botanikere, især af Etatsraad Thonning, ved C. F. Schumacher. Kbhvn. 1827.

Guldkysten, af E. Nissen i »Under Dannebrog«. 1916. IX.

Guldkysten og Ashanti, af L. Zinck i »Fra alle Lande«. 1874. (Meddelelserne om de Danskes Deltagelse i Asjantikrigen er bygget paa upaalidelige engelske Kilder).

Histoire Politique et Oeconomique des Etablissements des Europeens dans les deux Indes, af Guillaume Francois Raynal. Genève 1797. XI.

Historisk-statistisk Fremstilling af Danmarks National- og Stats-Huusholdning fra Frederik den Fjerdes Tid indtil Nutiden, af M. L. Nathanson. Kbhvn. 1844.

History of the Gold Coast and Avante, af Carl Christian Rein-dorff. Basel 1895.

Iserts Breve fra Dansk Guinea 1783—87, ved Ingeborg Raun-kiær. Kbhvn. 1917.

Jesu Biergprædiken, oversat i det accraiske Sprog. Kbhvn. 1826.

Kong Christian den Femtes skrevne Befalinger og Anordninger, eller Rescripter for Norge, Island, Ferroerne og de Indiske Besiddelser fra . . . 9de Februarii 1670 til . . . 25de Augusti 1699, ved Casper Peter Rothe. Kbhvn. 1777.

Kongelige Octroyerede Danske Westindiske og Guineiske Compagnie. Ordre og Instruction for Assistenterne paa det Kongelige Octroyerede Danske Westindiske og Guineiske Compagnies Skibe. Kbhvn. 1698.

Kort og sandfærdig Reisebeskrivelse til og fra Guinea, af Johannes Rask. Trondhjem 1754.

Kurze Beschreibung und Abbildung einiger Vögel aus Guinea, af Paul E. Isert i »Schrift. des Gesellsch. naturf. Freunde«. IX. S. 16—20 og 332—35.

Les Grandes Compagnies de Commerce, af J. L. P. M. Bonnassieux. Paris 1892. S. 441—45.

Liverpool and slavery. Liverpool 1884.

Nederland en de Kust van Guinea, af C. M. Kan. Ytrecht 1871.

Nekrolog over H. G. Lind, af Balth. Math. Christensen i »Dagen«, 1855, Nr. 279—80.

Nogle Bemærkninger om fremmede Colonier paa Vestkysten af Afrika, af Balth. Math. Christensen i »Valkyrien«, 1852, I, S. 258—78.

Nogle Bidrag til Kundskab om den danske Strækning paa Kysten Guinea, i »Thaarups Archiv«, III, 1797—98, S. 161—268.

Nogle Oplysninger om Tordenskjolds første Langfart, af G. L. Grove i »Person. Tidsskr.« 3. R. IV, S. 151—195.

Observationes Meteorologicæ per. Annos 1829—34 & 1838—42 in Guinea Factæ, af I. I. Trentepohl, R. Chenon, F. Sannom. Hauniæ 1845.

Octroy for det kgl. danske west-indiske og guineiske Compagnie. 5. Febr. 1734. Kbhvn. 1734.

Octroyen for Nic. Jansen Arffs Handel paa Guinea, 1691, i C. P. Rothe: Christian V.s Rescripter, II. 1778. S. 1071.

Om Colonien: Princes-Island, af Balth. Math. Christensen i »Valkyrien«, 1852, II, S. 46—50.

Om Overenskomsten med Brandenburg om Negerhandelen, i C. P. Rothe: Christian V.s Rescripter, II. 1778. S. 1051—59.

Om Slavehandelen, af Balth. Math. Christensen i »Valkyrien«, 1852, I. S. 251—58.

Om Søren Schielderup, Guvernør paa Guineakysten, af G. L. Grove i »Person. Tidsskr.« 3. R. IV, S. 292.

Patent om it Guineiske Compagnies Oprettelse i Kiøbenhavn, 10. Decbr. 1672. Kbhvn. 1672.

Plan og Convention hvorefter det Kongelige Octroyerede Danske Westindiske og Guineiske Compagnies Participanter til Compagniets Augmentation have subscriberet, d. 6. Febr. 1747. Kbhvn. 1747.

Relation des Costes d'Afrique, appellées Guinée, af Villault de Bellefond. Paris 1669.

Reise (1785) nach Guinea und den Caribaischen Inseln in Columbien, af P. E. Isert. Kbhvn. 1788. Oversat paa Dansk i »Samling af beste og nyeste Reisebeskrivelser«. III. 1790.

Røst fra Kysten Guinea, af A. C. Forsberg. Kbhvn. 1827.
Slavehandelen paa Guinea, af C. Irminger i »Dansk Maa-
nedsskrift«. 1859. S. 261—272.

Slaveskibene paa Quorra, i »Nyt Archiv for Søværnet«. 2. R. I, S. 401—476.

Some historical account of Guinea, af Anthony Benezet. Philadelphia 1771.

Statistisk Beskrivelse af de fornemste europæiske Stater, af J. F. W. Schlegel. I. Kbhvn. 1793. S. 498—752.

Tanker om Slavehandelen, af Andreas Riegelsen Bjørn. Kbhvn. 1806.

The chronicle of the discovery and conquest of Guinea, af Gomes Eannes de Azurara. I—II. London 1896—1899.

Tilforladelig Efterretning om Kysten Guinea, af Ludvig Ferdinand Rømer. Kbhvn. 1760.

Tilforladelig Efterretning om Negotien paa Kysten Guinea, af Ludvig Ferdinand Rømer. Kbhvn. 1756.

Traktaten mellem Frankrig og England angaaende Slavehandelsens Undertrykkelse, i »Berlingske Tidende« 9. og 10. Juni 1845.

Undersøgelser, foretagne op ad Floden Volta i 1827 og 1828, af H. G. Lind i »Archiv for Søværnet«, VI, 1834, S. 1—16.

Verordnung Wegen des West-Indischen und Guineischen Handels, 3. Marts 1680. Kbhvn. 1680.

Voyage a Guinee, af Guillaume Bosmann. Ytrecht 1705.

NOGLE FREMMEDE BETEGNELSER,

som brugtes af de Danske i Guinea, samt nogle
Mønt- og Maalangivelser.

Abulla: Brød.

Balliar: Torv. Øvelsesplads.

Bende: 1 Bende = 32 Rdlr.

Bombai: Slavepisker, Profos. (Bomba).

Boss: Formand, Arbejdsleder for »Kompagnislaverne« eller de »kongelige Negere«.

Boss: Lille Konkylie, ogsaa kaldet Kauri (cypræa moneta). — Snogepander, kendte herhjemme som Pynt paa Husaroffice- rernes Ridetøj. Smaamønt i Guinea; gjaldt c. 1735: $\frac{1}{10}$ Skilling.

Braju, Bravo: Den indfødte Konges »Sværddrager«, Krigs- øverste (port.).

Bringare: feste, svire (akraisk).

Cabes: 1 Cabes = 1 Rdlr. guin. Kurant = 50 Dam.

Cabritter: Geder, Lam.

Cassare: gifte.

Casse: Hus (casa).

Castits: Afkom af en hvid Mand og en Mulatkvinde.

Coustume: Fest.

Dadse: forære.

Dam: 1 Dam = 40 Boss, Kaurier. (Se: Cabes).

Dravat: Storm. (Travat). Dravattiden: Den stormfulde, regn- fulde Periode.

Enterlopper: Fri Kystfarer, ikke Kompagniskab. Ogsaa Be- tegnelse for Skibets Fører. (Smughandler).

Fetish: Afgud. Spise Fetish: Sværge paa »Landets Maade«.

Grande: Indfødt Stormand, »adelig«, men ikke Konge, Ka- buseer eller Kaptajn.

Grein: Guineisk Peber.

- Jungo*: Gud (akraisk).
Kabusir (Kabuseer): By- eller Stammehøvding.
Kasse: Hus.
Kauri: Se: Boss.
Klaploper (Merkador): Indfødt Mellehandler.
Krau-Krau: Udslet.
Kustume: Fest.
Livdrenge: Se: Stordreng.
Lurendrejer: Smughandlerskib eller -skibsfører, halvt Kofardimand, halvt Kaper.
Malegot: En Slags Peber, »Paradiskorn«, (amomum melegueta).
Markador: (Klaploper). Indfødt Mellehandler, »Mægler«.
Mestits: Ordet brugtes i ældre Tid i samme Betydning som Mulat. Se: Castits.
Millie: Hirse (millium). »Tyrkisk Hvede«.
Mulat: Afkom af en »Blank« og en »Sort«.
Okra: »Livdrenge«, Livtjener.
Onze: Se: Unze.
Palaver: Raadslagning.
Panjare: pante (Mennesker og Ting).
Panties (Pankis): Negerens Lændeklæde.
Pito: Øl, brygget af Majs. (Pytho).
Platningen: Det flade Fort-Tag.
Plattilias: En Slags Lærred, Sleeslærred.
Remidor: Indfødt Roer paa Kanoerne, der fører Passagerer og Gods gennem Brændingen til Kysten.
Rosare: dyrke.
Rosar-Plads: Opdyrket Sted.
Sasa: Djævelen.
Salempuris: Et Slags blaat uldent, ostindisk Tøj; anvendes af Negerne bl. a. til Søgedragter.
Sikkerfelt: Slavepisk.
Sopho: Negerens Navn for de Kristnes Præster.
Stordreng: 1ste Slave. Okra. Fortets Stordreng: Tolken.
Tabo: 1 Tabo = 25 Kaurier = 1 Skilling Sølv. (Flertal: Tabes).
Unze: 1 Unze Guld = c. 16 Rdlr.
-

FORTEGNELSE OVER BILLEDER OG KORT

	Side
1. Flodlandskab. Guldkysten. Efter »Camera Pictures of the Gold Coast«, London 1904	13
2. Skitse af Guineakysten. Efter Kortskitse i Ingeborg Raunkjær: »Iserts Breve fra Guinea«, Kbhvn. 1917	14
3. Frederiksborg. Efter gammelt Kobberstik	17
4. Fortet Frederiksborg. Efter Maleri i Museet for Handel og Søfart paa Kronborg	18
5. Frederiksborg og Logen i Cabo Corso c. 1674. Efter Stik i W. J. Müller: »Die africanische Landschaft Fetu«, Hamburg 1676	20
6. Grundrids af Frederiksborg. Efter Reversen af en Dukat, præget 1682 af guineisk Guld. Mønt- og Medaljesamlingen; Nationalmuseet	22
7. Landingsplads. Guldkysten. Efter »Camera Pictures of the Gold Coast«, London 1904	25
8. I Negeriet. Efter Stik i W. J. Müller: »Die africanische Landschaft Fetu«, Hamburg 1876	31
9. Christiansborg 1695. Efter farvelagt Afbildning i Erik Tilleman: »En liden enfoldig Beretning om det Landskab Guinea«, Kbhvn. 1697	39
10. Grundtegning af Christiansborg 1695. Efter farvelagt Afbildning i Erik Tilleman: »En liden enfoldig Beretning om det Landskab Guinea«, Kbhvn. 1697	41
11. Fortet Christiansborg 1704. Efter Kobberstik i Guillaume Bosman: »Voyage a Guinee«, Ytrecht 1705	43
12. Negerstammerne paa det danske Omraade. Skitse af Forf.	45
13. Billeder af Christiansborg. Efter Dukater og Dobbeltdukater, prægede i København 1688—1747 af guineisk Guld. Mønt- og Medaljesamlingen; Nationalmuseet	49
14. Christiansborg. Efter Kobberstik i L. F. Rømer: »Tilforladelig Efterretning om Kysten Guinea«, Kbhvn. 1760	53
15. Fredensborg. Efter Kobberstik i L. F. Rømer: »Tilforladelig Efterretning om Kysten Guinea«, Kbhvn. 1760	57
16. Christiansborg. Efter farvelagt Kobberstik i Rigsarkivet. Pontop. Saml.	61

	Side
17. Høvding med sit Følge. Guldkysten. Efter »Camera Pictures of the Gold Coast«, London 1904	71
18. Otho vælges til Feltherre. Efter Stik i P. E. Iserts: »Reise nach Guinea und den caribaischen Inseln in Columbien«, Kbhvn. 1768..	79
19. Et dansk Slaveskib. »Fredensborg«. Efter farvelagt Tegning, tilhørende Oberst H. W. Harbou	85
20. Grundrids af Fortet Augustenborg. Efter Tegning i »Det vestindiske Kontor«	87
20 b. »Kongen af Assianthe«. Efter Maleri i Museet for Handel og Søfart paa Kronborg	91
21. Rumforholdene i et Slaveskib. Efter Ill. i »Liverpool and Slavery«. Liverpool 1884	95
22. Fortet Kongensten. Efter Tegning, tilhørende Kapt. H. V. Wriesberg	99
23. Plantagen Frederiksberg. Efter farvelagt Tegning i Rigsarkivet	101
24. Christiansborg 1806. Efter et engelsk, farvelagt Staalstik, tilhørende Kapt. H. V. Wriesberg	103
25. Christiansborg. Nord- og Østsiden. Efter Kopi af Ljnt. V. Svedstrups Tegning; Museet for Handel og Søfart, Kronborg	111
26. Situationskort over Floden Volta. Efter »Archiv for Søværnet«. VI. 1834	113
27. Christiansborgs Gaard, set fra et Vindu over Porten. Efter Kopi af Ljnt. V. Svedstrups Tegning; Museet for Handel og Søfart, Kronborg	115
28. Fortet Prinsensten. Efter Kopi af en Tegning af Ljnt. V. Svedstrup med Paategning: »1847. Byen (Quitta) er nedskudt«. Museet for Handel og Søfart, Kronborg	121
29. Grundtegning af Fortet Prinsensten. Efter Ljnt. V. Svedstrups Tegning; Museet for Handel og Søfart, Kronborg	125
30. Christiansborg 1847. Efter Tegning af Ljnt. V. Svedstrup; Museet for Handel og Søfart, Kronborg	127
31. Kort over det danske Omraade i Guinea, gengivet efter Ingeborg Raunkiær's: »Iserts Breve fra Guinea«, Kbhvn. 1917.	—

